

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE SVMMO PON=||TIFICE,|| QVINQVE LIBRIS|| EXPLICATA.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

Liber Primvs. Argvmentvm Et Partitio Totivs Libri.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53860](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53860)

LIBER PRIMVS.
 ARGVMENTVM
 ET PARTITIO TO-
 TIVS LIBRI.

SCRIPTVRVS DE TRANS-
 latione Imperij Romani à Gra-
 cis ad Germanos, aduersus men-
 dacissimum librum, quem ante
 paucos annos de eodem argumē-
 to edidit Matthias Flaccius Il-
 lyricus; operæpretium me facturum existimaui,
 si quemadmodum ipse prolegomena quædam præ-
 misit, ita quoq; & ego loco prolegomenorum pau-
 ca quædam præmittam tum de contradictioni-
 bus, tum de mendacijs eiusdem Illyrici manifestis
 atque crassissimis. Ita enim spero fore, ut hominis
 huius inconstantia & impudentia patefacta, si-
 mul etiam aditus patefiat veritati in aures atque
 animos illorum quos iam fortè falsitas occupauit,
 quibusq; ille suis artibus, & multa historiarū con-
 fusione & varietate tenebras offudit. Deinde ad
 rem ipsam aggrediar hoc ordine. Quoniam Illy-
 ricus, ut est inconstans, & varius, vno in loco do-

cet non esse trāslatum Imperium Rom. Pontificis
 auctoritate à Gracis in Frācos, seu Germanos, in
 alio verò fatetur id quidem, sed affirmat inisse
 & impiè factū, esseq; hanc translationem princi-
 pium miraculū Antichristi: propterea primum
 demonstrare conabor, verè translationem esse fa-
 ctam Summi Pontificis auctoritate; atq; argumē-
 ta desumam ex consensu omnium Historicorum,
 ex confessione Imperatorum ac Principum illorū,
 ex testimoniis veterū Romanorum Pontifi-
 cum, ac demū ex refutatione omnium eorum in-
 rium vel titulorum quos aduersarij pretendunt.
 Ostendam enim certissimis rationibus, Carolum
 Magnū, quem Imperatorem Romanum fuisse nec
 Illyricus, neq; alius quispiam negat, ad eā digni-
 tatem peruenisse nec iure belli atq; armorum, nec
 immediata vocatione Dei, nec successione hære-
 ditaria, nec dono Græcorum, nec deniq; electione
 Senatus Populiq; Romani: proinde aut Carolum
 Pontifice Imperium habuisse, aut omnino nō ha-
 buisse. Deinde planum faciam, id quod Summus
 Pontifex in hac trāslatione Imperij fecit, ritè ac
 iure esse factum. Addam postremò, ut nihil eorū
 quæ Illyricus tractat p̄termisisse videar, de trāslatione
 Imperij, si tamen translatio dicenda est,
 ex familia Caroli Magni in Saxones, & de insti-
 tutione septem Imperij Electorum.

CAPVT PRIMVM.

Complectitur contradictiones Illyrici.

HITVR NOSTER ILLYRICVS (VT ORDIAMUR ab eo quod primo loco propositū est) pro sua grauitate & constantia in asserendis sententiis, non tam quid sit in re considerare solet, quàm quid proposito suo maximè deseruat. Itaque si affirmare aliquid, causę quam defendit vtile est, confidenter affirmat; si rursus illud ipsum negare, rei suę conducere putat, audacter negat; parum omnino laborans, cohærēantne scripta sua inter se, an secum ipsa pugnent, & vtrum vnum alteri opem ferat, an potius, tanquam in bello sociali, vnum euertatur ab altero.

I. In libro quem nuper edidit de translatione Imperij, passim figmentum, & fabulas appellat, quod vulgò creditur, Imperium Romanum translaturum à Græcis ad Germanos Summi Pontificis auctoritate. Atque vt aliquem certum locum nosemus, titulus secundę partis primi capituli hic est: *Quod non sit facta per Papas Imperij translatio à Græcis ad Germanos.*

Sed nimirum cūm hæc scriberet, oblitus erat quid paulò antè scripsisset. Nam in libro contra Primatum Papæ penè extremo notas Antichristi explicans, quinto loco hanc ponit de translatione Imperij, & quidem his verbis: *Antichristus apparebit cūm Romani regni defectio fiet, & reddet Romanis libertatem, sub suo tamen nomine: hoc accidit ante annos DCC. cūm Romanum Imperium ruebatur, & à Papa non tamquam Cesare dictatore, consule, aut senatore, sed à Papa Romano nonnihil instauratum est: tunc enim Papa suam potentiam & impietatem propagauit. Sic Apocal. 13. laesa bestia ab alia simili agni bestia honoratur.]* Nec solūm in eo libro, sed etiam in Centuriis idem affirmat Illyricus. Sic enim scribit Cent. 3. cap. 10. col. 751. *Atque ita Imperium Romanum ad Carolum, & Francos (Leo III.) transtulit, & tamen sibi seruauit ius Franci imperandi. atq; hinc factum est deinceps.*

Et qui Imperij sceptrum acciperent, à Pontifice inaugurarentur; estq; hæc translatio præcipuum ex miraculis Antichristi, Apoc. 13. & 17.] Quid hinc Illyrice eliges? si transtulit Romanus Pontifex Imperium in Francos, totus liber tuus de translatione Imperij corrui: si non transtulit, corruunt partes non exiguæ tum ex libro tuo contra Primatum, tum ex Hilbertorum tuarum Centuriis. Imo verò, siue transtulit Papa Romanus Imperium in Francos, siue non transtulit, corrui liber tuus de translatione Imperij. Siquidem Papam esse Antichristum, ex verbo Dei efficacissima ducta ratione demonstrasse te putas in locis paulo antè citatis, quia videlicet Papam Imperium Occidentale instaurauit, curauit vt tu quidem interpretaris) plagam bestię, quod est miraculum, & noua præcipua Antichristi, Apoc. 13. & 17. Igitur in libro de translatione Imperij dum contendis tam acriter, non esse Papam auctorem Occidentalis Imperij; quid aliud contendis, quam id efficere, vt credamus falsam esse tuam illam demonstrationem qua ex verbo Dei probare volebas, Papam esse Antichristum? & tamen in hoc ipso libro, tertio quoque verbo reperis Papam esse Antichristum, in quo tu ipse tuam præcipuam demonstrationem labefactas, qua effici credebas, Papam esse Antichristum. Sed pergamus ad cætera.

II In hoc ipso libro de translatione Imperij in epistola dedicatoria affirmat Illyricus ius in Imperium Romanum Germanos adeptos esse ante annos M. D. cum videlicet Arminio duce duas Aquilas Romanis eripuerunt; atque in huius regni bicipitem Aquilam Germanos Imperatores in insignibus suis præferre. Huc, inquit, referre possis, quòd & mox post Iulium, sub Augusto Germani duas Aquilas Romanis in hispano bello abstulerunt.] Et infra: Quandounque igitur videtur Romanus sacrificus, aliiq; Imperij amuli, cognoscere Germanorum monarchia originem, ac ius, intueantur modo, ac contemplantur eius gloriosa insignia bicipitem Aquilam ostentantia; & mox ea illos de origine iureq; suo abunde edocent, ac vel inuitos conuincet.] Hæc ille. Sed hæc somnia, que nos infra cap. 6. refutabimus, refellit etiam ipse idem Illyricus cum ita loquitur Centur. 9. cap. 16. col. 621. Aquila Romana in duobus capitibus statim in initio huius seculi (quod est ab anno DCCC ad DCCCC.) diuisa est. Nam Carolus Magnus à Leone Pontifice

istice cum consensu Senatus & Populi Romani Imperator
Occidentis solenni ritu inauguratur anno Domini DCCC. I.]

Quomodo, quæso, ista cohærent, vt ante annos M. D. cœpe-
rit Aquila biceps, & ius, atque origo Imperij Germanici; &
tamen Aquila Romana anno DCCC. I. id est, ante annos
DCC. diuisa primùm fuerit, cùm Carolus Magnus à Leone
Pontifice Imperator Occidentis primus inauguratus est?

III. Rursum in libro de translatione Imperij, cap. 1. pag. 9.
Ander (inquit Illyricus) Gelasius Papa ad Anastasium Impe-
ratorem scribens, 15. q. 6. can. Alius, affirmare Zachariam Pa-
pam deposuisse Hildericum Regem Francorum, & transtu-
lisse regnum in Pipinum Caroli patrem.] Et infra: Tale mē-
daciū ausus est Papa confingere, & Gratianus suæ rapsodiæ
Decretorum inferere.] Hæc ibi. At in Historia longè aliter.
Sic enim scribit Cent. 8. cap. 10. colum. 706. Pipino Zacharias
Papa regnum Francorum dedit, idque ei tutum præstitit de-
posito, & in monachū consecrato Carolomanno fratre eius,
& Hilderico Rege priore.] Poteratne clariùs secum pugna-
re, & vno in loco destruere quod in alio affirmauit?

IV. In libro eodem de translatione Imperij, cap. 1. pag. 12.
affirmat Illyricus Summos Pontifices quondam seruos &
mancipia fuisse Caroli; nunc è contrario à Summis Pontifi-
cibus adigi Cæsares ad turpissima pedum oscula. Quàm fœ-
da, inquit, est ista vanitas, quòd Papistæ fingunt, illos seruos
& mancipia Caroli Imperium Romanum in Carolum tran-
stulisse, eumque sibi vt vasallum quendam dato feudo obli-
gasse, vt nūc arctissimis iuramentis Cæsares sibi obstringunt,
& etiam ad turpissima pedum oscula adigunt.] Sed audi rur-
sum eiusdem Illyrici verba ex Centur. 8. cap. 10. col. 724. Pipi-
nus, inquit, & Carolus filius eius, in terram prostrati, pedes
eius (Stephani Papæ) osculati sunt, & stapedes eius apprehē-
derunt, & frænum equi illius tenentes, stratoris officia ei præ-
stiterunt.] Quid hîc dices Illyrice? Si Papa mancipium erat
Caroli, quî factum est, vt non Papa Caroli, sed Carolus Papæ
stapedes apprehenderit, & stratoris officium ei præstiterit? Et
si nunc primùm cœpit Papa Principes adigere ad oscula pe-
dum, quo pacto ante annos propè DCCC. Pipinus & Caro-
lus humi strati, Pontificis pedes, nullo cogente, nisi Dei metu
& reuerentia, Christi Vicario debita, osculabantur?

V. Ea-

V. Eadem pag. 12. in libro de translatione Imperij in scribit Illyricus: Testantur quoque omnes Historici, etiam qui Papis sunt addictissimi, Leonem Papam mox ut electus fuit in Papam, misisse ad Carolum Magnū legationem via cum clauibus sancti Petri, quod est Papale insigne, & vexillum vobis Romæ cum Aquilis, petiisseque iuxta Synodum Adriam confirmationem sui, & ut aliquis mitteretur qui Romanos Carolo denud iuramento adstringeret; quod fuit extrema subiectionis indicium.] Hæc ibi. In Centuriis cōtrarium legimus, nimirum petiisse Leonem ut aliqui à Carolo mitterentur qui Romanos non Carolo, sed ipsi Papæ iuramento adstringerent: sic enim legimus Cent. 8. cap. 10. col. 750. Legatus ergo in scio senatu cum muneribus ad Carolum mittit, etque cras clauis, insigne Pontificiæ dignitatis, & vexillum vobis Romæ, seu Aquilam signum Imperij Romani offert, sequitur urbem Romam eius fidei commēdat, ac postulat ut suos Romanam ableget, qui populum Romanum ad suam fidem acque subiectionem Sacramento firmarent: iuxta annales Francorum.] Quæ verba alij (hoc est, Illyricus idem in alio loco) intelligunt, quod iusserit Romanos Francis fidem iurare, sed id non tam facilè esset impetratum. Quare verisimilius est, quod petierit Romanos eò adigi, ut Pontifici iuramentum præstarent. Quare Engelbertus, vel Agilbertus, Abbas sancti Richarij, iussu Caroli compulit Romanum populum subiectionem iurare Pontifici.

VI. Pag. 22. Italiam ab Odoacre occupatam affirmat Leone Bessicano Imperatore. At Cent. 5. cap. 16. col. 152. scribit id accidisse sub Zenone, qui post Leonem iuniorum Leoni seniori, id est, Bessicano successit.

VII. Pag. 26. & sequentibus, Theodoricum Ostrogorum Imperatorem Romanorum & Augustum, ac purpura Cæsarea ornatum fuisse susè docet, ac multis testimoniis confirmat. At Cent. 6. cap. 16. col. 840. disertis verbis dicit, Theodoricum eundem nec nomen nec insignia Imperatorum Romanorum vnquam habuisse.

VIII. Pag. 49. Carolo Magno Imperium Occidentis donatum fuisse scribit ab Irene, antequam idem Carolus à Leone coronaretur. At Cent. 9. cap. 16. col. 621. scribit Græcos Imperium Caroli quodammodo consensisse, quod non potest

sent id mutare quod Leo fecerat Romæ, quando Carolum Imperatorem appellavit.

IX. Neque verò de Electoribus Imperij minor est apud Illyricum quam de ipsa Imperij translatione dissensio. Nam in libro de translatione Imperij, cap. 5. pag. 89. habetur hæc verba: Hic quoque, ut ubique alibi, Pontificiorum parasitarum mendacia grassantur. dicunt enim quòd imperante Othone III. Gregorius V. Germanus malè à Romanis tractatus, suamque sede pulsus, decretum tulerit, quòd septem Germani Principes, loco Romani Populi Senatusque, Imperatores in perpetuam posteritatem eligere deberent. quod eorum figmentum mox evidenter, Deo dante, redarguemus.] At in historia Ecclesiastica; Cent. 10. cap. 10. col. 546. habentur hæc alia eiusdem Illyrici verba, quæ pugnent nec ne cum præcedentibus, vel ipse Illyricus iudex esto: Gregorius undecimo sui exilij mense, pristinae dignitati per Imperatorem restitutus, suam patriam insigni aliqua dignitate ornaturus, sanxit, ut penes solos Germanos eligendi Regem esset ius ac potestas, qui post diademam à Romano Pontifice acceptam, Imperator & Augustus appellaretur. Suntque Electores constituti, Moguntinus, Treuirnsis, & Coloniensis Archiepiscopi, Marchio Brandenburgensis, Comes Palatinus Rheni, Saxonie Dux, & Rex Bohemie, qui paribus suffragiis Electorum existentibus, litem inter eos dirimat.] Ne autem liber de translatione Imperij solum cum aliis eiusdem Illyrici libris, & non etiam ipse secum pugnare videatur, annotemus adhuc unam vel alteram contradictionem.

X. In ipso igitur libro de translatione Imperij cap. 1. pag. 5. sic Illyricus loquitur: *Dei solius est iste titulus: Mea sunt omnia; ego do ea cui volo; ego transfero regna, ac monarchias de gente in gentem pro meo arbitrio. Horrenda ergo blasphemia est, quòd Antichristus, sicut in aliis omnibus se Deo exæquavit, imò & supra eum extulit, ita in hoc quoque gloriatur: suum esse transferre Imperia ac Regna ad quemcunque velit; seque translulisse Imperium à Grecis ad Francos, & porro à Francos ad Germanos.*] Hæc ibi. At infra cap. 2. pag. 21. non vult solius Dei esse transferre imperia, sed etiam hominum. Si quidem docet non semel translatum fuisse Imperium à Grecis ad Germanos: *Romani, inquit, aut potius Constantino-*

stantinopolitani Imperatores sapius ius Occidentalis Imperij Germanis tradiderunt.] Et mox pag. 22. Prima igitur, inquit, translatio facta est sub Leone Bessicano, Constantinopolitano Imperatore, circa annum CCCC. LX. in Othacrem aut Odoacrem.] Et infra ponit secundam translationem factam à Zenone Imperatore in Theodoricum; tertiam ab Anastasio in Clodouem; & quartam ab Irene in Carolum. Sed horrenda blasphemia est, quod Papa asserat, se trãstulisse Imperium in Germanos, quia transferre imperia soli Deo convenit; quomodo non est horrenda blasphemia, quod Illyricus asserit, à Leone Bessicano, vel eius militibus, translatum Imperium in Odoacrem, à Zenone in Theodoricum, ab Anastasio in Clodouem, ab Irene in Carolum?

XI. Et si Antichristus est, & Deo se exæquat, vel ipsum extollit, qui audet regna transferre, quod soli Deo proprium; certè Antichristi fuerunt Leonis milites, nec non Zeno, Anastasius, & Irene Imperatores, qui re ipsa (ut Illyricus dicit) imperium transfulerunt, ac Dei potestatem vsurparunt. Papa verò non modò non est Antichristus, sed etiam Antichristo omnino contrarius, cum non solum Imperium non transfulerit, nec Deo se æquauerit, sed etiam (ut idem Illyricus scribit pag. 12. se ut seruum ac mancipium Imperatori subiecerit. nonne igitur Illyricus manifestè secum pugnat, cum passim in hoc suo libro Papam Antichristum vocat, & quidem extollentem se supra ipsum Deum; & tamen in eodem libro tam humilem facit eundem Papam, ut se mancipium & iuratum seruum Imperatoris esse fateatur?

XII. Rursum in eodem libro cap. 1. pag. 12. Ipsa, inquit, Illyricus, vox translationis eos evidentissimè mendacè redarguit, nam si transfulerunt Papa Imperium à Græcis ad Francos, sequitur Græcos esse plane priuatos Imperiali dignitate. Hæc ibi. Sed paulo post pag. 22. & sequentibus numerat Illyricus quatuor translationes factas à Græcis ad Germanos, tamen nihilominus etiam Græcis Imperiali dignitate: quod videlicet nõ totum Imperium, sed altera pars dumtaxat, que Occidentale Imperium dicitur, translatum fuit. Aut igitur ipsa vox translationis Illyricum arguit evidentissimè mendacè, cum ait pag. 22. translatum Imperium à Græcis in Germanos à militibus, Zenone, Anastasio, & Irene; aut fallam esse scripturam.

scripsit pag. 12. nam vtrumque simul nulla ratione defendi potest.

XIII. Sed insignis contradictio, & contumeliosa in Romanum Imperium, habetur ad finem epistolæ dedicatoriæ: vbi sic Illyricus de se ipse loquitur, *Testor, inquit, me ab omnibus sectis, erroribusq; à Romano Imperio, & Augustana Confessione damnatis abhorreere.*] hæc enim verba manifestam implicant contradictionem, nisi Romanum Imperium Augustanæ Confessionis patronum, vel sectatorem Illyricus faciat quod certè facere non poterit, nisi cum manifesta ratione pugnare velit: constat enim Confessionì Augustanæ solum ex Roman. Imperio adhæsisse ac scripsisse Electorem vñ, Principes sex, & ciuitates liberas duas: eandem verò Confessionem in eodem Augustano conuentu publicè reprobata ac damnata ab ipso Romanorum Imperatore Carolo eius nominis V. ab electoribus quinque, à Principibus Imperij partim Ecclesiasticis, partim secularibus septem supra centum, ac demum à liberis Imperialibus Ciuitatibus nouem, & triginta. tot enim fuisse Catholicos Principes, & Status Imperij, qui in damnationē Confessionis subscripserunt, & subscriptionem sigillis suis munierunt; testis est Iohannes Cochlaeus, qui in eo conuentu præsens interfuit, in actis Lutheri anni M.D.XXX. & M.D.XXXI. Cùm igitur Romanus Imperator cum longè maiore parte Principum, & Statuum Imperialium Augustanam Confessionem damnauerit, meritò ea ab Imperio Romano damnata existimanda est. nam si Imperator, vt caput Imperij, Imperium vniuersum representat; quanto magis & certius conuentus Principum & Statuum ferme omnium vnà cum ipso Cæsare Imperium vniuersum representabit? Quocirca meritò Philippus Melanchthon in epist. ad Iohānem Obernburgeium ita scribit: Non delector recordatione Comitiorum Augustanorum, in quibus tristi ac atroci sentētia damnati sumus. Eligat iam Illyricus vtrum voluerit: aut sequitur Imperij Romani sententiam, & mentitur cùm ait, se adhærere confessioni Augustanæ: aut sequitur confessionem Augustanam, & mentitur cùm ait, se abhorreere ab erroribus ab Imperio Romano damnatis. vtrumque certè simul verum esse nullo modo potest.

CAPVT II.

Continet mendacia Illyrici.

ENIAMVS nūc ad alteram partem Prolegomenorum, id est, ad mendacia quibus vndique caret Illyrici libellus.

Ac primū ipsam epistolam, qua libellum dedicat Imperatori Maximiliano, omnibusq; Imperij Principibus, totam ferē mendaciis texuit; vt mirum sit eum tam impudenter tantis viris imponere voluisse.

I. Nō procul ab initio scribit politici Magistratus gloria & dignitatem per Lutheri doctrinam esse illustratam, & contra seductores & oppressores ornatam, & vindicatam. Hoc (inquit) tempore instaurati Euangelij non vno modo gloria dignitasque politici Magistratus est verbo Dei illustrata, & contra seductores, eiusq; oppressores speciosē ornata, & vindicata; quantumuis illi contrarium fingant.] At quā hoc sit verum, testantur in primis libri ipsius Lutheri, quibus Principes omnes in contemptum & inuidiam adduxit, nihil aliud meditari videretur, quā principatum omnem de medio tollere. Sic enim loquitur in libro de potestate seculari, Principes mundani sunt; mundus autem inimicus est. Deo idcirco, & ipsos quoque facere oportet, quod Deo contrarium, mundo autem consentaneum sit; vt scilicet non fiant infames, sed Principes mundani permaneant. ne mireris igitur si contra Euangelium furunt, & fatuē agunt. Oportet ipsos titulo nominiq; suo satisfacere. & scire debes quōd ab initio mūdi admodum rara avis est Princeps prudens, adhuc multo rarior Princeps probus. Sunt communiter maximi fatui, aut pessimi nebulones super terram. Quapropter semper pessima quæque ab ipsis expectanda sunt, & parum boni sperandum est, præsertim in rebus diuinis, quæ ad salutem animarum pertinent. ipsi enim sunt lictores, & carnifices Dei, quibus vtitur ira diuina, &c. & infra: Si Princeps prospiciat, vt sit prudens, probus aut Christianus, hoc ē magnis miraculis vnum est, & preciosissimum signum diuinæ gratiæ super eam prouinciam. nam iuxta communem cūrsū euenit secundum illud Isaiæ 3. Dabo pueros principes eorum, & effeminati dominabuntur eis. & Oseæ 13. Dabo tibi Regem in futuro

furore meo, & auferam in indignatione mea. & infra: Admo-
 dum pauci sunt Principes, qui non habeantur pro fatuis aut
 nebulonibus. Causa huius est, quia & tales sese demonstrant,
 & populus communis fit intelligens: & Principum plaga,
 quam Deus contemptum vocat, potenter progreditur in ple-
 be, & communi populo. & vereor ne prohiberi non possit, ni-
 si Principes agant vt Principes decet, & incipiant rursus cum
 ratione & modestia gubernare. non ferent, non possunt, nec
 volunt vestram tyrannidem petulantiamq; diu perferre. Boni
 Principes & Domini, secundum hoc agere sciatis; Deus non
 vult diutius permittere. non amplius nunc mundus est vt o-
 lim, quando hominem sicut feras venabamini, &c. Item in li-
 bro quem inscripsit, Duo Casarea mandata discordantia, &
 contraria, &c. prope finem, Oro (inquit) omnes pios Chri-
 stianos, dignentur simul precari Deum pro eiusmodi miseris
 & excæcatis Principibus, quibus nos Deus tribulauit in ma-
 gna procul dubio ira. ne sequamur eos ad proficiscendum,
 aut ad contribuendum contra Turcas: quandoquidem Tur-
 ca decies prudentior, & probior est Principibus nostris. & in-
 fra, De his conqueror ex imo corde, cunctis probis Christia-
 nis, vt mecum commiserentur super eiusmodi stolidos, fa-
 tuos, insanos, furiosos, & amentes moriones. & in fine, Deus
 (inquit) nos ab ipsis liberet, aliosque nobis ex gratia det re-
 gentes, Amen. Ita nimirum nouit Lutherus Principes ornare,
 atque ad obedientiam & reuerentiam magistratus populos
 adducere; sed ne solum vnum testem habeamus, quamuis o-
 mni exceptione maiorem, Illyriciani mendacij: proferamus
 & alterum testem omni fide dignissimum. Imperator Caro-
 lus V. in edicto Wormaciensi, quod Imperij Principibus vni-
 uersis consentientibus edidit anno M.D.XXI. inter cætera de
 Luthero sic ait, Obedientiam (inquit) & regimẽ omne pror-
 sus tollit. vnde populi ad defectionem & rebellionem à suis
 tam spiritualibus quàm temporalibus dominis faciendam, ad
 rapinas, cædes, incendia, cum magno & manifesto Christia-
 næ Reipublicæ discrimine prouocentur. quinimo cum vitam
 quandam solutam, licentiosam, atque ab omni lege explici-
 tam, & verè ferinam inducere conetur, ita exlex homo leges
 ipsas omnes damnat & contemnit, vt decreta sanctorum Pa-
 trum, & sacros canones publico igni comburere nõ formida-
 uerit:

uerit: facturus peiora ciuili iuri, si non magis sæculi gladius
quàm Pontificis excommunicationes & censuras meminerit.
Hæc Imperator. Quare si non mentitur Illyricus, mentitur
Cæsar cum vniuerso Romano Imperio. vtrum autem veni-
milius sit, Augustum Cæsarem cum tot illusterrimis Princi-
pibus, an vnum Illyricum esse mentitum nemo est qui non
videat. Sed quid si addamus & tertium testem, qui iam non
verbis, sed rebus ipsis, & factis clamet? vnde enim quæ pro-
diit ingens illa rebellio rusticorum aduersus Principes anno
M. D. XXV. ob quam breuissimo tempore in vna Franconia
292. nobilium arces euersæ sunt, & supra centum milia rusti-
corum cæsa, nisi ex doctrina Lutheri? Quid aliud Principes
Protestantes anno M. D. XLVI. in ipsum suum Imperatorem
Carolus V. armavit, nisi doctrina Lutheri? Cur tot omnes
Galliæ vniuersæ in motu fuerunt, nisi ob doctrinam Lutheri?
Quis tot rebelles populos Regibus Francorum & Hispano-
rum fecit, nisi posteritas Lutheri? Quis denique Anabap-
tistas, qui palam magistratū omnem de medio tollunt in Ger-
mania peperit, nisi Lutherus? Et audet tamen Illyricus scribere,
per Lutheri euangelium defendi atque ornari contra-
ductores Papistas politicos Magistratus.

Eadem pagina scribit Illyricus in hunc modum: Cum an-
tea præstantes viri in politica gubernatione existentes falsis
doctrina persuaderentur, se in quodam prophano, carnali,
Deo quæ parum grato vitæ genere versari, ac propemodum
de salute sua desperare cogerebantur; eo quæ non raro, deserta
sua diuinitus mandata statione, publico quæ bono, sese in lan-
tula, ignauium quæ ocium monasteriorum abderent. nunc
contra ex verbo Dei certò sciunt nihil suo vitæ genere, si mo-
dò rectè, ac in fide Filij Dei obseruatur, vel Deo gratius vele-
tiam hominum generi vtilius esse.] Hæc ille, qui vna breui
sententia quatuor mendacia comprehendit.

II. Primùm enim nullus vnquam probatus auctor in Ca-
tholica nostra Ecclesia docuit genus vitæ eorum qui extra
monasteria viuunt, parum Deo gratum esse, aut eiusmodi, vt
qui in eo versantur, de salute desperare cogantur. quia potius
in hæreticorum numero ponimus eos qui talia docent. nam
& sanctus Augustinus lib. de hæresibus cap. 40. & S. Thomas
qui Lutheranorum iudicio supra modum Papista fuit, in 2.
q. 64.

q. 66. art. 2. scribunt, hæreticos esse illos qui docent non habere spem salutis eos qui ducunt vxores, & res proprias possident, & denique non eo modo viuant quo ij qui dicuntur in Ecclesia Monachi. nec solùm priuatos homines, sed etiam Principes, & Magistratus, atque aded etiam milites, si Christianè viuant, Deo gratos esse, & spem salutis habere passim Catholici docent, ac præsertim sanctus Augustinus epist. 5. ad Marcellinum, & epist. 70. ad Bonifacium. & S. Thomas in libris de Regimine Principum. Denique Magister Sententiarum, & cum eo Theologi scholastici omnes lib. 4. dist. 26. & 33. apertissimè docent, statum matrimonij bonum, licitum, sanctum, ac Deo gratum esse. Itaque eos qui in politica gubernatione versantur, in parum Deo grato vitæ genere versant, vt penè desperare de salute cogantur, non doctrina Ecclesiæ, sed mendacium Illyrici existimandum est.

III. Deinde quod Illyricus addit, eos qui à politica administratione ad monasteria se conferunt, deserere diuinitus sibi mandatum stationem, impudens quoque mendacium est: nam vbi (quæso) Deus mandauit, vt qui in politica gubernatione versantur, in ea perseuerent vsque ad mortem? qui magistratu funguntur, si rationibus suis consulere iudicent, abdicare se magistratu; quo verbo Dei prohibentur id facere? Quis ante Illyricum reprehendit, aut non potiùs vehementer laudauit sanctissimos viros Basilium, Naziàzenum, Chrysostomum, Martinum, Paulinum, Augustinum, Gregorium, qui aut militia, aut foro, aut academia, aut senatu, aut prætura seculari relicta, Deo soli seruire in monasteriis maluerunt? Laudat Germani Historici Lotharium Imperatorem, & Rachim Longobardorum Regem, quòd in monasteriis potiùs quàm in palatiis mori voluerint. Carolomannum, qui relicto principatu Francico, monachatum elegit, diuino successum amore fuisse scribit Abbas Urspergensis. de quo etiam ac de Rachi multa præclara scribit Leo Hostiensis in Historia Casinensi. De Cœnredo Rege Merciorum in Britannia ita scribit Beda lib. 5. Hist. gentis suæ cap. 20. Cœnredus, qui regno Merciorum nobilissimè tempore aliquanto præfuerat, nobiliùs multò scepra regni reliquit: nam venit Romam, ibique attonsus, Pontificatum habente Constantino, ac monachus factus, ad Limina Apostolorum in precibus, ieiuniis,

& eleemosynis vsque ad diem permansit vltimum. & infra, Venit autem cum illo & filius Sigheri Regis Orientalium Saxonum vocabulo Offa, iuuenis amantissima ætatis, & reuerentis, totique suæ genti ad tenenda seruandaque regni septræ exoptatissimus. qui pari ductus deuotione mentis, reliquit uxorem, agros, cognatos, & patriam propter Christum, & propter Euangelium, vt in hac vita centuplum acciperet, & in sæculo venturo vitam æternam. & ipse ergo, vbi ad loca sancta Romam peruenerunt, attonsus, & in monachico vitam habitu complens, ad visionem beatorum Apostolorum in cœlis diu desideratam peruenit. Albertus Krantzius lib. 8. Saxonie cap. 7. posteaquam scripserat insignem conuersionem Adolphi comitis Holsatiæ, qui propter Christum opulentissimo & potentissimo Principe pauperimus monachus factus est, ita subiūxit: Hic tum erat feruor in diuinam religionem apud nobilitatem. & infra: Hæc est mutatio deterta excelsi. quis enim alius ex tam glorioso milite seculi faceret tam humilem peditem Christi?

IV. Et quoniam Illyrico ignauum ocium appellare placuit vitam, quam post relictum seculum præclari isti heroes duxerunt; addamus pauca quædam de isto ipso Adolpho ex eodẽ libro Krantzij, vt videamus quàm delicato ocio in Christi militia Adolphus frueretur. Monasterium (inquit Krantzius) sui Ordinis ipse manibus multa molitus in oppido Kiiil, vbi nunc requiescit, curauit erigere, eleemosynas suorũ quondam subditorum humiliter poscens & accipiens: cum que multum sollicitè laboraret in erectione dicti monasterij in oppido Kiiil, ibat ostiatim lac in hydriam mendicans, vt haberent operarij, & fratres, quo inter laborandum per æstum reficerentur. media iam platea, vbi declinare iter nõ poterat, ibat hydriam baiulans lacte plenam: & cum obuios habuisset filios solabiles in equis; Comitum more secularium, passus est humanitus aliquid, vt rubore cœperit perfundi. sed ille infremens, & robur mentis aduocans, cum adhuc in conspectu esset illij, hydriam leuatam super caput euertit, sese totum à vertice lacte perfundens, dixitque, Infelix erubuiſti Christi pauperem, baiulare lac in manibus: nunc vel in capite ostende quid portaueris. quis non iure miretur tantam humilitatem, patientiam, fortitudinem? Hæc Albertus. porro his non dissimilia

de Carolomanno refert Leo Hostienſis in Hiſtoria monaſterij Caſinenſis.

V. Sed veniamus ad poſtremum illud, craſſimumque mendacium quod Illyricus effutiit cùm ait, Nũc contra ex verbo Dei certò ſciunt nihil ſuo vitæ genete, ſi modò rectè, ac in fide Filij Dei obſeruat, vel Deo gratius, vel etiam hominũ generi vtilius eſſe.] Et vbi quæſo eſt hoc verbum Dei? cur reſtimonium nullum profertur? nam ſi nihil Deo gratius eſt, quàm vt homines vitæ huius negotiis, poliricæque adminiſtrationi ſe dedant; mentitur igitur Chriſtus, cùm ait adoleſcenti diuiti: Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo, & veni, ſequere me. Matth. 19. & cùm Mariæ contemplationem Marthæ actioni apertiffimè antepoſuit dicens: Martha, Martha ſolicita es, & turbaris erga plurima; porrò vnum eſt neceſſarium, Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Luc. 10. in quæ verba ſanctus Auguſtinus, ſerm. 27. de verbis Domini, Non tu malam, inquit, ſed iſta meliorem elegit. Et de loco ſuperiore diſputans idem Auguſtinus in epiſt. 89. Qui illius, inquit, perfectionis de vendendis rebus ſuis conſilium tam grande, tamque præclarum non receperunt, & tamen à damnabilibus immunes criminibus eſurientem Chriſtum pauerunt, non ſedebunt quidem cum Chriſto ſublimiter iudicaturi, ſed ad ipſius dexteram ſtabunt miſericorditer iudicandi. Sed quoniam de his rebus non eſt hic locus ſuſius diſputandi, adiiciam ſolum teſtimonium Eufebij, quo ſimul & Catholicæ Eccleſiæ ſententia explicatur, & quatuor prædicta Illyrici mendacia refelluntur. Sic igitur loquitur Eufebius lib. 1. Demonſtrat. Euangel. cap. 8. Cæterum ille quidem (Moyses) in tabulis inanimatis; hic autem Chriſtus, in mentibus vita præditis perfecta noui Teſtamenti documenta deſcripſit. Et infra explicans hæc documenta, Duo, inquit, in Eccleſia Dei viuendi modi inſtituti ſunt; alter quidem naturam noſtram, & communem hominum vitæ rationem excedens, non nuptias, non ſobolem, non ſubſtantiam, non opum facultatem requirens: totus autem prorfus à communi & conſueta cunctorum hominum vita abhorrens, & ſoli diuino cultui ex immenſo rerum cœleſtium amore addictus. qui hunc modum amplexi ſunt, quaſi ab hac

mortali vita sciuncti, ipsumque duntaxat corpus in ter-
rentes, cogitatione verò atque animo in ipso cœlo degens,
quasi quidam cœlites, reliquorum hominum vitam de-
ciunt: quippe qui pro vniuerso genere supremo omnium Deo
sacra sunt: idque non bouum mactationibus, non cruoribus,
non libationibus, aut nidore vlllo, neque fumo, aut ignis le-
uoratione, consumptioneue corporum, sed rectis vere pœ-
tis sententiis, & purgati animi affectione, ad hæc operibus
quoque & verbis, quæ à virtute proficiscuntur, quibus rebus
diuinitatem ipsam placantes, suum, & pro se ipsis, & pro aliis
qui eiusdem sint generis, administrant sacerdotium, & cum
quidem existit in Christianismo perfectus vitæ modus, cum
verò remissior atque humanior: hic & modesto coniugio, &
sobolis procuratione implicatur, & rei familiaris curam as-
sumit, & iuste militantibus quæ sint agenda describit: agros
quodque, & mercaturam, aliumque magis civilem viuendi mo-
rem adiuncta religione non negligit, & his quidem securitas
pietatis attributus est gradus, dum aptam huic ipsi generi
tæ præbet utilitatem, vt nullus planè ab aduentu salutari se-
paretur, sed omne genus hominum tam barbarorum quam
Græcorum euangelicæ doctrinæ fructum percipiat.

VI. Hæc Eusebius. Pergit Illyricus in sequenti pagina, at-
que ait: Sic etiam cum antea pedibus seductorum seculi
proculcarentur, nunc se verbo Dei super omnem animam ex-
altatos esse cernunt, latanturque, de quo ingenti Dei benedi-
cio merito profectò omnes Magistratus illi maximas gratias
agere deberent.] Non vnum, sed duo mendacia his pauca
verbis comprehendi mihi videntur. Primum enim nec ver-
bis, nec factis apud nos Magistratus & Principes proculcar-
tur, nisi proculcatione fortasse voces, quod aperte docemus
non licere Principibus diripere templa, monasteria spoliare,
& bona Ecclesiarum quasi in prædam inuadere. Deinde quis
vnquam foediùs ac petulantius pedibus proculcauit Prin-
cipes omnes ac Magistratus quam Lutherus? quis enim Ca-
tholicorum vnquam ausus est Principes appellare pestiferos
nebulones, lictores, carnifices, fatuos, stolidos, infanos, fu-
riosos, amentes, Moriones, & ipso Turca decies stultius, &
peiores, vt non semel eos appellauit Lutherus.

VII. Alterum horribilius est mendacium. siquidem in ipsum Dei verbum mentitur Illyricus; cum ait, Verbo Dei exaltatos esse Principes politicos super omnem animam. nec enim Paulus ait, omnis anima potestatibus politicis subdita sit: sed, Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. quo circa antequam Principes politicos exaltare incipias super omnem animam, ac proinde super ipsum etiam Summum Pontificem (de hoc enim potissima quaestio est) demonstrandum tibi erit, sublimiorem esse potestatem magistratus politici, quam Ecclesiastici. id enim si facere non potueris, non verbo Dei, sed adulatione, & mendacio tuo exaltabis Principes politicos super omnem animam. at quando quaeso demonstrabis nobis politicum magistratum Ecclesiastico sublimiorem? num S. Apostolus non aperte omnes fideles, ne magistratu quidem excepto, episcopis subiecit, cum ait, Obedite praepositis vestris, & subiaccete eis; ipsi enim peruigilant tanquam rationem pro animabus vestris reddituri? Nonne S. Gregorius Nazianzenus in oratione ad ciues timore percussos, & Imperatorem irascentem, hoc modo alloquitur Imperatorem? An me liberè loquentem aequo animo feretis? nam vos quoque potestati meae, meisque subselliis lex Christi subiicit; Imperium enim ipsi quoque gerimus, addo etiam praestantius, ac perfectius: nisi verò aequum est, spiritum carni fasces submittere, & caelestia terrenis cedere. Sanctus quoque Ambrosius in oratione de radendis Basilicis, Nonne ait, bonus Imperator intra Ecclesiam est, non supra Ecclesiam? & S. Ioannes Chrysostomus hom. 4. in cap. 6. Isai. Maior, inquit, hic principatus, propterea Rex caput submittit manui sacerdotis. Denique (vt plurima praetermittam) S. Bernardus in epist. 183. ad Conradum Imperatorem, Legi, inquit, omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: quam sententiam cupio vos custodire in exhibenda reuerentia Petri Vicario, sicut ipsam vobis vultis ab vniuerso seruari imperio. Sed audiamus quid paulo inferius in eadem praefatione Illyricus dicat: Deus, inquit, dici seuerissimè mandat, constare iam fermè toti orbi terrarum, nunquam à quoquam foediùs & diutiùs vexatum oppressumque esse sacrosanctum imperium, eius Monarcham & gloriosissimos Ordines, ac Status, & denique sedem eorum, amplissimam nempe, & vetustissimam

nam gentem Germanorum, quàm à Romano Pontifice, vt omnes Historiæ vna voce copiosissimè narrant.] In his verbis triplex mendacium inest.

VIII. Ac I. quidem omnino mirabile, & inopinabile, atque, vt Græci dicunt, *παράδοξον*, est quod Illyricus dicit, Deum seuerissimè mandare, vt dicatur Imperium Romanum, à Romano Pontifice vexatum, & oppressum fuisse. vbi etiam est hoc Dei mandatum: in quo Propheta, in quo Euangelium, in quo Apostolo hæc legisti: nisi fortè Lutherum non solum Heliam tertium, vt adhuc fecistis, sed etiam Deum alterum faciatis. Satis enim constat, Lutherum seuerissimè mandasse, vt quidquid mali fingi potest, in Romanum Pontificem dicatur.

IX. Alterum est mendacium, Germaniam à nullo vnquam foediùs oppressam, quam à Romano Pontifice: cum contra constet, à nullo vnquam plura beneficia Germaniam accepisse, quam à Romano Pontifice. nam Dei agnitionem, quo beneficio nullum est maius, per sanctos Episcopos, Martinum, Chilianum, & Bonifacium diuersis temporibus à sede Romana missos, Germanos primùm accepisse, ne Illyricus quidem negare potest, quippe qui disertis verbis id scripsit cent. 1. lib. 2. cap. 10. col. 624. & cent. 7. cap. 2. col. 31. & cent. 8. cap. 2. col. 2. Porro hoc vnum beneficium quot alia beneficia consequuta sint, facillè perspiciet qui historias legerit. videbit enim, Germaniam, quæ ante id tempus in summa barbarie degebat, quæque nec vrbes habebat, nec litteras nouerat, neque vllum ciuilem cultum ferre posse videbatur, paulatim suscepta fide ad eum cultum & splendorem venisse, vt iam nulli prouinciæ cedat. Vide Senecam in lib. de gubernatione mundi cap. 4. Strabonem lib. 7. de situ Orbis; Cornelium Tacitum de situ & moribus Germanorum. C. Cæsarem lib. 6. de bello Gallico. Deinde Imperium ipsum, quo vno maxime Germania gloriatur, & Electorum Principum dignitatem, qua Imperium solidissimè in Germania confirmatum est, negat quidem Illyricus à Romana sede ad Germaniam deuenisse: sed id agnoscunt, & grauissimè confitentur ipsi Principes Germani, exstant enim literæ publicæ, siue publicum instrumentum Principum Germanorum ad Nicolaum Pontificem eius nominis tertium, quarum literarum hoc est initium

Complectens ab olim sibi Romana mater Ecclesia quadam quasi germana charitate Germaniam illam, eo terreno dignitatis nomine decoravit, quod est super omne nomē temporaliter tantum præsentium super terram; plantans in ea Principes, tanquam arbores prælectas, & rigans illas gratia singulari: illud eis dedit incrementum mirandæ potentia, ut ipsius Ecclesiæ auctoritate suffulti, velut germen electum per ipsorum electionem, illum qui frena Romani teneret imperij, germinarent.

X. Mendacium 3. & quidem impudentissimum illud est, quod omnes historiæ vna voce copiosissimè narrent, à nullo unquam fœdius vexatam & oppressam Germaniam, Cæsarem, Principes, atq; Ordines Imperij, quàm à Romano Pontifice. Nam si vnum aut alterum detrahas, qui odio nationis Italicae aut Pontificis Romani, inuectivas potius quàm historias conscripserunt, historici penè omnes ornatam Germaniam à Pontifice Romano, non vexatam scribunt. quorum testimonia suo loco infra recitabuntur. Quod si quis à nullo unquam fœdius vexatam & oppressam Germaniam & Cæsares diceret quàm à Luthero atque Illyrico, is demum sanè non mentiretur. quid enim grauius Germaniæ atq; Imperatori accidere poterat, quàm ut Caroli Magni imperium Antichristi opus esse diceretur, & scriberetur? Lutherus primus id affirmare ausus est, cumque Lutherani magno consensu sequuti sunt. nam ut David Chytræus testatur in comment. cap. 13. Apocalypsis, Lutherus, & plerique Lutheranorum Imperium quidem Germanicum à Papa constitutum scribunt, sed Papam in ea re Antichristum, & bestiam in Apocalypsi descriptam præclare egisse; proinde Germanicum Imperium non alio iure niti quàm Antichristiano. Theodorus Bibliander in Chronico tabul. 10. extrema, Lutherum sequutus, Leonem Papam vsurpata auctoritate Imperium à Græcis ad Francos transtulisse scribit. Illyricus autem (ut supra diximus) Cent. 8. cap. 10. col. 751. vnum ex præcipuis Antichristi miraculis hanc ipsam Imperij translationem vocat. Præclare igitur Lutherus, & eius filij Chytræus, Bibliander & Illyricus, de Germania, & Imperio meriti sunt, qui Cæsarem, Germanorum potentiam, & gloriam, ad Antichristi præstigias, & tyrannidem referunt. Vide præterea de innumerabilibus

libus

libus detrimentis, quæ Germania attulit hæresis Lutherana, præfationem Ioannis Cochlæi ad librum de actis & scriptis Lutheri. Sed pergamus ad cætera.

XI. Non longè à mendaciis iam confutatis Illyricus Henricum IV. præclarissimum heroem appellat, atque in illa à Papa oppressum fuisse scribit. Quod mendacium voce confutant scriptores fermè omnes, atq; in primis Germani, quorum testimonia brevissimè adscribam, propterea quod frequentissimè ex abdicatione huius Henrici, tum Illyricus, tum cæteri Lutherani, invidiam Romano Pontifici condere student.

Stephanus Alberstatensis, vir sanctus & doctus, scripserunt Henrico IV. ad Walramum Episcopum prolixam epistolam, quæ exstat apud Dodechinum in additione ad Marianum Scotum anno M. XC. in qua epistola sic ait: *Audire non fucata; audi fortia non faceta: omnis qui dignitates spirituales vendit, hæreticus est: dominus autem Henricus Regem dicunt, Episcopatus & Abbatis vendit; etenim Constantiensem, Bambergensem, Moguntinensem, & plures alios pro pecunia, Ratisponensem, Augustensem, & Strasburgensem, pro gladio; Abbatiam Fuldensem pro adulterio; Monasteriensem verò episcopatum, quod dicere & audire nephandum est, pro Sodomitica immunditia vendidit; qua si impudenter negare volueris, teste cælo, teste terra, omnes etiam à furno redeuntes sciohi concludent hoc. Dominus Henricus hæreticus est: pro quibus nephandis malis ab Apostolica sede excommunicatus, nec potestatem aliquam super nos, qui Catholici sumus, poterit exercere.* Marianus Scotus & ipse Henricus IV. æqualis in Chronico anni M. LXXV. *Hac, inquit, similia nephanda, & inaudita Henrici Regis flagitia videntur & audientes, fieri Catholici viri per id tempus in Ecclesia constituti, cum Propheta Helia zelo Domini zelantes pro domo Israël, directis Romam nunciis ad Alexandrum Apostolicæ Sedis Antistitem, hæc ei, & alia quam plurima, qua in regno Theutonico insanientibus Simoniacis hæreticis Rege Henrico auctore & patrono dicta & gesta sunt, tam literis quam viva voce gemendo ac dolendo conquesti sunt. Et infra: Gregorius, inquit, querimoniis, & clamoribus Catholicorum iustis adversus Henricum, & scelerum eius immanitatem auditis*

celo Dei accensus, iam dictum Regem excommunicatum pronunciauit, maxime propter Simoniam: quod factum Catholicis quidem viris bene placuit; Simoniacis vero, ac fautoribus Regis nimium displicuit.

Ex quo Mariani testimonio non solum habemus, qualis Henricus IV. fuerit; sed etiam abdicationem eius ab ipsis Germanis procuratam fuisse. quod enim Gregorius Pontifex fecit, ad preces & querimonias Principum Germanorum fecit Dodechinus Mariani continuator anno M. C. VI. Henricum inquit, hominem peruersum, & iusto iudicio ab Ecclesia eiectum constat manifeste. Idem auctor in Chronico anni M. XC. & M. XCIII. adeo immania & horribilia scelera Henrici refert, ut puduerit me hic adscribere. Conradus Abbas Urspergensis in Chronico anni M. LXXVIII. Henricus, inquit, adolescentiae vsus libertate, Saxoniam solam ex omni Romano Imperio cepit incolere, Principes despiciere, nobiles opprimere, inferiores sustollere, &c. Et infra: Hæc finis, hic interitus, hæc fors vltima Henrici, illo sub vocabulo, quarti Romanorum Imperatorum à suis appellati: à Catholicis vero, id est, cunctis B. Petro suisque successoribus fidem & obedientiam lege Christiana conseruantibus archipirata simul, & hæresarcha, nec non & apostata, persecutorque plus animarum quam corporum competenter dicebatur.

Lambertus Schaffnaburgensis, in historia Germanorum, quam Henrico IV. regnante conscripsit, sic loquitur, dum refert acta Regis anno M. LXXIII. Rex, inquit, tanquam seuerissimo pædago liberatus, statim in omnia genera flagitiorum, ruptis omnibus modestiæ & temperantiæ frænis præcipitem se dedit. Albertus Kranzius lib. 5. Saxoniam, cap. 24. Mirum, inquit, & incomparabile rerum humanarum spectaculum & exemplum non vulgare, in quo contemplari possunt ima & summa. Si laudes requiris (Henrici) nobilis, doctus, fortis, procerus & Rege dignus vultus, qui summam Reipub. tenuerit annis quinquaginta. cæterum si in alteram partem respicis, incredibilia dictu flagitia, & pertinax superbia adeo sibi hominem dimidiarunt, ut potiores sibi partes in vno vendicarent. habeant Reges speculum vtriusque fortune in homine, qui vbi tolerabiliter se gessit, in summo rerum mortalium fastigio effloruit; vbi vero versus est in reprobos mores,

mores,

mores, in extremam incidit calamitatem, non in morte la-
ctum, non sepulturam accipiens.

Ioannes Auentinus (quo auctore mirificè oblectari solet
Illyricus) lib. 5. Annalium Boiorum pag. 563. Henricum, in-
quit, stupris, amoribus, impudicitia & adulterij flagitio in-
famia ne amici quidem negant. Ioannes Caluinus, Summi
Pontificis hostis acerrimus, à veritate ipsa coactus ita scribit
lib. 4. Institut. cap. 11. §. 3. Imperator Henricus eius nominis
quartus, homo leuis & temerarius, nullius consilij, magne
audaciae, vitae dissolutae, episcopatus totius Germaniae habebat
in aula sua partim venales, partim praedae expositos.

Habemus igitur quàm sit verum quod Illyricus scribit cum
tragicè deplorat iniustam oppressionem praclarissimi He-
rois Henrici IV. Adduxi autem solum testimonia Germano-
rum, aut hostium Pontificiorum, ne vlla suspicio mendacij
nasci posset, si ex Gallis & Italis scriptoribus testimonia pe-
teremus; quamuis ea non desint, & praesertim sanctissimo-
rum virorum, qualis imprimis fuit S. Anselmus Episcopus
Cantuarenis, qui Henrici aequalis cum esset, praefatione li-
bri de azymo ad Walramum, Henricum IV. Neronis, Do-
mitiani, & Diocletiani successorè vocat. Sed de his haec tenentur.

In eadem epistola dedicatoria non procul à fine scribit Il-
lyricus, Concilium Tridentinum finitum esse sine omni cleri
reformatione, elusis Caesaris aliorumque Principum admo-
nitionibus & petitionibus, qui reformationem cleri obnixe
postulauerant. At mendacium hoc apertè coarguit ipsa
Concilium, quod plenum est decretis saluberrimis de refo-
matione; quodque extat, & legitur, & multis in locis magna
cum fructu seruatur.

XIII. Non procul ab eo loco subiungit Illyricus in hunc
modum. *Exstat etiam & erè aureus libellus centum imperia-
bilium grauaminum à toto Imperio in comitiis Norimberg.
anno M. D. XXIII. Pape Adriano oblatus.* Mendacium hoc
hominis impudentissimi detexit Ioannes Cochlaeus in actis
Lutheri anni M. D. XXIII. vbi scriptum reliquit, nullum
eiusmodi libellum in Comitiis Imperialibus editum, sed cum
in eo conuentu proposita fuissent quaedam grauamina, qui-
bus grauari videbatur natio Germanica non solum à Rom.
curia, verum etiam ab episcopis & praelatis Germaniae; ea oc-
casione

caſione Lutheranos edidiſſe librum de centum grauamini-
bus Germaniæ, omnia in Papæ odium augentes, aut mali-
gnè interpretantes.

XIV. Sed vt ad finem epiſtole veniamus, Illyricus more in-
ſignium Oratorum, ad extremâ partem orationis ſuæ ſplen-
didiffimum mendacium reſeruaui. ſic enim in extrema epi-
ſtola loquitur: *Quod, inquit, ad meam perſonam attinet, te-
ſtor coram Deo, me puram Chriſti religionem ſecundum Pro-
phetica & Apoſtolica ſcripta, tria q̄ Symbola amplecti, cuius
aliqua ſumma in Auguſtana Confeſſione comprehenſa eſt,
quæq̄ cum primitiua Eccleſiæ religione optime cõuenit. Teſtor
& inſuper, me adeò ab omnibus ſectis erroribusq̄ à Rom. Im-
perio, & Auguſtana confeſſione damnatis abhorrere.* hæc ille.
Hoc eſſe mendacium, & quidem clariffimum, vt nullo modo
regi vel excuſari queat, duabus rationibus oſtendi poteſt. pri-
mum ex eo quòd propria quedã ipſius Illyrici dogmata, qua-
le eſt illud, quòd peccatum originis ſit ſubſtãtia, quodq̄ ipſe
homo totus ſit peccatum, manifeſtè pugnant cum ſcriptis
Prophetarum & Apoſtolorum, cum doctrina Eccleſiæ primi-
tiua, cum Symbolis fidei, & cum ipſa etiam Confeſſione Au-
guſtana. ſed quia longũ eſſet hæc perſequi, & multi iam tum
Catholici, tum Lutherani, editis libris hunc Illyrici errorem
certiffimis rationibus confutarunt, nihil hic addemus amplius.

Altera ratio expeditior & facilior eſt. Siquidẽ conſtat Rom.
Imperium non ſolum perpetuò coluiſſe Apoſtolicam ſedem,
quam Illyricus tanquam Antichriſti ſedem execretur, verum
etiam noſtro hoc ſeculo publico edicto damnaffe Lutheranã
hæreſim, cuius ſe patronũ ſingularem Illyricus profiteretur; ita
vt omnino neceſſe ſit, aut mentitum eſſe Illyricum, cum ait ſe
abhorrere ab erroribus ab Imperio Rom. damnatis; aut certè
eundem Illyricum nõ Lutheranum, ſed Papiſtam fuiſſe, cum
hęc ſcripſit. Porrò Apoſtolicę ſedi perpetuò ab Imperio Rom.
debitam reuerentiam exhibitam fuiſſe, nec vllum fuiſſe Im-
peratorem à Carolo Magno, vſque ad Rodolphum, qui nunc
imperat, qui Romanum Pontificem vt verum Chriſti Vica-
rium non coluerit, in 12. cap. demonſtrabo, adductis præcipuè
eorum Imperatorum testimoniis, qui cum certis Põtificibus
inimicitias geſſere, videlicet Henrici IV. & V. Friderici I. & II.
Philippi, Othonis IV. & Ludouici item IV. Damnãtam verò
hæreſim

hæresim Lutheranam ab Imperio vniuerso, perspicuum est ex edicto Wormaciensi, quod editum fuit anno M. D. XXI. Sic enim in eò edicto loquitur Carolus V. Imperator. *Ad honorem Dei omnipotentis, Romaniq̄ue Pontificis, & sanctæ fidei Apostolicæ debitam reuerentiam, pro Imperialis dignitatis officio, ac debito, nec non zelo ac studio quo nostrorum maiorum more, & ingenita etiam nobis vi, ad defensionem Catholicae fidei, sanctæque Romanæ & vniuersalis Ecclesiæ venerationem, tutelam, & protectionem omnes nostras vires & facultates, Imperium, Regna, Dominia, amicos, Sitam denique, & animam ipsam nostram exponere sumus parati. Ex Imperiali, & Regia auctoritate, nec non consilio, & assensu (Notabile) Electorum, & omnium sacri Romani Imperij Principum, Ordinum, & Statuum in hac celeberrima & frequentissima Imperiali Dieta VVormaciæ congregatorum, ad perpetuam rei memoriam, exequendo sanctissimi Domini nostri Papæ, & in hac parte iudicis sententiam, decretum, & condemnationem, in literis Apostolicis (vt supra dictum est) ad nos directis, contentam, Martinum Lutherum, & membra ab Ecclesia Dei alienatum, & obstinatum schismaticum, & notorium hæreticum à nobis haberi declaramus, & vt & aliam à vobis omnibus & singulis habendum decernimus, & edicimus. Quid hic dices Illyrice? num adhuc testaris coram Deo te abhorre ab omnibus erroribus ab Imperio Romano damnatis? cur igitur in omnibus ferè tuis operibus Lutherum tuum vt Prophetam Germanicum, & Heliam tertium laudas, & in hoc ipso libro vbi iuras te sequi doctrinam Imperij Romani, tam crebrò Romanum Pontificem Antichristum vocas; & nihil aliud omnibus viribus tuis contendis, quàm vt populos Christianos ab antiqua religione, & Apostolicæ Sedis reuerentia, & obedientia ad Lutheri hæresim pertrahas tam apertè ab imperio Romano damnatas: Sed nimirum certum est tibi millies potiùs mentiri, & mendacia iureiurando confirmare, quàm Lutherum deserere.*

Atque hætenus de epistola dedicatoria. Iam in reliquo libro non facilè numerus mendaciorum iniri posset: sed paucissimis annotatis, reliqua taceri libenter patiemur, nam & ad maiora festinamus, & ex paucis quæ norabimus, facile de reliquis coniecturam facere licebit.

XV. Igitur cap. 1. pag. 13. *Fingunt*, inquit Illyricus, *Carolus* ignorasse *Papæ* consilium, & *decretum senatus*, *populi* que *Romani* de transferendo in eum Imperio. O mirum tum illorum silentium, tum & *Caroli* in explorandis rebus negligentiam, ac somnolentiam. Dicunt ei inuito & recusanti esse coronam, & nomen Imperatoris obtrusum. O miram, & praposteram modestiam, aut etiam humilitatem *Caroli*. hæc ille. Atqui id fingi dicitur quod sine certo auctore asseritur. Ignorasse autem *Carolus* *Papæ* consilium de transferendo in eum Imperio, & recusanti planè atque inuito Imperium esse delatum, auctores certissimi, fideque dignissimi narrant. *Eginarthus*, qui *Caroli* tempore vixit, & vitam ac res gestas *Caroli* ut testis oculatus summa fide scripsit, *Augusti*, inquit, nomen primò tantum auersatus est (*Carolus*) ut affirmaret se eodie, quamuis præcipua solennitas esset, Ecclesiam non intratum fuisse, si Pontificis consilium præscire potuisset. *Conradus Abbas Urspergensis*, vetustus & diligens auctor, in rebus Germaniæ præcipuè describèdis, Dum, inquit, ante confessionem *B. Petri Apostoli* ab oratione surgeret (*Carolus*) nihil minus speranti *Leo Papa* coronam imposuit, & Imperatorem Romanum pronunciauit. Quod idem, ac iisdem penè verbis scripsit *Ioannes Cuspinianus* ab Illyrico non semel laudatus in vita *Caroli Magni*. nec non *Ioannes Auentinus*, Illyrici delicia, lib. 4. annalium Boiorum, pag. 345. Non igitur *Papistæ Italici* finxerunt quod tot testibus vel antiquissimis, vel hostibus Põtificum Germanis certè omnibus, comprobamus. Sed addamus etiam testimonium *Alberti Kranziij*, auctoris Germani, & ab Illyrico sæpè citati. sic igitur lib. 2. Saxoniae cap. 18. *Albertus Kranzius* loquitur. Cùm nihil tale *Carolus* aut cogitaret, aut speraret, magisq; recusaret alienum inuadere (ut supra diximus) Imperatoris honorem, infra *Missarum solennia*, dum ante confessionem *B. Petri Apostoli* ab oratione surgeret, *Papa* ei coronam imposuit, & Imperatorem Romanorum pronunciauit.

XVI. Addit paulo pòst & aliud insigne mendacium, *Fingunt*, inquit, item die *Natalis Domini* illam tam solennem actionem (*Coronationis Caroli*) idque in templo esse habitam. Itane tam curtis diebus, tam sacro festo, & in tam multis sacris actionibus verisimile est, politicam, eamque tam

uuu

gran-

grandem, difficilemque actionem esse peractam? ut stus illo-
rum sacra, ritusque impedirentur à religioso Imperatore.]
hæc ille. Quis crederet tam impudentem hominem reperiri
vnquam potuisse, qui rem decantatam historicorum penè
omnium vocibus, plurimisque oculatis testibus confirma-
tam, asserat esse figmentum? Annales Francorum ipso tem-
pore Caroli Magni scripti sic habent: Ipse autem cum de la-
cratissimo Natalis Domini ad Missarum solennia Basilicam
B. Petri Apostoli fuisset ingressus, & coram altari vbi ad ora-
tionem se inclinauerat, assisteret, Leo Papa coronam capiti
eius imposuit. Id ipsum cum de tempore, tum de loco differ-
tis verbis testantur Eginarthus in vita Caroli; Paulus Diacono,
qui eiusdem Caroli æqualis fuit, lib. 23. rerum Romanarum;
Rhegino Abbas lib. 2. Chronicorum, Ado Viennensis in
Chronico, ætate 6. Aimoinus lib. 4. de gestis Francorum cap.
90. Conradus Abbas Urspergēsis in Chronico anni DCCCL.
Demum recentiores plurimi, Paulus Æmilius, Albertus
Krantzius, Ioannes Cuspinianus, Flavius Blondus, Baptista
Platina, & alij. Sed fortasse hos auctores Illyricus non lege-
imò legit ac diligenter omnes euoluit, quippe qui eos tum
in Centuriis, tum in hoc libro de translatione Imperij pau-
sim citat: & tamen aded mendacis delectatur, ut fingat le-
hil eiusmodi vnquam legisse; & audacter asserat esse figmen-
tum Papistarum, & rem non modò non veram, sed ne verum-
mitem quidem. Sed præterire non possum tergeminum quod-
dam mendacium, quod idem Illyricus in eodem cap. 1. pag. 4.
scriptum reliquit. Audet, inquit, Gelasius Papa ad Anastasium
Imperatorem scribens 15. q. 6. can. Alius, affirmare Zachariam
Papam deposuisse Hildericum Regem Francorum, & tran-
stulisse in Pipinum Caroli patrem; de quo tamen mendacio
eum illic Glossa propria, Annonius historicus Francorum, &
Rodolphus de Columna redarguunt.] & infra: Tale menda-
cium cum ausus sit Papa ille confingere, &c.]
XVII. Tria hîc sunt manifesta mendacia. Primum auctoris Il-
lyricus à Gelasio Papa mendacium esse confictum de transla-
tione regni Francorum ab Hilderico in Pipinum. At Gelasius
Papa, is qui ad Imperatorem Anastasium scribit, de quo lo-
quitur Illyricus, obiit multo antè quàm Zacharias Pontifex,
aut Pipinus, vel Hildericus Reges nascerentur. obiit enim
Gel

Gelasius anno Domini CCCC. XCVI. Zacharias autem, Pipinus, & Hildericus post annum Domini DCC. floruerunt, de qua re nulla est inter historicos controuersia. Sed Illyricus, inquit, Gratianum sequutus est. At si mendum erat in Gratiano, quomodo tantus historicus Illyricus id non aduertit? Aduertit omnino, quippe qui in Centuriis, Gelasij & Anastasij tempora amplius ducentis annis antiquiora fecit temporibus Zachariæ, Pipini, & Hilderici cum illa ad Centuriam 5. hæc ab octauam retulerit: sed pro more suo nullam mentiendi occasionem vndeunque oblatam prætermittendam sibi esse censuit.

XVIII. Mentitur 2. cum affirmat, figmentum ac mendacium esse quod nostri affirmât, à Zacharia Pontifice regnum Francorum ab Hilderico in Pipinum esse translatum. Nam (vt supra diximus) id propriè fingitur quod sine auctore probato dicitur: Plurimi verò grauissimi que auctores constanter asserunt quod nos dicimus. Annales Francorum vetustissimi sic habent: Data auctoritate sua (Zacharias) iussit Pipinum Regem constitui. Et infra: Secundum Romani Pontificis sanctionem Pipinus Rex Francorum appellatus est. Eginarthus in vita Caroli Magni, Pipinus, inquit, per auctoritatem Romani Pontificis ex Præfecto palatij, Rex constitutus est.

Aimoinus lib. 4. de gestis Francorum cap. 61. Pontifex, inquit, data auctoritate sua iussit Pipinum Regem institui. Rhegino lib. 2. Chronici, Zacharias, inquit, per auctoritatem Apostolicam iussit Pipinum Regem creari, & sanctæ vnctionis oleo inungi. Lambertus Schafnaburgensis in historia Germanica, Pipinus, inquit, decreto Zachariæ Papæ per vnctionem sancti Bonifacij Rex appellatus est. Sigebertus in Chronico, Anno, inquit, DCC. L. Pipinus Princeps auctoritate Apostolica & Francorum electione à S. Bonifacio in Regem vngitur & consecratur. Anno DCC. LII. iterum inungitur in Regem à Stephano Papa. Hermannus Contractus in Chronico, Anno, inquit, DCC. LII. Pipinus auctoritate Stephani Papæ deposito ac detonso Rege Hilderico, Rex Francorum factus regnauit annis 15. Marianus Scotus lib. 3. Chronici, Zacharias, inquit, Papa ex auctoritate S. Petri Apostoli mandat populo Francorum, vt Pipinus, qui potestate Regia utebatur, etiam nominis dignitate frueretur. Ita Hildericus

uuu 2

Rex

Rex qui vltimus Merouingorum Francis imperabat, depositus, & in Monasterium missus est. Conradus Abbas Vespertigenis in Chronico, Anno, inquit, D C C. L. Pipinus per auctoritatem Zachariæ Papæ more Francorum electus ad Regnum, per manus S. Bonifacij eleuatus est in Regnum. Et infra: Stephanus (Papa) Pipinum sacra vntione in regie dignitatis honore confirmavit. Otho Frisingensis lib. hist. cap. 22. Auctoritate, inquit, Zachariæ Papæ Pipinus ad Regnum eligitur. Albertus Kranzius, lib. 1. Metropolis cap. 14. Meritò, inquit, summus Pontifex, & Gallorum Rex meritis se attollunt fauoribus, quando ab initio hæc sedes Domini Caroli hoc præstitit, vt regiam haberet dignitatem. Videri iam Illyricus vtrum nos finxerimus, Pontificis auctoritate Pipinum Regem creatum; an ipse potius nos hæc finisse, more solito mentiatur.

XIX. Postremum, sed dignum extremo loco, mendacium illud est, quo Illyricus affirmat, Papæ figmentum de translatione Regni Francorū ab Hilderico in Pipinum, Annonij auctoritate coargui. Nam (vt paulo antè citauimus) Annonius, qui & Aimoinus ab aliis dicitur, non Papæ, sed Illyrici mendacium verbis clarissimis reprehendit. Sic enim ait lib. 4. c. 61. Pontifex data auctoritate sua, iussit Pipinum Regem institui. Et infra: Hoc anno secundum Romani Pontificis sanctionem Pipinus Rex Francorum appellatus est, & ad huius dignitatem honoris vntus sacra vntione manu sanctæ memorię Bonifacij Archiepiscopi & Martyris. Quid clarius? Sed finem faciam mendaciorum commemorandorum, si vnum adhuc addidero, quod toto passim libro reperitur.

XX. Siquidem in epistola dedicatoria, in prolegomenis, & in singulis ferè libri capitibus Illyricus queritur de Pontificis adulatoribus, & parasitis, quòd audeant Imperium à Pontifice Romano ad Reges Francorum delatum scribere: nec veretur hanc ipsam translationem figmentum & fabulis appellare. At nos paulo pòst supra triginta historicorum testimonia proferemus, quorum cum alij Græci, alij Galli, plerimi Germani, atque omnes penè veteres fuerint, ipsa tum nationis diuersitas, tum verustatis auctoritas omnem ab eis suspicionem falsitatis atque adulationis excludit. Sed præter ea testimonia quæ suo loco postea producentur, producam

nunc Martinum Lutherum, teste Illyrico, omni exceptione maiorem, quippe Prophetam atque Euangelistam nouum, & Romani Pontificis non modò non paritum & adulatorem, sed etiam hostem acerrimum atque infestissimum, cui comites addam Theodorum Bibliandrum, ac Dauidem Chytræum, & ipsum quoque Flaccium Illyricum, qui in Romano Pontifice oppugnando, non inultum Luthero cedunt.

Dauid igitur Chytræus in commentario cap. 13. Apocalypsis, Lutheri sententiam, ac suam & aliorum quorundam Lutheranorum his verbis describit: *Lutherus & alij hanc partem Visionis de nouo Imperio Romano per Pontificem instaurato enarrant, cum enim Vetus Imperium Urbis, & Caesarum Romanorum per Francos, Gothos, Vandalos, & alias gentes laceratum, & planè extinctum esset: Romanus Pontifex Leo tertius Veteris illius Romani Imperij imaginem, seu simulacrum, & umbram aliquam excitauit, cum Carolo Francorum Regi nomen & titulum Imperatoris Romani anno Christi DCCC. attribuit, & spiritum, ac vitam imagini à se effusa dedit, ut formam aliquam Veteris Imperij referret, & loqueretur, ac leges sanciret de obedientia bestia & imagini ipsius præstanda. Nihil enim ferè potestatis & iuris habuit, vel surpare ausus fuit Imperator Romanus in hac noua Imperij forma, nisi quantum Romanus Pontifex, aut bestia ei concessit. Hæc ille.*

Theodorus autem Bibliander in Chronico suo, tabula 10. propè extrema, de eadem imperij translatione sic loquitur, *Vi per Longobardos Imperatorem noua Roma Papa Veteris Roma expulsa ex Italia; ita Longobardos armis Francorum appressit: eodemq; iure, ac potestate Regnum Francorum transfudit à Merouingis ad Germanos Principes, & ROMANVM IMPERIUM à Græcis in Carolum Magnum, & infra tab. II. In Natali, inquit, die Christi Seruatoris post solennia sacra in templo S. Petri magna voce proclamauit (Leo Papa) Carolum Imperatorem Augustum, ac diademate ornatum inunxit: simulque filium Pipinum inunxit Italia Regem. Ita imperium occidentis, quod post Augustulum ab Oëdacaro Germanam depositum iacuerat annis CCC. per Rom. Papam excitatum rursus, & in Regem Francorum, atque Germanorum translatum est. Papa quidem Romanus sideri soluit gratiam*

referre Carolo de Romana Ecclesia optimè merito, appellat
more Romano, Patritium, & Augustum, & Casarem Roma-
num: Occulto autem iudicio Dei ad eam nationem ATO-
RE PAPA, & applaudente acclamanteque populo Romano,
Carolo Augusto à Deo coronato, magno, & pacifico Impera-
ri vita, & Victoria, Imperium translutum est. Et infra. In-
ribus Papis à Pipino & Carolo Germanis Principibus, Longo-
bardi Regnum Italia amiserunt: quod Papa Leo, cum procla-
ro auctario videlicet, Carolo Magno resignavit. Hæc Theodo-
rus. Illyrici ac sociorum eius Magdeburgensium Centoni-
torum testimonium suprâ retulimus cap. i. Habemus igitur
multorum hostium Pontificiorum testimonia de translatio-
ne Imperij auctore Pontifice facta vsque aded clara ac que-
lustria, vt planè nesciam, an vlli scriptores ex iis quos Illyri-
cus parasitos Pontificis vocat, clariùs de eadem re loqui po-
tuerint. Atque hæc Illyrici mendacia hoc loco satis ellicita
sunt. nam si singula persequi velimus, totus liber in menda-
ciis numerandis & refellendis consumendus sit.

Sed ne forè Illyricus gloriatur, ex Apocalypsi Ioannis de-
monstrari Pontificem Romanum esse Antichristum: obse-
uet prudens Lector, apud Ioannem nusquam legi, ab Anti-
christo sanandam eam bestiam qua Romanum Imperium si-
gnificatur. Siquidem vnum illud caput bestia, quod in Apo-
calypsi cap. 13. dicitur moriturum, & paulò post opera decem-
nis resurrecturum, non Imperium, vel Imperatorem, sed ipsum
Antichristum designat, qui finget se mortuum, & opera decem-
conis, id est, arte diabolica, paulò post iterum se ipse excitum
videbitur, vt imitetur veram Christi mortem & resurrectio-
nem. Ita hunc locum exponunt veteres, Gregorius lib. 19. cap. 3.
& Rupertus Tuitiensis in commentario huius loci: & textus
ipse omnino cogit, vt per illud bestia caput, non Carolum
Magnum, vt Lutherani volunt, sed Antichristum accipiamus.
Illud enim caput bestia, vt Ioannes scribit, potestatem ha-
buit solùm mensibus quadraginta duobus, & blasphemabat
Deum, & eos qui in cælo habitant; & imperauit in omnem
tribum, & populam, & linguam, & gentem, & adorauerunt
illud omnes qui habitant in terra. quarum rerum nulla con-
uenit in Carolum, aut in aliquem successorum eius. omni-
verò enim
mixit,
bus, f
Car
mirifi
cessio
nibus
sum n
uuiu

Laportis

verò omnium consensu in Antichristum quadrant. Neque enim Carolus Magnus, in quo Imperium quodammodo reuixit, potestatem habuit mensibus tantum quadraginta duobus, sed annis ferè quatuordecim. neque Deum, aut sanctos, Carolus, vel eius successores blasphemarunt, sed eos potius mirificè coluerunt. denique neque Carolus, neque vllus successorum eius, aut omnibus gentibus imperauit, aut ab omnibus gentibus adoratus est. Sed de his satis. nam in lib. 3. de summo Pontifice totum hoc argumentum accuratè tractauimus.

CAPVT III.

Refelluntur prolegomena Illyrici.

H T s i prolegomena Illyrici nihil sint aliud nisi ingens quoddam mendacium, quia tamè eius mendacij refutatio longior erit, quàm vt ad caput quo mendacia continentur, commodè possit adiungi: rectius esse duxi si propriam disputationem ad prolegomena refellenda instituerem. Igitur Illyrici prolegomena tota consumuntur in variis fragmentis diuersorum auctorum recitandis, ex quibus ipse colligi dicit, ante annos quadringentos inter Adrianum IV. Pontificem, & Fridericum I. Imperatorem litigatum esse, vtrum beneficio Papæ Germani Cæsares imperent: ac tandem post longam concertationem definitum, figmentum esse, quod vulgo fertur, Germanos Cæsares Romanorum Pontificum beneficio imperare. sic autem exorditur: *Tota ista controuersia, an Imperium ex dono beneficioue Papa ad Germanos peruenerit, iam olim, nempe ante CCCC. annos inter Fridericum I. & Adrianum Papam IV. grauissimè agitata, definitaque fuit, et ex sequentibus locis historia Othonis Frisingensis, epistolis illorum ipsorum Monarcharum ab Othone sua historia insertis patebit, quas hic ordine adscribam.* hæc ille. Vbi mentitur primò cum ait, controuersiam hanc ante annos CCCC. agitatam & definitam. *controuersia enim quædam eo tempore agitata est, esset nec ne Imperium Romanum beneficium, id est, (vt ipsi loquuntur) Feudum Pontificis. vtrum autem imperium*

à Græcis ad Germanos, Pontificis auctoritate, translatum est, in controuersiam tunc non venit. Sed res tota paulo post apertior fiet.

Mentitur 2. cum addit ex historia Othonis Frisingensis narrationem hanc à se desumptam. non enim ex Othone, sed ex Radeuico eam desumpsit. Otho siquidem vir gravis & doctus, dedita opera narrationem illam totam in suo opere prætermisit; tanquam indignam videlicet, quæ inter alias res gestas Friderici, quem ipse laudandum susceperat, locum haberet. alioqui autem eidem Othoni res tota perspecta erat, quippe qui præsens interfuit, & literas summi Pontificis ea de causa missas Imperatori interpretatus est, vt ex Radeuico cognosci potest lib. 1. cap. 22.

Mentitur 3. cum se ordine rem totam adscripturum dicit, cum contra potius studiosè nullum ordinem sequi videatur, vt ex enumeratione & discussione eorum quæ profert, manifestum fiet.

Primum igitur adfert narrationem Radeuici (quem ipse falsò vocat Othonem Frisingensem) ex lib. 1. de rebus gestis Friderici cap. 8. qua narratione continetur legatio duorum Cardinalium à Pontifice Adriano ad Imperatorem Fridericum missa. de qua nihil est quod dicamus, cum simplex res gestæ narratio sit. Secundò adiungit fragmentum epistolæ Adriani, quam legati illi attulerant. Fragmentum autem referre voluit Illyricus non totam epistolam, vt lectori suo persuaderet, id potissimum in ea epistola egisse Pontificem, vt de Imperij Germanorum auctorem ostenderet. neq; Imperium aliud esse nisi beneficium seu feudum Ecclesiæ Romanæ. nos igitur totam epistolam producemus, vt omnes intelligant, causam ob quam summus Pontifex scripsit, non fuisse, vt Imperium Germanorum beneficium suum esse iactaret, cuius rei obiter solùm mentionem facit, sed vt Imperatorem officij admoneret in sacrilegis hominibus puniendis.

Exemplum epistolæ Adriani I V. ad Fri-
dericum I. ex lib. I. cap. 9. Rade-
uici Frisingensis.

ADRIANVS Episcopus, Seruus seruorum Dei, Dile-
cto filio Friderico illustri Romanorum Imperatori sa-
lutem, & Apostolicam benedictionem. Imperatoriæ ma-
iestati paucis retro actis diebus recolimus scripsisse illud hor-
redum & execrabile facinus, & piaculare flagitium tem-
pore nostro commissum in Teutonicis partibus, sicut credi-
mus aliquando intentatum, excellentiæ tuæ ad memoriam
reuocantes, non sine grandi admiratione ferentes, quod
absq; digna seueritate vindictæ, vsq; nunc transire passus sis
tam perniciosi sceeris feritatem. Qualiter enim venerabi-
lis frater noster E. Londonensis Archiepiscopus, dum à sede
Apostolica remearet, à quibusdam impiis & scelestis, quod
sine grandi mœrore non dicimus, in partibus illis captus fu-
erit, & adhuc in custodia teneatur: Qualiter etiam in ipsa
captione prædicta viri impietatis, semen nequam, filij sce-
lerati, in eum, & in suos euaginatiis gladiis violenter ex-
arserint, & eos, ablatis omnibus, quàm turpiter atq; inho-
nestè tractauerint, & tuæ serenissima Celsitudo cognoscit,
atque ad longinquas & remotissimas regiones fama tantò
sceleris iam peruenit. Ad cuius vtiq; vehementissimi facino-
ris vltionem, sicut is cui bona placere, mala verò displice-
re credimus, constantiùs exsurgere debuisti, & gladium,
qui tibi ad vindictam malefactorum, laudem verò bono-
rum est ex diuina prouisione concessus, in ceruicem desui-
re oportuit impiorum, & grauissimè coterere præsumpto-
res, tu verò id ipsum ita dissimulasse diceris, scuitiam ne-
glexisse, quod eosdem non est quare pœniteat commississe
uuu s reatum:

reatum: quia impunitatem sacrilegij quod gesserunt iam-
iam sentiunt inuenisse. cuius quidem dissimulationis &
negligentiæ causam penitus ignoramus: quoniam nos in
aliquo serenitatis tuæ gloriam offendisse, conscientia scrupulus nostrum animum non accusat: sed personam tuam
sicut charissimam & specialis filij nostri, & Principis Chri-
stianissimi, quem in Apostolica confessionis petra non ambi-
gimus per Dei gratiam solidatum, sincera semper dilexi-
mus charitate, & debite tractauimus benignitatis affectu.
debes enim gloriosissime fili ante oculos mentis reducere
quàm gratanter & quàm iucundè alio anno mater tua
sacrosancta Romana Ecclesia te suscepit, quanta cordis
affectione tractauerit, quantam tibi dignitatis plenitudi-
nem contulerit, & honoris. & qualiter imperialis insignis
coronæ libentissimè conferens, benignissimo gremio suo tuæ
sublimitatis apicem studuerit confouere; nihil profus effi-
ciens, quod Regiæ voluntati, vel in minimo cognosceret ob-
uiare. neq; tamen pœnitet nos desideria tuæ voluntatis in
omnibus impleuisse, sed si maiora beneficia excellentiæ tuæ
de manu nostra suscepisset, si fieri posset, considerâtes quæ-
ta Ecclesiæ Dei, & nobis per te incrementa possint & com-
moda prouenire, non immeritò gauderemus. Nunc autem
quia tam immensum facinus, quod in contumeliam uni-
uersalis Ecclesiæ, & Imperij tui noscitur etiam commis-
sum, negligere ac dissimulare videris; suspicamur utique ad-
veremur ne fortè in hanc dissimulationem & negligenti-
am propter hoc tuus animus sit inductus, quòd suggestio-
ne peruersi hominis zizania seminantis, aduersus clemen-
tissimam matrem tuam sacrosanctam Romanam Eccle-
siam, & nos ipsos indignationem (quod absit) aliquam con-
ceperis.

ceperis, vel rancorem. ob hoc igitur, & ob alia negotia quæ cognoscimus imminere, duos de melioribus & charioribus quos circa nos habemus, dilectos scilicet filios nostros Bernardum sancti Clementis presbyterum, Rolandum sancti Marci presbyterum Cardinalem, & Cancellarium nostrum, viros utique religione, prudentia, & honestate conspicuos, Serenitati tuæ de latere nostro ad præsens duximus destinandos, excellentiam tuam rogantes attentius, quatenus eos tam honorificè quàm benignè recipias, honestè tractes, & ea quæ ipsi super hoc, & super aliis ad honorem Dei & sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, ad decus etiam, & exaltationem Imperij pertinentia ex parte nostra Imperatoriæ proposuerint dignitati, sicut si ab ore nostro procedant, absque vlla hesitatione suscipias, & ipsorum verbis, tanquam si ea contingeret nos proferre, fidem non dubites adhibere.

Hæc est epistola Adriani, ex qua perspicuum est, modicè admodum, idque necessariò, attigisse Pontificem coronationem Imperatoris, quæ anno superiore peracta fuerat: cum tamen præcipuum argumentum aliò spectaret.

Tertio loco ponit Illyricus reliquam narrationem historiarum ex eodem Radeuico lib. I. cap. 10. Summa verò eius historia hæc est: Lectis Pontificiis litteris Imperator, & qui cum illo erant Imperij Principes cum verba illa Pontificis. [Si maiora beneficia excellentia tua de manu nostra suscepisset, non immeritò gauderemus] in eum sensum accepissent, quasi dictum esset, Regnum atque Imperium Germanorum non absolutum liberumque imperium, sed feudum Romani Pontificis esse: in tantam iracundiam exarserunt, ut parum abfuerit, quin duos illos Cardinales continuò trucidarēt. qui Cardinales, quamvis tandem à periculo vitæ liberati fuerint, tamen sine vlllo honore, sine literis Imperatoris, sine vlla responsione dimissi, iussi sunt quamprimùm, via recta, id est, brevissima excedere ex Prouinciis Imperio subiectis, seuerissimeque interdictum illis est, nec ad vlla Episcoporum, vel Abbatum Germaniæ loca diuerterent. Interim verò Imperator
litteras

litteras plenas acerbitatis scripsit ad omnes Imperio Romano subiectos. quibus literis ne verbum quidem facit de criminibus quorum à Pontifice admonitus, ac paternè castigatus fuerat: sed solum questus est, planè tragice, iniuriam sibi Pontifice factam, dum is Imperij coronam suum beneficium appellauit. Hæc est illius historię summa, in qua multa proteritò admiranda occurrunt. primùm quòd Imperator ad tam horrenda sacrilegia, quorum in epistola summi Pontificis admonebatur, omnino tacuerit, quasi ad se nihil attinerent. Deinde quòd ex vnus verbi ambiguitate, quod tamen secundum propriam significationem nihil offensionis habebat, tantam tragediam excitauerit, vt vix maior excitada fuerit, si totius Imperij extrema ruina, certissimumque exitium impendisset. Tertiò quòd in ea epistola Romanum Pontificem, sanctæ Ecclesiæ caput, ac proinde se membrum eius (nisi ipse extra Ecclesiam esse velit) appellet: & tamen nõ modò isti capiti, sed isti Principi populi sui acerbissimè maledixerit, sed etiam legatos eius (qui apud quosuis barbaros, atque etiam Ethnicos iure gentium tuti fuissent) contra omne ius, & pharisaicissimè violauerit. Postremò quòd vbi tandem ad firmamenta atque præsidia causæ suæ explicanda peruenit, nihil attulerit, præter vnã, eamque leuissimã, ne dicam ineptam, ac puerilem argumentationem. *Cum, inquit, per electionem Principum à solo Deo Regnum & Imperium nostrum sit, qui in passione Christi Filij sui duobus gladiis necessariè regedum Orbem subiecit, eumque Petrus Apostolus hac doctrina mundum informauerit, Deum timere, Regem honorificare: quicunq; nos Imperialem coronam pro beneficio à Domino Papa suscepisse dixerit, diuina institutioni, & doctrina Petri contrarius est, & mendacy reus erit.* Hæc ille. Quæ certè argumentatio, si ad veræ rationis trutinam reuocetur, verecunde prorsus indigna tanto Principe videatur. nam quòd attinet ad duos illos gladios, quorum in passione Domini mentio fit, si quis paulo attentius Euangelium legat, non Cesaris vnũ, alterum Ecclesiæ; sed vtrumque gladium Ecclesiæ, ac potissimũ Petri esse videbit. quocirca si alterum Cesar habet, non à solo Deo (vt Fridericus Imperator dicit) sed à Deo per Petrum habet. ita Imperatoris argumentatio aduersus ipsum suum auctorem pugnat.

Sed placet de hac ipsa re sancti Bernardi testimonium in medium adferre. Sic enim scribit lib. 4. de Consideratione cap. 3. Quid tu denuò vsurpare gladium tentes, quem semel iussus es ponere in vaginam? quem tamen qui tuum negat, non satis mihi videtur attendere verbū Domini dicentis sic; Conuerte gladium tuum in vaginam. tuus ergo & ipse, tuo forsitan nutu, etsi non tua manu, euaginandus. alioquin si nullo modo ad te pertineret & is, dicentibus Apostolis, Ecce gladij duo hic, non respondisset Dominus, Satis est, sed nimis est. vterque ergo Ecclesiæ, & spiritualis scilicet gladius, & materialis, sed is quidem pro Ecclesia, ille verò & ab Ecclesia exercendus est. iste Sacerdotis, is militis manu, sed sanè ad aurum Sacerdotis, & iussum Imperatoris. Hæc Bernardus.

Illam autem qualis quæso argumentatio est: S. Petrus ait, Deum timere, Regem honorificare; ergo cum Petro pugnat, & reus mendacij est quicumque dixerit Imperatorem Summi Pontificis beneficio imperare? quæ est hæc noua dialectica? an ille Rex fortasse (iuxta præceptum S. Petri) honorificandus non erit, qui ab alio regnum acceperit? quis ita insaniat, vt hoc dicat: Rex Catholicus ac potentissimus Philippus regnum Neapolitanum feudum esse Romani Pontificis quotannis publicè proficitur; & tamen quis dicere auderet, non esse Regem Philippum à populo Neapolitano honorificandum, aut verba S. Petri ad eum Regem nihil pertinere? quid quòd non solum Imperatoris Friderici argumentatio nihil efficit, sed etiam illa eius sententia, Regnum atque Imperium suum esse à solo Deo, nulla ratione defendi potest? nam quis omnium ignorat, humana Regna iure gentium constitui, dum populi communi consensu in vnum aliquem potestatem suam transferunt? id certè (vt cætera taceam) Leges ipsæ Imperatoriæ, disertè testantur. L. ex hoc iure gentium. ff. de iustitia & iure. Si verò potestas Regis à populo est, quid est quod Fridericus ait, Regnum nostrum à solo Deo est: quòd si & Imperium (post translationem à Græcis in Germanos) nō à Pontifice, sed à solo Deo est; quæ causa fuit cur Fridericus in Italiam ad Pontificem veniret, atque ab eo ad Imperium prouehi postulareret: hæc enim sunt verba, quæ nomine Friderici ipso præsentè Friderico ad Pontificem Adrianum Bambergensis Episcopus fecit. *Notum tibi esse volumus, Reueren-*
de Pa-

de Pater, quia omnis Ecclesia de finibus orbis ad honorem Regni collecta, adduxit Principem suum ad tuam Beatitudinē, prouehendum per te ad culmen Imperij. Hoc meretur uoluntas, prudentia, fortitudo, Dei timor, & Catholica pacis amor in corde illius regnans, & sancta Romana Ecclesia cultus uis vulgaris. Ecce te uenientem excepit uenerabilis, tuis sanctissimis uestigis humiliter prouoluitus. Ergo, uenerande pater, tu circa ipsum peragas, & quæ ei desunt de plenitudine Imperialis culminis, per tua Beatitudinis munificentiam suppleantur. Hæc ille, teste Alberto Krantzio lib. 6. Saxonie cap. 16. Qua ratione igitur Imperium Friderici à solo Deo fuit, si Pontifex Adrianus ad Imperium illum prouexit, & Imperialis culminis plenitudinem, quæ illi deerat, contulit: & si munificentiam Pontificis Episcopus Bambergensis, Fridericus orator, appellare non timuit illam coronationem Imperatoriam: quid est cur beneficium Pontificis eadem illa coronatio dici non possit? Sed pergamus ad cætera.

Quarto loco addit Illyricus epistolam quandam Adriani Papæ ad Archiepiscopos Moguntinum, Treuirensē, & Coloniensē, quam ex Auentino descripsit. de qua epistola nihil est quod dicamus, cum ea tota nostra sit. Id unum annotandum erit, mentiri Illyricum cum ait: Adrianus nodum in scirpo quærit, Imperium esse beneficium Romani Sacerdotis, Augustumque precario duntaxat regnare asserit. Siquidem in tota epistola nusquam legitur nomen beneficii, neque Pontifex Adrianus eo loco asserit Augustum precario duntaxat regnare; quin contra potius affirmat, Regnum habere illum ex electione Principum suorum, à se autem nomen Imperatoris. Ex electione, inquit, Principum suorum habet nomen Regis, ex consecratione nostra habet nomen Imperatoris.

Quintò Illyricus adiungit epistolam quandam Friderici ad Adrianum ex Nauclero, quæ neque est ordine suo polita, neque facit ad rem. non enim illa scripta est temporibus controuersie, de qua nunc agimus, sed aut antea, si credimus Nauclero in Chronico Gener. 30. aut postea, ut ex Radeuico lib. 2. cap. 18. colligi uidetur: si tamen hæc epistola illa est, cuius meminit eo loco Radeuicus, & non potius alia ab aliquo conficta. Scribit enim Radeuicus, Fridericum Imperatorem, ut

indignationem conceptam in Adrianum solaretur, notario suo imperasse, vt in scribendis epistolis ad Pontificem nomen suum nomini Pontificis anteponeret, & dictionibus singularis numeri ipsum alloqueretur. Hæc autem epistola, quam ex Nauclero produxit Illyricus, contendit quidem nomen Imperatoris præponi debere, cum Imperator ad Pontificem scribit, perpetuò tamen Pontificem alloquitur in numero multitudinis. Quid quòd hæc ipsa epistola non parum officit causæ eiusdem Friderici? Nã inter cætera scribit epistolæ auctor, Siluestrum ante Constantini donationem nihil regalium habuisse: ex quo satis apertè videtur agnoscere vt veram atque legitimam Constantini donationem, quæ apud Gratianum habetur dist. 96. can. Constantinus. porrò illa donatio non solum urbem Romam, atque Italiam vniuersam, sed etiam omnes Occidentalis Imperij Prouincias complectebatur. quod si ita est, vnde postea Occidentale Imperium ad Carolum & successores peruenit, nisi ex dono ac beneficio Pontificum Romanorum? nisi fortè Carolus Magnus (quod nefas est cogitare) sacrilegè eripuerit sancto Petro, quod ei piè donauerat Constantinus. Vides igitur hanc epistolam vel esse confictam, vel ipsi causæ Friderici atque Illyrici maius detrimentum adferre, quàm attulerint omnia verba, atque oēs legationes Pontificis Adriani, nec enim Adrianus vnquam tam luculenter dixit, aut scripsit, Germanos Reges Apostolicæ Sedis beneficio imperare, quàm id ipsum Fridericus scripsit, si ipse illa epistola est.

Sexto producit Illyricus ex Othone Frisingensi lib. 2. de rebus gestis Friderici cap. 21. legationem populi Romani ad Fridericum, & Friderici responsionem. nihil autem horum loco suo ponitur, nec ad rem facit. nam ista legatio populi Romani missa est ad Fridericum, cum is ad Urbem propinquaret causa coronæ Imperialis à Pontifice petendæ: controversia autè illa de Imperio sitne beneficium Pontificis an non, sequenti anno, coronatione iam peracta, exorta est. porrò ad rem ista non faciunt, cum non sit nostra quæstio de populo, sed de Pontifice Romano. tñ verò abest, vt ea legatio populi Romani Pontificis iussu, vel consilio, aut consensu missa sit ad Fridericum, vt potius (Othone teste ibidem) Adrianus legationem illam improbauerit, & paulò post, iisdem repugnãtibus Romanis, Fridericum coronauerit. Vides igitur (Lector) quàm verè initio

initio dixerit Illyricus, se ordine subiecturum quæ ad præsentem controuersiam pertinerent.

Septimo addit ex Radeuico (quem falsò Othonem vocat) lib. 2. cap. 30. de rebus gestis Friderici epistolam Eberhardi episcopi Bambergensis ad Eberhardum Archiepiscopum Saltzburgensem: nec non responsionem quandam Friderici Imperatoris ad quandam summi Pontificis legationem quæ similia sunt superioribus, id est, neque narrantur ordine suo, neque pertinent vlllo modo ad rem.

Octauo profert ex lib. 1. cap. 15. & 16. Radeuici (quem ipse omnino Othonem Frisingensem vult videri) fragmentum epistolæ Adriani ad episcopos quosdam Germanos; & responsionem eorundem ad Pontificem. Ac nunc tandem Illyricus post longos errores domum redit. ista siquidem duæ epistolæ (si ordo tenendus sit) proximè sequuntur post eam narrationem quam tertio loco Illyricus recitauerat. cætera quæ interiecta sunt, ac præcipuè quintum, sextum, & septimum, propter parerga numerari possunt. neque alia de causa inserta videntur, nisi vt augeant prolegomena, & lectoris mætem confundant. tamen si autem hæc omnia quæ octauo loco ab Illyrico producentur, ad rem præsentem faciant, nihil tam ea habent quod refellendum sit; cum nihil ferè aliud contineant, quàm repetitionem superiorum. vnum est duntaxat, quod non tam refutatione quàm animaduersione indiget, argumentum videlicet quod Illyricus præmittit ante epistolam Præsulum Germaniæ ad summum Pontificem, quod quidem eiusmodi est: *Responsio Præsulum Germanorū ad prædictas litteras Pontificis, quibus reprehunt illud Papale figmentum, & monet vt id noua legatione ac scriptione reuocet*] prætereo nouam illam elegantiam sermonis: *Responsio Præsulum, quibus reprehendunt: sed mendacium præterire non possum; neq. enim in tota illa epistola vlla mentio fit Papalis figmenti; neq. admonetur Pontifex vt reuocet quidquam: sed solum vt exalaratum animum Principis ex Verbi cuiusdam ambiguitate, nouis litteris lenire, ac mitigare velit. hæc enim sunt illorum verba, De cætero Sanctitatem Vestram suppliciter rogamus & obsecramus, vt nostra parcatis infirmitati, & q. magnanimitatem filij Vestri sicut bonus Pastor lenitatis scriptis Vestris, scripta priora suauitate mellita dulcorantibus.*]

Nonò addit legationem ac litteras Pontificis Adriani ad Fridericum, quibus verbi ambiguitate exposita, continuò animus Principis mitigatus est. Sed verba Illyrici audiamus: *Nona*, inquit, *littera ac legatio Papa, qua totum illud suum sigmentum de beneficio Imperij Germanis collato, artificiosa interpretatione tollit, ac non obscure recantat, polliceturq; se posthac Imperij iura minimè violaturum esse.*] Hæc sunt Illyrici verba: in quibus duo splendida mendacia continentur. extant enim litteræ integræ Pontificis Andriani apud Radevicum lib. 1. cap. 22. in iis autem non retractat Pontifex vllum sigmentum, nec se iura Imperij posthac non violaturum promittit, sed arguit imperitiam eorum qui Friderico suggererant, beneficium coronationis feudum significare. *Hæc enim est epistola Pontificia:*

Ex quo vniuersalis Ecclesie curam Deo, pro vt ipsi placuit, disponente suscepimus, ita in cunctis negotiis magnificentiam tuam honorare curauimus, vt de die in diem animus tuus magis ac magis in amore nostro, & veneratione Sedis Apostolicæ debuisset accendi. vnde sine grandi admiratione non ferimus, quòd cum audito, ex suggestione quorundam animum tuum aliquantulum contra nos fuisse commotum, duos de melioribus & maioribus fratribus nostris, Roladum scilicet Cancellarium tit. S. Marci, & Bernardum tit. S. Clementis presbyteros Cardinales, qui pro tue maiestatis honore in Romana Ecclesia solliciti semper exstiterant, pro voluntatis tuæ cognitione ad tuam presentiam destinauimus, aliter quàm Imperialem decuerit honorificentiam, sunt tractati. occasione siquidem cuiusdam verbi quod est [beneficium] tuus animus (sicut dicitur) est commotus, quod vtig; nedum tanti viri, sed nec cuiuslibet minoris animum meritò commouisset. Licet enim hoc nomen, quod est beneficium, apud quosdam in alia significatione quàm ex impositione habeat, assumitur: tunc

xxx tamen

tamen in ea significatione accipiendum fuerat, quam nos
 ipsi posuimus, & quam ex institutione sua noscitur
 neri. hoc enim nomen ex bono & facto est editum, & dicitur
 beneficium apud nos, non feudum, sed bonum factum,
 in qua significatione in vniuerso scripturae sacrae corpore
 inuenitur, vbi ex beneficio Dei, non tanquam ex feudo, sed
 velut ex benedictione, & bono facto ipsius gubernari dicimur
 & nutriri. Et tua quidem magnificentia liquido re-
 cognoscit, quod nos ita bene & honorifice Imperiali di-
 gnitatis insigne capiti tuo imposuimus, vt bonum factum
 valeat ab omnibus iudicari. vnde quidam verbum hoc, &
 illud scilicet, [contulimus tibi insigne imperialis coronae]
 a sensu suo visi sunt ad alium retorquere, non ex merito
 causa, sed de voluntate propria, & illorum suggestione, qui
 pacem Regni & Ecclesiae nullatenus diligunt, hoc egerunt.
 per hoc enim vocabulum [contulimus] nihil aliud intel-
 leximus nisi quod superius dictum est, imposuimus. Sane
 quod postmodum personas Ecclesiasticas a debita sacrosan-
 ctæ Romanæ Ecclesiae visitatione (vt dicitur) reuocare in-
 sisti, si ita est, quam inconuenienter actum sit, tua, fili
 Christo charissime, discretio, vt credimus, recognoscit. nam
 si aliquid apud nos amaritudinis habebas, per nuncios, &
 litteras tuas fuerat intimandum, & nos honori tuo con-
 uissemus, sicut filij charissimi, prouidere. Nunc igitur ad
 commonitionem dilecti filij nostri Heinrici Barioaræ &
 Saxonie Ducis, duos de fratribus nostris Heinricum tit.
 S. Nerei & Achillei, & Iacinctum S. Mariae in Capitolio
 Diaconum, Cardinales, prudentes siquidem & honestos
 viros ad tuam presentiam destinauimus, celsitudinem tuam
 monentes & hortantes in Domino, quatenus eos honeste
 &

& benignè recipias, & quod ab eis ex parte nostra tua magnificentia fuerit intimatum, à sinceritate cordis nostri nouerit tua excellentia processisse, ac per hoc cum eisdem filiis nostris, mediante iam dicto filio nostro Duce, ita celsitudo tua studeat conuenire, vt inter te ac matrem tuam sacrosanctam Romanam Ecclesiam nullius discordiæ seminarium debeat remanere.

Hanc epistolam totã ne vno quidem verbo omisso adscribere volui, vt Illyrici mendacia ex ipsa epistola refutarentur. Vbi enim obsecro est illa figmenti Pontificij retractatio? Dixerat Põtifex in priore epistola, quam etiam suprã totam adscripsimus, se Friderico, cum is Romam ad coronam accipiendam venisset, læto animo occurrisse, ac plenitudinẽ dignitatis, id est, Imperialis coronæ insignia contulisse. quod ipsum Friderici nomine orator ipsius Episcopus Bambergensis (vt ex Krantzio suprã citauimus) à Pontifice postulauerat. deinde de hac ipsa coronatione loquens addiderat in literis suis idem Pontifex non modò se non molestè ferre, quòd ea contulisset, sed etiam non immeritò gauisurum, si maiora beneficia de manu sua Cæsar accepisset. quo loco beneficium quod in Imperatorem à Pontifice significatur collatum, nõ potest illo modo aliter accipi, nisi quis de industria cauillari velit, quã vt ad coronationem Imperialem referatur. Quid igitur Papa retractat, quid reuocat, quid recantat, (vt verbo vtar Illyrici) cum nomine beneficij nõ se feudum aliquod, sed coronationis munus intellexisse dicit? Neque verò rectè colliget iam Illyricus, Non dicit Papa Imperium Germanorũ feudum esse Pontificis; ergo figmentũ est quod Adrianus, quod Innocentius III. & oēs historici dicunt, Imperium à Græcis ad Francos Pontificis auctoritate esse traslatum. nam etsi nõ dixit Adrianus Imperium esse feudum, non tñ dixit non esse: & licet non esse dixisset, non tamen continuo sequeretur, falsam esse translationem Imperij. aliud enim est, Imperium ab vna gente ad aliam transferre; aliud verò, feudum constituere.

Deinde in quo angulo epistolæ Adriani latet id quod Illyricus in argumento posuit cum ait, *Pollicetur se posthac Imperij iura minime solaturum?* certè epistolam totam audi-

uimus, ac ne syllabam quidem vnam de hac pollicitatione reperimus. Sed video vbi fundamentum mendacij sui Illyricus constituerit, quod nimirum Radeuicus Frisingensis, posteaquam epistolam Adriani operi suo inseruerat, subrimante continuo, illis litteris Imperatorem placatum benigne deinceps cum legatis Rom. Pontificis egisse, Legatos vero Imperatori promississe, Præsulem Romanum honorem ac potestatem Imperij illibatam semper conseruaturum. At illa pollicitatio Legatorum fuit non ipsius Pontificis; neque Legati polliciti sunt Præsulem Romanum iura Imperij posthac non violaturum, quasi aliquando antea violasset: sed illibata, ut semper fecerat, perpetuò conseruaturum. Si quidem eodem Legati (Radeuico teste) cum primò Imperatorem alloquerentur, eique litteras Apostolicas traderent, præfati sunt, sine vlla iusta causa aduersus Romanam Ecclesiam Imperatorum fuisse commotum: hæc enim sunt illorum verba: *Quantum dilectione sancta Romana Ecclesia amplitudinem & honorem imperij vestri amplectatur, quam sine conscientia peccati vestram satis inuita sustinuerit indignationem, & scripta presentia, & in ore nostro posita & inua & vocis officium declarabit.* Ex quibus verbis satis profectò manifestè colligitur, nunquam venisse in mentem Legatis, ut violata fuisse à Romano Pontifice iura Imperij dicerent. proinde mendacium est Illyrici, promississe Pontificem Friderico, se posthac Imperij iura minime violaturum.

Addit postremò in prolegomenis suis Illyricus ex historia Abbatis Vrspergensis, Adrianum Pontificem iterum ab Imperatore dissidere cœpisse, atque eo vsque progressum dissidium, ut tandem Imperator à Pontifice excommunicaretur, sed paulo post diuino miraculo Pontificem, dum recentem aquam ex fonte biberet, à musca quæ os eius simul cum aqua intrauerat, apud Anagninam extinctum. *Venturamen hanc non veram historiam, sed improbabilem fabulam esse, ex eo potest intelligi, quod Abbas Vrspergensis ex Iohanne quodam Cremonensi, auctore obscuro, & schismatico, eam narrationem refert: ille verò non alium tellem producit, quam incertum rumorem vulgi: Cum venisset, inquit, ad quendam fontem, hausit de potu illius, & continuo (ut dicitur) musca quadam os eius intrauit, & gutturi eius adhaesit.*

si, nulloq; artificio medicorum auelli potuit, quoad & q; spiri-
tum exhalaret. Hæc ille. Quo circa tota fides huius rei pen-
det ex illo (vt dicitur) hoc est, ex falso rumore, quem æmuli
forrè sparserunt.

Porro Radeuicus lib. 2. cap. 43. honorificè describit obi-
tum ac sepulturam Adriani, quod idem faciunt Platina, Mar-
tinus Polonus, & alij, qui Pontificū vitas describunt. Io. Nau-
clerus in chronico, gener. 39. scribit suspicari se narrationem
illam Cremonensis affectu potiùs quàm veritate scriptam.
Sanctus autem Antoninus in summa historica, parte 2. tit. 17.
cap. 1. §. 9. ex Helinando refert, Adrianū virum optimum fuis-
se, vt nullo modo probabile sit cum talem exitum habiturū,
qualem Cremonensis dicit. Denique si res esset vera, quī fieri
posset, vt mors tam noua & insolens à nullo certo scriptore
annorata fuisset?

At Fridericum Imperatorem, qui non solūm cum Adriano
diu contendit, sed etiam Alexandrum successorem Adriani ita
vexauit, vt tres antipapas aduersus eum Imperiali potentia
fouerit, non incertus rumor, sed testes certissimi, id est, om-
nes Historici testantur, in Armenia à flumine quodam absor-
ptum miserimè periisse. de quo sic scribit Gulielmus Neu-
brigensis, eius temporis auctor, in lib. 4. rerum Anglicarum
cap. 13. *Fridericus Imperator Teutonicus, iter Hierosolymita-
nu ingressus, cum in gurgitem fluuij equo stimolato profiliis-
set, in momento suffocatus interiit. O abyssus multa iudiciorū
Dei! Vir tantus, & qui diuino quodam feruore relictis deli-
ciis, opibusq; Imperij, mille se exposuerat propter Christum pe-
riculis, tam subito miseroq; casu absumitur. peccatum tamen
eius tantum & tale elucet quod fortè in Imperialibus non
potuerit deliciis expiari, atque ideo oportuerit, ne aternaliter
pleteretur, pia diuinitatis prouisione in hac vita seuerius ca-
stigari. Siquidem nephary schismatis sub Venerabili Papa A-
lexandro principalis fautor exstiterat, & pacis Ecclesiastica
per Imperialem potentiam multo tempore perturbator. tan-
dem serò perspicuè dans palmam veritati, minùs tamen in de-
liciu palatij piaculare malum destenerat.* Hæc ille. Addit autē
Abbas Vrspergensis in chronico, post absorptum (vt dictum
est) à flumine Fridericum, exercitum eius, aut aëris intempe-
rie aut abundantia ciborum morbo contracto penè totum
breuif-

breuissimo tempore consumptum. Ita sententiam Adiani Pontificis, quæ exstat in epistola ad episcopos Germaniam apud Radeuicum lib. 1. cap. 16. verissimam fuisse, reuerentius comprobauit. sic enim ille scripserat: *Non acquiescat idem filius noster consiliis iniquorum, consideret nouissima, & antiqua. Et per illam viam incedat, per quam Iustinianus & alij Catholici Imperatores incesse noscuntur exemplo, & imitatione illorum, & honorem in terris, & felicitatem in cælis sibi poterit cumulare. Vos etiam, si eum ad rectam sententiam reduxeritis; & B. Petro Apostolorum Principi gratiam dependetis obsequium, & vobis & Ecclesiis vestris conferabitis libertatem. Alioquin nouerit antedictus filius noster ex admonitione vestra, nouerit ex promissionis euangelicæ veritate, quod sacrosancta Romana Ecclesia super firmissimam petram Deo collocante fundata, quantocumque ventorum turbine quatatur, in sua firmitate, protegente Domino, in seculum seculi permanebit.* Hæc ille, tum cum ardore inuicem imperiali potentia Fridericus Ecclesiæ minareretur. Sed cum finem tragœdia illa habuit, quem Adrianus prædixerat. Si quidem post annum decimum nonum grauissimæ persecutionis, præualuit tandem Ecclesia, & Fridericus Imperator Calisto antipapa, quem ad eam diem fouerat, abdicare coactus, sese verò Pontifici Alexandro subiecit; vt scribitur pro- bati historici, Abbas Urspergensis in Chronico, Platina in vita Alexandri, Gulielmus Neubrigensis rerum Anglicarum lib. 3. cap. 2. Gulielmus Episcopus Tyri de bello sacro lib. 8. cap. 26. & alij. neque tamen hac humilitate illud à Deo impetrare potuit, vt non etiam morte horribili, ac totius exercitus interitu peccatum eius in Ecclesiam seuerissimè puniretur. Atque hæc de prolegomenis.

CAPVT IV.

*Imperium Romanum translatum à Grecis ad
Francos summi Pontificis auctoritate, Hi-
storiarum testimoniis demonstratur.*

EMPVS iam est vt ad ipsam causam propiùs accedamus; atque vt ordine progrediamur, principio quid sit quod quæritur, siue starum causæ breuiter exponemus; deinde sententiam nostram certissimis rationibus comprobabimus.

Igitur Romanū Imperium tamen ante Constantini tempora, modò ab vno, modò à pluribus Augustis pari potestate regebatur, vnum tamen atque indiuisum censebatur. Deinde verò posteaquam Magnus Constantinus Constantinopolim quasi alteram Romam ædificauit, & cum ea alterum Consulem, alterum Senatū, & omnia Romanæ Urbis priuilegia communicauit, diuisum est imperium in partes duas; quarum altera imperium Orientis, altera Occidentis appellari cœpta est. & quemadmodum ante Constantinum Principem, indiuisum Imperium aliquando plures Augusti administrabant, sæpiùs vnus ac solus regebat: ita post Constantinum, Imperium iam diuisum plerumque duo Cæsares tenebant, rarò vnus ac solus Princeps gubernauit. Siquidem Constantino vita functo anno Domini CCC. XLI. Occidentale Imperium Constantino iuniori & Constanti, Imperium Orientis Constantio cessit. post Constantini autem & Constantis excessum, anno CCC. LIII. Constantius solus vniuerso Imperio præfuit. Constantio Iulianus, Iouianus Iuliano successit. Sed post obitum Iouiani, Valentinianus, qui Iouiano successerat, Imperio Occidentis contentus, Orientale Imperium Valenti fratri attribuit anno Domini CCC. LXVIII. atque ex eo tempore vsque ad annū Domini CCC. LXXVI. id est, vsque ad Augustulū, Imperatores diuersi diuisum Imperium tenuerunt. Augustulo verò ab Odoacre Herulo abdicare coacto, atque Imperio Occidentis à Barbaris occupato, soli Imperatores Orientis, & in solo Oriente regnarunt vsque ad Iustinianum. Sed cùm is opera Belisarij & Narsesis, fortissimorum ducum, Africam & Italiam, inde

Vandalis, hinc Gothis exactis, recuperasset; tandem anno Domini D. LVI. iterum ab vno Imperatore Oriens & Occidens administrari coeptus est. Sed cum Imperator Græcos esset, & Italiam per Exarchos regeret, nec eam ab infestissimo Longobardorum tueri iam posset; anno DCCC. l. inuente, ipso die Natalis Domini, creato in vrbe Romana nouo Imperatore Carolo Magno Rege Francorum, ac per hoc translatum Occidentali Imperio à potestate Græcorum ad Francorum conditionem, iterum Rom. Respublica rediit ad eum statum, in quo eam Constantinus Magnus constituerat, & in quo permanserat à Valentiniano seniore, vsque ad Augustulū. Quamquam illud negari non potest, quin paulo maior Imperij diuisionis fuerit à tempore Caroli Magni, quam antea: siquidem à Constantino ad Augustulum etsi diuisæ erant Imperij Romani Prouinciæ inter duos Imperatores, quod attinet ad regimen & administrationem; erat tamen ita commune Imperium, vt leges vtriusque Imperatoris nomine toti Imperio darentur, & si alter sine liberis decedebat, ad alterum totius Imperij gubernatio, & prouidentia pertineret. Quo circa Paulus Orosius lib. 7. scribit Archadio Orientis, Honorio Occidentis Prouincias gubernantibus commune Imperium, diuisis tantum sedibus fuisse: at post tempora Caroli Magni, neque leges à Latino Græcoque Imperatore communiter dantur, neque deinceps vnquam aut Latinus Orientem, aut Græcus Occidentem gubernauit. Quæritur igitur, quisnam huius translationis auctor fuerit, quisue Carolo Magno, ac successoribus eius, nomen, dignitatem, ac potestatem Imperatoris Romanorum, ac Cæsaris Augusti in Occidēte tribuerit.

Respondemus id quod clamat consensus omnium gentium, Leonem III Pontificem Maximū aut solum, aut præcipuum & primum auctorem huius translationis fuisse, eique Germanicam nationem Imperium acceptum referre debere. negat Illyricus, & odio Pontificum nescio quos alios auctores comminiscitur, atque ita se versat in omnem partem, vt hystoriam alioqui clarissimam, & fide Orbis terrarum totum seculis confirmatam, omnino obscurare nitatur. Accedant igitur Historici omnes tum veteres, tum recēiores, & auctoritatis suæ pondere, leuitatem & impudentiam vnius hominis comprimant.

I. Ioannes Zonaras, auctor Græcus, qui Romano Pontifici adulari non nquerat, tomo 3. Annalium in vita Constantini & Irenes, vbi de hac translatione loquitur, nullam senatus, nullam populi, nullam exercitus mentionem facit, sed rem totam Leoni Papæ adscribit: Roma, inquit, prorsus Franci potiti sunt, Carolo à Leone coronato, & Romanorum Imperatore appellato. Et infra, sub Constantino & Irene, Papa Leo Francos etiam Romam admisit. sic & Italia vniuersa, & ipsa Roma sunt potiti. Et infra, At Francorum dux Carolus, Imperator Romanorum à Papa Leone, vt dictum est, appellatus, missis ad Irenem Legatis, nuptias illius ambiit, cum nec illa ab eo coniugio abhorreret.

II. Georgius Cedrenus in compendio historiarum in vita Constantini & Irenes, eadem ferè quæ Zonaras refert, sed breuius. Venerunt, inquit, etiam à Carolo, quem Leo Papa Romæ coronauerat, Legati ad Irenem, eam Carolo in vxorem ambientes.

III. Paulus Diaconus, qui tempore Caroli Magni floruit, & eidem Carolo familiaris fuit, lib. 23. rerum Romanarum, posteaquam narrauerat Leonem III. Pontificem à Carolo Rege Francorum in sedem suam restitutum, subiungit: Cæterum (Leo) vicem Carolo recompensans in Imperatorem coronauit eum in templo S. Petri Apostoli perungens oleo à capite vsque ad pedes, & circumdans imperatoria veste, atque corona, 8. Kal. Ianuarij, indictione 9. In quibus verbis Pauli Diaconi duo sunt annotanda, vnum est nullam fieri mentionem in eius verbis senatus, aut populi Romani, quam certè prætermittere non debuisset fidelis Historicus, si translatio Imperij à Græcis ad Francos munus senatus populique Romani potius quàm Pontificis Leonis fuisset. Alterum est, hanc translationem, quæ facta est in ipsa Caroli Magni coronatione, beneficium Leonis collatum in Carolum à Paulo Diacono agnosci & appellari. Siquidem illa verba, Cæterum Leo vicem Carolo recompensans] satis apertè significant, ita fuisse beneficium Pontificis in Regem coronationem Imperatoris, vt antea fuerat beneficium Regis in Pontificem restitutio in propriam sedem.

IV. Eginarthus Pauli Diaconi æqualis, nec minus quàm Paulus Carolo Magno notus & familiaris (quippe qui Can-

cellarius eius fuit, teste Trithemio) in vita eiusdem Caroli ita describit hanc translationem, vt soli Pontifici Leoni tantam tribuat. Augusti nomen, inquit, primò in tantum auctus est, vt affirmaret, se eo die, quamuis præcipua solennitas esset, Ecclesiam non intraturum fuisse, si Pontificis consilium præscire potuisset. Perpende lector hæc verba, Si Pontificis consilium præscire potuisset] cur enim non ait, Si consilium Senatus populiq[ue] Romani præscire potuisset; nisi quia totam à Pontificis voluntate & auctoritate pendere intelligebat?

V. Annales Francorum incerto auctore, sed omnium consensu fidelissimo, & qui Caroli tempore vixit, ita habent enarratione rerum gestarum anno DCCC.I. Ipse autem eundem die sacratissimo Natalis Domini ad Missarum solennia Basilicam B. Petri Apostoli fuisse ingressus, & coram altari vbi ad orationem se inclinauerat, assisteret; Leo Papa coronam capiti eius imposuit, cuncto Romanorum populo acclamante, Carolo Augusto à Deo coronato, magno & pacifico Imperatori Romanorum, vita & victoria. Hic primùm mentio fit populi Romani, sed acclamantis post coronationem, non Imperatorem appellantis ante coronationem.

VI. Aimoinus, siue (vt ab aliis vocatur) Ammonius, vel Annonius, vixit tempore Ludouici Pij, vt ipse indicat lib. 1. c. 17. Is igitur in lib. 4. de rebus gestis Francorum cap. 90. describit exordium Imperij Caroli Magni iisdem ferè verbis, quibus Francorum Annales suprà citati, nihilq[ue] tribuit populo Romano præter acclamationem Carolo iam à Pontifice coronato.

VII. Audo Episcopus Viennensis, qui temporibus nepotum Caroli Magni floruit, in Chronico suo ætate 6. sic habet: In die S. Natiuitatis Domini, ante confessionem B. Petri Apostoli, cum gloriosus Rex Carolus ab oratione surrexisset, Leo Pontifex capiti eius coronam imposuit, sicq[ue] ab vniuerso populo acclamatum est; Carolo Augusto à Deo coronato, magno & pacifico Imperatori Romanorum, vita & victoria. Hic etiam auctor nullam facit Senatus aut populi mentionem nisi post coronationem iam peractam.

VIII. Regino Abbas Prumiensis, qui ante D. C. annos floruit, lib. 2. Chronici, coronationem Caroli Magni iisdem verbis descri-

describit, quibus Ado Viennensis, quæ non duxi repetenda, ne fastidium gignerent. Sed vt intelligamus apud Rheginonem, non simpliciter coronari Imperatorem à Summo Pontifice, sed planè creari, & ordinari; referam verba eius de Arnulphi, & Othonis I. coronatione: Anno, inquit, Dominicæ Incarnationis DCC C. XCVI. Arnulphus ciuitatem ingressus, à Formoso Apostolicæ sedis Præsule magno honore susceptus, ante confessionem S. Petri coronatus, Imperator creatus est. Et infra, Anno DCCC C. LXII. Rex (Otho I.) Romæ fauorabiliter susceptus, acclamatione totius Romani populi, & Cleri, ab Apostolico Ioanne Imperator, & Augustus vocatur, & ordinatur. Hic planè vides, Regem festiua acclamatione à populo suscipi; non autem à populo, sed ab Apostolico Ioanne Imperatorem dici, & ordinari.

IX. Vitichindus Corbeiensis monachus, Rheginonis æqualis, lib. 3. gestorum Saxoniorum propè extremo, de Othone II. Imperatore sic loquitur: Licet, inquit, iam olim vnctus esset in Regem, & à B. Apostolico designatus in Imperatorem. Vbi vides apertè distingui regnum Germaniæ ab Imperio Romano; & regnum quidem illud à Germaniæ proceribus, Imperium verò Romanum à Pontifice dari: eius enim est magistratum vel Principem designare, cuius est & creare. alioqui frustrà designat, qui nequit perficere.

X. Luithprandus Diaconus Ticinensis, Othonem I. viuente scripsit historiam rerum in Europa suo tempore gestarum, vt ipse significat lib. 1. cap. 7. Is igitur lib. 6. hist. ca. 6. de Othone I. sic loquitur: Dehinc Romam similia facturus abiit, vbi miro ornatu, miroque apparatu susceptus, ab eodem summo Pontifice & vniuersali Papa Ioanne vnctionem suscepit Imperij. Porrò idem auctor apertè declarat, non simplicem ceremoniam vnctionis, sed nomen etiam, & dignitatem Imperialem à Pontifice suscepisse Othonem, cum ita loquitur in eodem capite. Piiissimo (inquit) tunc Regi, nunc Augusto Cæsari Othoni, quam phrasim tum ipse tum alij veteres obseruare solent, vt ante Pontificiam coronationem, Reges; post eam coronationem, Imperatores & Augustos appellent.

XI. Hermannus Contractus, comitis nobilissimi filius, & monachus S. Galli, qui floruit ante annos D. tempore S. Henrici Imperatoris, in Chronico suo sic ait: Anno DCCC. I. Caro-

Caro-

Carolus Imperiali benedictione sublimatus, Augustus & Caesar Romano more appellatur. Et infra: Anno D C C C X V I. Leo Papa obiit, & Ludouicus Imperator à Stephano Papa factus est. Et infra: Anno D C C C C. L X I I. Otho Rex ab Ottoniano Ioanne Papa Imperator ordinatur. Et infra: Anno M. X X V I. Conradus Rex filium suum Henricum Regem fecit, & ipse Romam pergens, Imperator efficitur. Hæc ille. Non potuit certè hic auctor clariùs exprimere, per ipsam Pontificis coronationem Imperatorem verè fieri.

XII. Marianus Scotus, qui natus est anno M. X X V I I I. ipse in Chronico annotauit, & Hermanni Contracti æqualis fuit, lib. 3. Chronici Caroli Magni ad Imperium promotionem breuissimè his verbis attingit: Carolus hoc tempore à Romanis Augustus appellatus est. Quæ verba, ne testimoniis vetustiorum historicorum iam citatis, & sequentibus eisdem Mariani sententiis repugnent, sic accipi debent, intelligatur, Carolum à Romanis omnibus, id est, Pontifici Clero, Senatu, & populo, Augustum appellatum; sed ordinarium quodam, nimirum Pontifice præeunte, cæteris sequentibus nam vt ex historiis præcedentibus didicimus, appellauit Leo Pontifex Carolum Imperatorem, & simul inunxit, & coronauit, cæteri verò acclamatione probarunt. Sed Mariani ipsius aliquot sententiis proferamus. Anno D C C C. L X X V. Carolus Romam perueniens, datis Ioanni Papæ magnis muneribus, Imperator factus est. Anno D C C C. X C V I. Arnulphus urbem ingressus, cum magno honore à Formoso Papa susceptus, & ante Confessionem S. Petri Imperator factus est. his igitur aliisque similibus sententiis satis apertè Marianus testatur à Romano Pontifice Imperatores Romanos fieri.

XIII. Dodechinus Mariani continuator, cum de Lothario Henrici Imperatoris successore scriberet; Legati, inquit, pro confirmando Rege Romam mittuntur. Et infra, Plenitudinem, inquit, Imperij in eadem Romana ciuitate sicut debebat offerens Dominus Papa Regem Lotharium Romanum inuitabat. Et infra, Fridericus, inquit, ab Adriano Papa Imperator factus est. Vides igitur à Pontifice Romano electum Regem Romanorum confirmari, ac deinde ab eodem plenitudinem Imperij accipere, & sic tandem Imperatorem fieri.

XIV. Lan-

XIV. Lambertus Schaffnaburgensis, qui circa annum M. LXX. floruit, in historica Germanica de Carolo Magno nihil addit ad verba Mariani Scoti; ut vel Marianus à Lambertus, vel à Mariano Lambertus accepisse videatur. Verumtamen cum de Othone I. & III. loquitur, clariùs explicat sententiam suam. sic enim de Othone I. scribit: Otho Rex perrexit Romam, eumque Ioannes Papa gratanter suscipiens honorificè super cathedram Augustalem posuit, & benedictione atque consecratione sua Imperatorem fecit. Et infra de Othone III. Otho Rex contra Crescentium Romam venit, ubi & Brunonem in sede Apostolica constituit, à quo & ipse Imperator factus est.

XV. Otho Episcopus Frisingensis ante annos CCCC. floruit, genere & eruditione nobilissimus, quippe qui (teste Radevico lib. 2. de rebus gestis Friderici cap. 11.) quatuor Imperatoribus ita coniunctus fuit, ut Henrici IV. nepos, Henrici V. fororius, Conradi Regis frater vterinus, & Friderici I. patruus esset. atque historiam ab orbe condito libris octo satis feliciter comprehendit. is igitur lib. 5. cap. 31. hoc modo scribit: Anno ab Incarnatione Domini DCCC. I. ab vrbe condita M. D. LII. Carolus Rex 33. Regni sui anno, à summo Pontifice, ablato patricij nomine, coronatus, omni populo tunc acclamante, Carolo Augusto, à Deo coronato, Magno & pacifico Imperatori vita & victoria, LXIX. ab Augusto Imperator, & Augustus vocatur. Ex hinc regnum Romanorum, quod à Constantino vsque ad id tempus in vrbe regia, scilicet Constantinopoli fuit, ad Francos deriuatum est. In his Othonis verbis tria video summo Pontifici tribui, ablationem minoris dignitatis, quæ patriciatus dicebatur; coronationem; & appellationem Imperatoris, & Augusti: Romano populo solam acclamationem. Idem quoque Otho lib. 7. cap. 11. non veretur Henricum IV. auum suum non verum Imperatorem Romanorum appellare, quod Imperium à schismatico Papa suscepisset. Principes, inquit, seditionem vulgunt, ei (Henrico IV) apud Inglinheim occurrunt, ibique multis modis commonitum, vel, iuxta alios, circumuentum, & coactum, insignia regni resignare, ac filio mittere 43. Regni sui post mortem patris, Imperij 5. anno (ad quod tamen potenter magis quàm iuste à Guiberto capta vrbe sublimatus

tus fuerat) persuadent. Obserua hoc loco, Lector, Henricum I V. non fuisse Othoni Frisingensi Imperatorem, sed Regem duntaxat, donec à Papa Guiberto, qui & Clemens dicitur, ad Imperium sublimaretur. & rursus ad Imperium potius, non iuste sublimatum, quòd Guibertus eum Imperatorem fecerit, qui in schismate contra Gregorium VII. verum Pontificem, sederit. tam enim non potuit Guibertus verum Imperatorem facere, quàm ipse verus Papa non fuit. quòd ratum est aliud, quæso te, à Pontifice aliquem ad Imperium sublimari, quàm Imperatorem, à Pontifice fieri? & cur ab Antipapa sublimatus, Imperator non legitime factus censetur, nisi quia solius veri ac legitimi summi Pontificis est Imperij dignitatem nomenque conferre?

XVI. Godefridus Viterbiensis, qui Othone paulò postior fuit, in suo Chronico vniuersali, quod Pantheon appellatur, iisdem ferè verbis, quibus Otho Frisingensis, exordium Imperij Francorum describit. Anno, inquit, ab Incarnatione Domini DCCC. I. Carolus Magnus 34. regni sui anno Leone III. summo Pontifice coronatur, omni populo Romano tunc acclamante, & laudes Imperiales canente.

XVII. Conradus Abbas Urspergensis, Godefridi ferè æqualis, in Chronico suo, in quo res Germanicas diligentissimè persequutus est, Anno, inquit, DCC. XCVI. Leo Papa ordinatur. sedit annis 20. hic Carolum fecit Imperatorem. Et infra, Anno, inquit, Dominicæ Incarnationis DCCC. I. V. be verò condita M. D. LII. Carolus Magnus Rex Francorum, Pipini Regis filius, septuagesimo tertio loco ab Augusto Romanorum Imperator consecratus est anno regni sui 33. sic imperauit annis 14. Cùm enim pro calumnia Leonis Papæ ingesta Romam veniret, & Natale Domini ibi celebraret, in ipsa die sacratissima ad Missarum solennia veniens, dum ante Confessionem B. Petri Apostoli ab oratione largiret, nihil minus speranti Leo Papa coronam imposuit, & Imperatorem Romanum pronunciauit. Hæc ille, qui sic in Chronico translationem Imperij, & Caroli creationem sol Pontifici tribuit; ita quoque in reliquo Chronico semper sibi similis, de aliorum Imperatorum creatione loquitur. quantum dicitur exempli gratia hinc subiiciemus. Anno, inquit, DCCC. LXX. Carolus (Caluus) Romam tendens, à Ioanne Papa efficitur

Imp.

Imperator. Et infra, Anno DCCC. LXII. Otho rogatu Joannis Papæ, & querimonia multorum de Berengario & filio proclamantium Romam tendit, ibique Imperator ab eodem Papa factus Berengarium capit.

XVIII. Lupoldus Bambergensis in proœmio libri de Iuribus Imperij, De sacri, inquit, regni, & Imperij Romanorum viribus à tempore, & post tempus translationis ipsius Imperij de Græcis Imperatoribus in personam Caroli Magni ad Reges Francorum, & ad Germanos, per sacrosanctam Romanam Ecclesiam factæ secundum mei modicitatem ingenij tractaturus, &c. Et infra in i. cap. Dum, inquit, in sacratissima die Natalis Domini, sub anno eiusdem Domini DCCC. I. in Ecclesia S. Petri ab oratione surgeret, Leo Papa coronam capiti eius imposuit; & à cuncto populo acclamatum est, Carolo Augusto, &c.

XIX. Mathæus Palmerius in Chronico anni DCCC. I. Carolus, inquit, à Leone Pontifice Augustus est appellatus, & obliteratum iam penè in Italia Romanum Imperium resumpsit; primusque post Augustulum apud Romanos imperavit annos 14.

XX. Blondus Flavius Decadis 2. li. i. Leo, inquit, Pontifex, populi Romani scito precibusque Carolum Imperatorem Romanorum declaratum diademate, vetusto Imperatorem capitis gestamine, coronavit.

XXI. Æneas Sylvius in Abbreviatione Blódi, & XXII. Baptista Platina in vita Leonis Papæ III. iisdem omnino verbis rem eandem declarant. Atque hinc primùm inuenimus scitum populi Romani nominatum in creatione Caroli Imperatoris. Sed nihil causæ nostræ officit, tum quòd meritò his duobus auctoribus, qui ante annos centum floruerunt, antepone possimus vetustissimos & plurimos scriptores, qui nihil eiusmodi tradiderunt: tum etiam quòd scitum populi Romani, cuius hinc mentio fit, non ad Carolum Imperatorem creandum, sed ad eius creationem à summo Pontifice impetrandam pertineat. id enim significat adiuncta illa vox, [precibusque] Quorsum enim preces ad Romanum Antistitem, ut Carolus Imperatorem diceret, si populi scito, id est, populi auctoritate Imperator creari poterat? Si quid ergo tum populus Romanus decreuit, id certè solum decreuit, ut à Romano Pon-

no Pon-

no Pontifice peteretur, ut ipse, qui solus id facere possit, Imperium à Græcis ad Francos transferret.

XXIII. Ioannes Trithemius in Catalogo scriptorum, inquit, Papa III. natione Romanus, post Adrianum Pontificem sedit annis 20. vir in scripturis tam diuinis quam secularibus valde eruditus, morum quoque & vitæ sanctimonia clarissimus, Carolum cognomento, & opere Magnum, ad Imperium Romanorum vnxit, & hanc dignitatem à Græcis in Francos transtulit.

XXIV. Antoninus in historia, part. 2. tit. 14. c. 4. Carolus Magnus, inquit, primus Francorum Romanum Imperium accepit, conferente sibi illud seu confirmante Leone Papa. In quibus verbis illud [seu confirmante] ea de causa additum videtur, quia magnam partem prouinciarum Imperij Occidentalis iam Carolus tenebat titulo Regis Francorum, & Longobardorum: voluit enim Pontifex, non solum nouo Imperatori ius dare ad ea quæ nondum acquisierat, sed etiam confirmare quod acquisierat.

XXV. Ioannes Nauclerus in Chronologia sua, Generatione 27. Eo die (Natali Domini) Imperium Romanum à Græcis in persona Caroli Magni translatum est in Germanos. Et infra Sic Monarchia mundi, quæ stetit apud Græcos quingentes ferme annos, residet apud Germanos, non sine felici auspicio Ecclesiæ Romanæ.

XXVI. Robertus Gaguinus lib. 4. Compendij de rebus gestis Francorum, Carolus, inquit, Pontificem restituit, restitutum suo gratificaturus Leo III. Sacerdotum habito concilio 8. Kal. Ianuarij, cum Francorum regnum tres & triginta annos administrasset, Augustum appellat, gratum nomen Romanis.

XXVII. Philippus Bergomensis li. 11. Supplementi, Pontifex, inquit, infamiâ liber, Carolo aliquam relaturus gratiam, cum videret Imperatores Constantinopolitanos agere in nomen tueri; Idibus Decembris anno salutis nostræ DCCCIII. Basilica B. Petri post sacra solennia, populi Romani precibus togatus, Carolum Romanum Imperatorem declaratum diademate decorauit, acclamante ter populo; Carolo Augusto a Deo coronato, Magno & pacifico Imperatori vita & victoria. In quibus verbis illud solum est obseruandum, restituit
Philip

Philippum Caroli coronationem ad aⁿnū Domini DCCC. non ad DCCC. I. vt superiores omnes historici; quōd annum veteres inchoarent à Natali Domini; hic verò auctor more nostro à Kalendis Ianuarij. Itaque nulla inter eos dissensio de anno est. cur autem Philippus Idibus Decembris, contra veterum omnium sententiam, scripserit Caroli coronationem esse factam, non certò scio: neque res tanta est, vt in ea diligentius inuestiganda desudandum sit.

XXVIII. Ioannes Cuspinianus, quem Illyricus maximi facere solet, in vita Caroli Magni: Cùm magno, inquit, illo Natalis Saluatoris nostri die templum oraturus (Carolus) ingrederetur, nihil minus speranti Leo Pontifex coronam capiti suo imposuit, Imperatoremque Romanum pronunciauit, cui ab vniuerso populo acclamatum est, Carolo piissimo Augusto, à Deo coronato, &c. Item in vita Caroli Calui, Interim, inquit, Carolus Italiam ingreditur, quē Ioannes VIII, summus Pontifex benignissimè accepit, diademate Imperiali, ac Augusti nomine adornat: acceptis tamen ab eo multis magnisque muneribus.

XXIX. Iacobus Wympfelingius in Epitome rerū Germanicarum cap. 9. Pontifex, inquit, Carolo aliquam gratiam relaturus, cùm videret Imperatores Constantinopolitanos, a grē id nomen tueri, ac ob eam rem Urbem & Italiam ipsam magnas calamitates passam, in Basilica Petri post solennia sacra, populi Romani scito & precibus ipsum Carolum magna voce Imperatorem decernit, ac diademate donat.

XXX. Polydorus Virgilius lib. 4. de inuentoribus rerum, cap. 7. aliās 10. Quas ob res, inquit, Leo III. ipsum Carolum Magnum fecit Imperatorem.

XXXI. Raphaël Volaterranus lib. 3. Geographiæ Leonem III. inquit, Pontificem à Romanis expulsam, ac eius auxilium implorantem per Legatos confestim, deinde per se tertio veniens in Italiam, compressa seditione, ac inimicis expulsis (Carolus Magnus) restituit. pro quibus meritis ab ipso primum Imperator consalutatus, nomē quod annos ferè CCC. cessauerat, Occidenti restituit.

XXXII. Donatus Acciaiolus in vita Caroli Magni, Primo aduentu, inquit, omni motu sedato, noxiis supplicio affectis, Pontificem Romanam cum ingenti gloria in Urbem (Carolus)

lus) restituit: à quo mox pro suis egregiis meritis, & singulari
 erga libertatem omnium Christianorum fide, Augustus ap-
 pellatus, Imperatorium nomen, dignitatem suscepit: non ob-
 limum assentiente, sed etiam applaudente populo Romano.
 XXXIII. Albertus Krantz. iauctor & Germanus, & diligens de
 Illyrico præter cæteros familiaris, tandem aliquando coronam
 hanc insignium virorum, ac testium, claudat. Is igitur in
 Saxonia cap. 18. Tum verò, inquit, in die nati Saluatoris, pri-
 mo post DCCC. inchoante anno, cum nihil tale Caronis ac-
 cogitaret aut speraret, magisque recusaret alienum inuadere
 Imperatoris honorem, infra Missarum solennia, dum ante
 Confessionem B. Petri Apostoli ab oratione surgeret, Papa ei
 coronam imposuit, & Imperatorem Romanum pronun-
 ciavit. Idem lib. 1. Metropolis cap. 14. Olim, inquit, Imperatores
 non passi viuere Pontifices, ad supplicia deuocabant: & Gra-
 culi, postquam apud eos extincta stirpe Constantini, & de-
 de Magni Theodosij, non habuere Pontificem, nisi quem ipse
 confirmassent; mutatae sunt vices: vt non habeatur Imperator,
 nisi quem Romanus Pontifex confirmarit, & consecrarit. Do-
 mini est terra, & plenitudo eius. ipse transfert regna & impe-
 ria, dignissimeq; ad suum in terris Vicarium hoc sacramen-
 tum delegauit.

Habemus igitur ex continuata serie historicorum, transla-
 tionem Imperij Romani à Græcis ad Francos, eamq; Romani
 Pontifice auctore factam, non fictam, nec fabulosam, vt
 Illyricus mentiebatur, sed certam, atque exploratam esse, vt
 iam in dubium reuocari, nisi ab Illyrico, homine impuden-
 tissimo, vel etiam parum sancto, non possit.

CAPVT V.

Proferuntur testimonia & confessiones Principum de translatione Imperij à Græcis ad Romanos per Romanum Pontificem facta.

TS I ad eam rem quam probandam suscepimus,
 tot clarissimorum historicorum testimonia in
 medium allata sufficerent; statui tamen ipsorum
 etiam Imperatorum tum Latinorum, tum Graecorum

corum, nec non quorundam aliorum Principum confessionem, & sententiam addere; ut (si fieri possit) erubescat aduersarius id negare, quod ipsi Principes, quorum maximè interest, vltro gratissimè confitentur.

I. Principiò Carolus Magnus, qui primus Imperium à Romano Pontifice delatum suscepit, primus quoque id ab eo se accepisse testatus est. Siquidem cum testamento Imperium Filiis diuisisset, rem totam à Leone Pontifice confirmari voluit, ut nò sine consensu eius, à quo illud acceperat, Imperium aliis tradere videretur. Aimoinus lib. 4. de rebus gestis Francorum ca. 94. Testamentum, inquit, Caroli Leoni Papæ missum est, ut approbaretur; quod & factum est. Ado Viennensis in Chronico, 6. etate, Imperator, inquit, inter filios suos regna diuidit; ut sciret quisque, si superstes esset, quam partem tueri, & regere debuisset. Testamentum inde factum, & iurando ab Optimatibus Francorum confirmatum, & Leoni Papæ missum, ut sua manu subscriberet. Deniq; Annales Francorum vetustissimi sic habent: Hæc omnia literis mandata sunt, & Leoni Papæ, ut ipse sua manu subscriberet, per Eginarthum missa. quibus Pontifex lectis, & assensum præbuit, & propria manu subscripsit.

II. Lotharius Ludouici filius, Caroli nepos, ut Ado scribit in Chronico, Ludouicum filium suum per se Regem Italiæ fecit: sed cum Imperatorem quoq; illum fieri vellet, Romam ad Pontificem misit per Drogonem patrum suum. atq; eo modo Ludouicus iunior à Sergio Papa Imperator creatus est. Vides igitur Lotharij primi confessione, Regem ab Imperatore fieri posse, Imperatorem non item, nisi summi Pontificis confirmatio & consecratio accedat. Neq; verum est quod quidam obiciunt, à Carolo Magno Ludouicum filium Imperatorem & Augustum appellatum ante Pontificis confirmationem: nam (ut paulò antè diximus) testamentum quo Carolus Imperium filiis relinquebat, à Leone Papa, ipso Carolo petente, confirmatum est. Constat autem ex historicis, Ludouicum non ante confirmatum illud testamentum, sed aliquantò pòst à patre appellatum Augustum. nam Annales Francorum ponunt testamenti confirmationem anno DCCC. VI. Ludouici autem assumptionem ad Imperium anno DCCC. XIII. Itaq; Ludouicum Imperatorem Leo III. confirmauit, ac postea Stephanus IV. coronauit.

III. Carolus Caluus, Ludouici iunioris in Imperio successor, infigne testimonium nobis præbet. nam cum esset aetate Ludouico fratre, Germaniæ Rege, de Imperio adipsius contentio, mira celeritate Romam accurrit, & multis magnisque muneribus aditum sibi ad Pontificis gratiam, ac per eam ad Imperium patefecit. Sed verba historicorum citamus. Ioannes Cuspinianus in vita Caroli Calui, Ipse (Carolus) omni mora abiecta, summa cum festinatione Alpes superatis, in Longobardiam contendit, vt hinc recta Romam proficiscatur pro corona Imperiali, in Franciam Caluum nomen allaturus. Ludouicus Germaniæ Rex filium mittit Carolum, vt iter prohibeat: & cum is cederet, indignatus patrem, alium quoque filium cum exercitu mittit, qui Carolum auertat: sed cum copiis præstaret, & potentiam ferre non posset, reuersus ad patrem, missus in Franciam cum exercitu diuisis incursionibus eam vexat. Interim Carolus Italiam ingreditur, quem Ioannes VIII. summus Pontifex benignissime accipit, diademate Imperiali, ac Augusti nomine adornat: acceptis tamen ab eo multis magnisque muneribus. Item Rhegino lib. 2. Chronici de re eadem sic loquitur: Anno DCCC LXXVII. Carolus (Caluus) Romam secundò profectus est, vbi iam pridem Imperatoris nomen à Præsule sedis Apostolicæ Ioanne ingenti precio emerat. Rursum Marianus Scotus lib. 3. Chronici. Carolus, inquit, Romam perueniens, datus Ioanni Papæ magnis muneribus, Imperator factus est. Hic ergo libenter quererem ab Illyrico: Si nihil Imperatori, quod ad Imperium attinet, aut solam ceremoniam Coronationis Papa dare solet; quorsum Ludouicus Rex Germaniæ, tanto studio fratrem Carolum Caluum ab itinere Romano auertere conabatur? quorsum Carolus ipse tanto labore ac dispendio Romam ad Pontificem venit? quorsum tam diligenter preciosis etiam muneribus, Pontificis animum sibi conciliauit? cur maluit potius cum fratris exercitu in certamine descendere, ac pati vt regnum suum a fratris exercitu vastaretur, quam Imperij coronam de manu Pontificis non acciperet?

IV. Albertus Imperator (vt auctor est in Chronico) a Bonifacio Papa VIII. vehementer contendit, vt Imperium sibi, & heredibus confirmaret. id quod minimè impetrauit. voluit enim

summus Pontifex Imperatorem Romanum eligi, non nasci. Sed ex illa Alberti contentione quis non videt quæ fuerit eius sententia de potestate summi Pontificis in euehendis hominibus ad Imperium?

V. Henricus VII. Alberto successit electus ex Comite Lucemburgensi. de eo sic loquitur Conradus Vercerius in lib. de rebus gestis Henrici VII. Lucemburgius, inquit, mittit in oram Narbonensem, qui à Clemente (Papa V.) postulent vt ratam sibi facere subrogationem pro more dignaretur.

VI. Ludouicus IV. qui post Henricum VII. imperauit, tamen cum Romano Pontifice perpetuas inimicitias gesserit, quòd ab eo non modò non confirmatus, sed etiam excommunicatus, & deiectus de sede imperatoria fuisset: tamen nunquã destitit occasiones quærere, quibus in gratiam Pontificis rediret, & ab eo restitutionem in Imperium impetraret. Scribit enim Albertus Argentinensis in Chronico eundem Ludouicum defuncto Ioanne Papa XII. misisse ad Benedictum XII. qui Ioanni successerat, Legatos, qui demississimis precibus peterent absolutionem, & restitutionem.

VII. Carolus IV. (inquit Theodoricus de Niem in Nemo-re tract. 6. cap. 33.) procurauit talem qualem electionem dicti Venceslai Regis per Vrbanum VI. orto iam schismate, ac in eius principio fecit approbari. Et per hoc acquisiuit idem Vrbanus, quòd dictus Carolus Imperator adhærebat eidem.

VIII. Fridericus I. cum in Italiam ad Pontificem Adrianum IV. venisset, ita coronam per Oratorem suum à Pontifice petiit, vt apertissimè testaretur, agnoscere se summam Imperij dignitatem, & (vt ipse loquitur) plenitudinem, nisi à summo Pontifice haberi non posse. Sic enim ea de re scribit Albertus Krantzius lib. 6. Saxonix, cap. 16. *Pontifex dignatione sua flectere contenderat Germanorum formidatam insolentiam, & venit in castra Regis cum solenni, Pontificeque summo digno, comitatu. Rex concitus occurrit venienti, & ab iumento descendenti strepam fertur tenuisse sella, acceptumq; reuerenter per manum in sua tentoria perduxisse. Bambergensis Episcopus verbum Regis proloquutus, ait: Honorabilem tuam sanctitatis presentiam, Apostolice Pontifex, sicut dudum desideranter optauimus, ita nunc latenter suscipimus; gratias agentes omnium largitori bonorum Deo, qui nos deduxit.*

Et adduxit in hunc locum, Et sacratissima visitatione tuam
 dignos fecit. Notum ergo tibi esse volumus, Reuerende pater,
 qui a omnis Ecclesia, de finibus orbis ad honorem regni collecta,
 adduxit Principem suum ad tuam Beatitudinem, prouen-
 dum per te ad culmen Imperij. Hoc meretur nobilitas, pruden-
 tia, fortitudo, Dei timor, Et Catholica pacis amor in corde il-
 lius regnans, Et sancta Romana Ecclesia cultus non vulgaris.
 Ecce te venientem excepit Venerabundus, tuis sanctissimis
 Vestigiis humiliter prouolutus. Ergo Venerande Pater, cura
 ipsum peragas, ut qua ei desunt de plenitudine Imperialis
 culminis, per tua Beatitudinis munificentiam suppleantur.
 Et infra cap. 17. Considentibus iterum, inquit, Papa Verianus
 fecit; Solebant, inquit, qui ad coronam petendam Venerant
 prisca etatis Principes, insigni aliquo facto Romana Ecclesia
 beneuolentiam promereri, ut suo velut officio prouidentes be-
 nedictionem, iam debitam coronam omnibus praclaro facinore
 restarentur. Sic Carolus dum domuit Longobardos: Ott-
 dum compefcuit Berengarios; nouissimus Lotharius dum Nor-
 mannos reprimeret, coronam Imperij meruere. quocirca Veri-
 nissimus Rex Apuliam, Romana Ecclesia peculiarem prouen-
 tiam iam a Normannis occupatam, nobis Ecclesiaq; restituat:
 deinde, qua nostra sunt, facile exequemur. Principes respon-
 dent, ab longo itinere, Et multiplici per viam labore attenua-
 tas esse vires exercitus, nec posse Regem illis copiis magnam in-
 uadere Prouinciam. Impleat in Rege benedictionem Ponti-
 fex, non se certasse priorem officio penitebit: restitutos in sua
 Principes cumulatoribus armis cum suo Rege redituros, fa-
 cturosq; que in rem Ecclesia videbuntur. Cessit Papa contem-
 ptioni, facturum spondens que peterentur.

Hæc tam prolixè recitare volui, vt omnes intelligerent,
 quanti fecerint semper Reges Germaniæ Pontificiam cor-
 onationem. nam si nihil ea coronatione Papa confert, aut in-
 anem solùm cerimoniam eamque debitam electo iam Prin-
 cipi exhibet; cur is, qui coronandus est, ad Imperiale culmen
 prouehendus dicitur? nihil ne tribuit, qui ad culmen Imperij
 aliquem prouehit? Deinde cur tam humiliter coronam Pon-
 tificie postulatur? cur singulari aliquo facinore Romanæ Ec-
 clesie beneuolentia est antè promerenda? cur denique petenti
 Pontifici, vt Rex Apuliam de potestate Normannorum ex-
 peto,

peret, Ecclesiâq; restitueret, si coronam Imperij adipisci vellet, nemo Principum respondit iniquam esse conditionem, sed cum afflictum exercitum dicerent, tempus commodius postularunt? Neque verò Latini solum Imperatores, sed etiam Græci Romanum Pontificem auctorem Occidentalis Imperij agnouerunt, & professi sunt.

IX. Michaël siquidem Imperator Constantinopolitanus eum accepisset Carolum Magnum à Leone Pontifice Imperatorem Occidentis appellatum; Legatos ad eum misit, qui pacem ac fœdus inirent inter vtrumque Imperatorem. pacis verò capitula, non à solo Cæsare, sed etiam à Pontifice voluit approbari. tunc enim demum stabilem pacem futuram inter se & Carolū censuit, si is eam probasset, cuius auctoritate Carolus imperabat. Ado Viennensis in Chronico anni DCCC. II. Michaël, inquit, Imperator creatur, cuius legati Aquisgranum ad Imperatorem Carolum missi, laudes more suo dixerant, Imperatorem, & Basileum illum appellantes. & pacis libello ab Imperatore accepto, & denuo à Leone Papa Romæ, reuersi sunt.

Item Rhegino Prumiensis Abbas, lib. 2. Chronici, Anno, inquit, DCCC. XII. Legati Græcorum de pace libellum acceperunt à Carolo, & deinde à Leone Papa.

X. Emanuel Comnenus, qui tum Orientale Imperium gubernabat, cum Occidentali Fridericus primus præfset, obtulit per Legatos non semel, sed bis Alexandro Pontifici magnam vim pecuniarum, exercitum non contemnendum, & quod pluris faciendum erat, vniionem Ecclesiæ Græcæ cum Latina, sub vno summo Pastore Romano Pontifice, si modò is Occidentale Imperium, à quo Fridericus I. iure excidisse videbatur, iterum cum Orientali coniungi, atque Imperatori Constantinopolitano restitueretur. Testes sunt Blondus de eade 2. lib. 5. Abbreviator Blondi Æneas Syluius, ibidem. Platina in Alexandro III. & Ioannes Nauclerus in Chronico, generatione 39. pag. 848.

XI. Philippus Rex Francorum vacante sede Imperiali ob mortem Alberti Imperatoris, & Romano Pontifice Clemente V. per id tempus in Galliis commorante, ratus venisse tempus quo Imperium ad Gallos à Germanis transferretur,

cum proceribus suis consilium habuit, in quo tandem illud decretum est, ut id a Pontifice per solennes nuncios peteretur. cui enim, inquit Rex, fiat iniuria, si vacantis Imperij conditio permutetur? idem fecerunt olim Pontifices alij. Verum summus Pontifex, cum id quod in consilio Regis decretum erat, continuo rescisset, ne aut Regem offendere, aut contra voluntatem suam aliquid ei concedere cogeretur, Electionibus Imperij scripsit, ut maturarent electionem, & Henricum Luxemburgium comitem, si eis videretur, eligerent, alioquin periculum esse ne vna cum Imperio potestatem etiam eligendi deinceps amitterent. Delatis ad Germanos epistolis, recepte intellecta, comitiorum solennia maturantur, eligitur Luxemburgius. quæ omnia accuratè scripsit Conradus Verocius in lib. de rebus gestis Henrici VII. Colligimus autem ex hac historia, non modò Regem Gallorum cum vniuerso cœtu procerum Franciæ, sed etiam Imperij Electores in ea sententia fuisse, ut existimarent à summo Pontifice translatum fuisse Imperium à Græcis in Germanos, & rursum ab eodem Pontifice à Germanis in Gallos posse transferri. nam & Rex in publico procerum conuentu id affirmavit, & Electores festinata electione Henrici VII. idem apertissimè comprobauerunt.

XII. Accedit ad hæc clarissimum testimonium eorundem Electorum in quodam publico instrumento, quod infra subiiciemus, ac supra citauimus. hoc enim eius instrumenti principium est, Complectens ab olim sibi Romana Mater Ecclesia quadam quasi germana charitate Germaniam, illam eo terreno dignitatis nomine decorauit, quod est super omne nomen, temporaliter tantum præsidentium super terram. Hæc igitur tot Principum ingenua verissimaque confessio, quamuis nulla alia argumenta suppetere, an non satis esse ad causam istam finiendam deberet? Verumtamen addam etiam summorum Pontificum testimonia, non quòd ea magis fieri creda ab aduersariis, sed tum propter Catholicos, quos sacrosancta est (ut debet) Pontificum auctoritas: tum etiam ut aduersarius videat, quæ Pontifices dicunt, à probatis doctoribus, & Principum confessione non dissentire. quam etiam ob causam hoc genus testimoniorum, quod, si auctoritatem spectes, primum locum merebatur, in tertium distuli.

CAPVT

CAPVT VI.

Idem asseritur testimoniis Pontificum.

I.

RIMVM igitur Pontificium testimonium illud esse poterit, quod de Gregorio IV, refert Paulus Æmilius. sic enim ait lib. 3. de rebus gestis Francorū: Lugduni consilium Episcoporum, quos Ludouici Imperatoris filij contraxerant, habitum, Imperiumque patri abrogatum. quod decretum mox à Gregorio Pontifice Maximo rescissum est. Eodem pertinet quod scribit Marianus Scotus lib. 3. Chronici, Rex (inquit) Ludouicus Reginam Aquis obuiam ei venientem iubente Papa Gregorio accepit. si quidem filij Ludouici non solum Imperium patri abrogauerant, sed etiam vxorem Iuditham ei ademerant. Sed vtrumque iubente Gregorio recepit. ex quo refellitur (vt obiter hoc annotemus) quod Sigebertus in Chronico scribit, Gregoriū Papam cum filiis Ludouici aduersus patrem eorum conspississe. nec solum Marianus Scotus, & Paulus Æmilius, sed etiam Regino lib. 2. Chronic. & Aimoinus lib. 5. de rebus gestis Francorū cap. 14. & 16. aliique Sigeberto antiquiores Historici Gregorium Papam Ludouico Imperatori fauisse testantur. Sed hæc (vt dixi) obiter admonui; illud est proprium huius loci, à Gregorio Papa decretum Francorum esse rescissum, quo illi Ludouico Imperium abrogauerant: nec enim id Gregorius ausus fuisset, nisi ab Apostolica sede Imperium ad Francos delatum, atque ab eadem sede pendere intellexisset.

II. Adrianus II. Pontifex Maximus cum accepisset Imperium Ludouici iunioris Imperatoris à Carolo Caluo Rege armis tentari, continuò ad Carolum Legatos, & litteras misit plenas auctoritatis: de quibus sic loquitur Aimoinus lib. 5. cap. 24. In epistolis (inquit) Papæ continebatur, vt regnum quondam Lotharij, quod Ludouico Imperatori, spirituali filio eius, hereditario iure debebatur, & quod ad eum post mortem eiusdem Lotharij rediit, vel homines in eo degeneres, mortalium nullus inuaderet, nullus commoueret, nullus ad se conaretur inflectere. quod si quis præsumeret, non solum per suæ auctoritatis ministerium infirmaretur, verum etiam vinculis anathematis obligatus, nomine Christianitatis

ris priuatus, cum diabolo omnino locaretur. Et infra cap. 27. idem Aimoinus narrat, Carolum quidem his litteris acceptis molestè tulisse, quòd regnum suum propagare prohiberetur, interim tamen non contempsisse Apostolicum mandatum, sed legatos cum magnis muneribus ad summum Pontificem destinasse.

III. Adrianus IV. in epistola ad Episcopos Germaniæ, quæ refert Io. Auentinus lib. 4. annalium Boiorum, Ideo inquit Imperium à regno Græcorum translatum est in Alemanos, vt Rex Teutonicorum nō antè quàm à Pontifice Rom. consecraretur, Imperator vocaretur, & esset Augustus. Pontifex Romanus promouit Carolum, fecit ei nomen grande, vt dicitur Imperator.

IV. Alexander III. legatis Imperatoris Græcorum, qui occidentale Imperium iterum cum orientali coniungi cupiebat, ita respondit, Plantina teste, se nolle id in vnum coniungere, quod olim de industria maiores sui disiunxissent.

V. Innocentius III. in epistola ad Ducem Thuringiæ, vnde extat caput, Venerabilem, extra de electione, Illis inquit Principibus ius & potestatem eligendi Regem in Imperatorem postmodum promouendū, recognoscimus, vt debemus, ad quos de iure, ac antiqua consuetudine noscitur pertinere, præsertim cum ad eos ius & potestas huiusmodi ab Apostolica sede peruenerit, quæ Romanum Imperium in personam magnifici Caroli à Græcis transtulit ad Germanos.

VI. Clemens V. vniuersali Concilio approbante decretum edidit de iuramento, quod Imperatores Pontificibus præstant, vnde extat Clementina, Romani principes de iureiurando eius decreti hoc est initium: Romani principes Orthodoxæ fidei professores sacrosanctam Romanam Ecclesiam, cuius caput est Christus redemptor noster, ac Rom. Pontificem eiusdem Redemptoris vicarium feruore fidei, & claræ deuotionis promptitudine venerantes, eidem Rom. Pontifici, a quo approbationem personæ ad imperialis celsitudinis assumptionem, nec non vnctionem, consecrationem, & Imperij coronationem accipiunt, sua submittere capita, non reputarunt indignum; seque illi, & eidem Ecclesiæ, quæ à Græcis Imperium transtulit in Germanos, & à qua ad certos eorum Princi-

Principes ius, & potestas eligendi Regem in Imperatorem postmodum promouendum, peruenit, adstringere vinculo iuramenti, prout tam mos obseruationis antiquæ, temporibus nouissimis renouatæ, quàm forma iuramenti huiusmodi sacris inserra canonibus manifestant.

VII. Pius II. in epistola ad regem Turcorum Mahumethū, quæ est inter eius epistolas 396. Hortatur ad fidē Christi amplectendam eundem Mahumethum, eique si id faciat, ius ac titulum Orientalis Imperij pollicetur. *Nos, inquit, te Græcorum & Orientis Imperatorem appellabimus, & quod modo si occupas, & cum iniuria tenes, possidebis iure.* Et infra: *Et sicut antecessores nostri Stephanus, Adrianus, Leo aduersus Hæstulphum, & Desiderium gentis Longobardicæ Reges, Pipinum, & Carolum Magnum accersuerunt, & liberati de manu tyrannica Imperium à Græcis ad ipsos liberatores transtulerunt: ita & nos in Ecclesia necessitatibus tuo patrocinio speremur, & vicem redderemus accepti beneficij.* Cùm igitur in gratiam Cæsarum & in odium Pontificum controuersia hæc ab Illyrico in medium sit allata, si inter se ipsi consentiunt, vt reuera eos consentire vtrorumque testimoniis demonstrauimus, quid nos amplius disceptare necesse est? Sed accedamus tamē ad rationem, & titulos omnes excutiamus, quibus aduersarij fingunt, Imperium Romanū ad Carolum peruenisse.

CAPVT VII.

Imperium Germanorum non esse acquisitum iure belli.

S Ex omnino tituli sunt, quibus homines regna atque Imperia possidere solent, Ius belli, Beneficium diuinum, Successio hæreditaria, Electio populi, Donum Principis, Summi totius Ecclesiæ Præsulis decretum. aut enim aliquis per se Imperium occupat, aut accipit illud ab alio. si per se occupat, iure belli dicitur possidere, qui est primus titulus; quo titulo Cyrus, Alexander, Iulius, aliique nonnulli summa Imperia tenuerunt. Si accipit ab alio,

lio, aut à Deo singulari vocatione, aut ab hominibus: si à Deo, iam est secundus titulus, isque omnium iustissimus, quo titulo, Moyses, Aaron, Saul, David, Petrus principum vel Ecclesiasticum, vel Politicum adepti sunt. Si verò ab hominibus; aut naturali successione, aut electione voluntaria: naturali successione, iure hæreditario regnare dicitur, qui est titulus tertius, quo Salomon Dauidi, Tiberius Augusto, Iudovicus Carolo, atque alij aliis successerunt: si electione voluntaria; aut multitudo eligit, aut princeps: si multitudo, id est quartus titulus, quo Claudius, Galba, Vespasianus, ac ceteri deinceps Romani Imperatores vt plurimum electi sunt: Si à solo Principe; aut is Politicus est, aut Ecclesiasticus: si Politicus, oritur quintus titulus, quo titulo imperarunt Lucius Verus à Marco Antonino, Maximianus à Diocletiano, Valens à Valentiniano, Theodosius à Gratiano, & si qui sunt alij Principes à præcedentibus Principibus ad Imperium vocati. Si denique à Principe Ecclesiastico Imperator dicatur, exiit titulus sextus, quo nos asserimus, Carolum Magnum, & cum eum sequuti sunt, Germanos Imperatores ius Imperij esse adeptos.

Quæ cum ita sint, si primos quinque titulos in Imperio Germanorum locum non habere demonstrauerimus, efficeremus profectò, Carolum Magnum aut à Pontifice Maximo Imperium habuisse, aut omnino non habuisse. quomodo enim habuit, quod nec ipse armis occupauit, nec successione hæreditaria, nec diuina aut humana electione suscepit? quod si Carolus Magnus Imperator non fuit, certè nec ceteri Francorum, Germanorumue Reges, Imperatores fuerunt, nec Rodolphus, qui nunc est in Imperio, iure Imperator dici poterit. Viderit igitur Illyricus, ne, dum Imperatoribus adulari, colique multis falsis titulis onerat, eisdem vero iure imperandi priuet, ac de folio Cæsarium deturbet imprudens.

Ordiamur à primo titulo, quem Illyricus præter ceteros asserit, ac pro viribus propugnat. Obtinuit Carolus Magnus paterna hæreditate regnum Francorum, expugnavit deinde Longobardos, atque ex ea victoria Rex etiam Longobardorum appellari cœpit: at cum Romanis nunquam pugnavit, Romanam urbem vi nunquam intrauit, semper socius & amicus, deinde etiam patricius Romanorum, hostis & inimicus

eius nunquam fuit. id quod Historici omnes clamant, ac præsertim Albertus Krantzius lib. 2. Saxonix, & Eginarthus in vita Caroli. nec poterit Illyricus vnâ syllabam contrâ producere. qua ratione igitur iure belli Romanos subiectos habuit, qui cum Romanis bellum nunquã habuit? At (inquies) regnum Longobardorum in Italia, quod Carolus armis adeptus est, aliquando Romana prouincia fuit. Sed si omnes qui Romanas prouincias occuparunt, Imperatores Romani dicendi essent; nimium multos Imperatores haberemus. nam (vt cætera nunc omittam) Gallia, Hispania, Anglia, quæ nunc à Regibus tenentur, Romanæ prouinciæ aliquando fuerunt: num igitur rectè facerent Reges Gallorum, Hispanorum, atque Anglorum, si se Romanos Cæsares appellarent? non opinor hoc dicturum Illyricum, aut eorum aliquem, qui decus Imperij in sola Germania conseruari cupiunt. Quare neque Carolus eo solùm nomine Romanus Imperator dici potuit, quod Longobardis regnum Italiæ eriperit, quod antea Romanorum prouincia fuerat.

Deinde si Carolus iure belli Romanum Imperium sibi parauit, quo tempore id fecit? ante coronationem à Leone Papa acceptam, an postea? si antea, cur igitur vsque ad eam diem neque ipse se in suis diplomatibus, quorum nonnulla apud Ioannem Auentinum exstant, Imperatorem Romanorum vocat, neque ab vlllo Historicorum hoc nomine appellatur? si postea, cur igitur ab eo die, cum Imperium nondum haberet, Imperator, & Augustus cum in propriis litteris, tum in omnibus historiis incipit appellari? sed fortasse neque antea neque postea, sed illo ipso tempore quo armis Imperium occupauit; coronam etiam & consecrationem accepit. Id verò dici non potest: nam ex Adone, aliisque Historicis supra notatis constat Carolum quo anno à Pontifice coronatus est, Romam venisse, non vt hostem ad expugnandam Urbem, sed vt Patricium; tum orationis gratia, vt inquit Ado; tum etiam, vt exitus probauit, ad causam cognoscendam, quæ inter Pontificem, & seditiosos quosdam ciues fuerat exorta.

Ac ne fortè hic aduersarius audito nomine iudicij, à Rege Pontificem iudicandum esse clamet, placet ex lib. 3. Pauli Æmilij adscribere, qualis eius iudicij forma fuerit. *Cogniturus* (inquit Æmilius) *de Leone Generat Rex; cum vero ad rogan-*
das

das sententias descendit, tunc Episcopi magis sacrosancti-
 testatis, quam Regia maiestatis memores, consentientes ore
 clamauere, summū optimūq; Regem esse Carolum; sed cor-
 nam tandem de Pontifice Maximo iudicium facere fuisse
 suscipere Leo in gremium causam suam: quiq; in cetero cla-
 uium ius haberet, de se quoque ipse incorrupte iudicasset, sibi
 numine vel teste conscientie, vel iudice. ita Leo (hanc egrē
 ferente Franco demptum sibi graue onus de Pontifice Maximo
 iudicandi) suggestum conscendit, crimen iureiurando iurauit.
 hęc Æmilii, cui consentiunt Platina in vita Leonis III. Na-
 cobus Wimpfelingius in Epitome rerum Germanicarum
 cap. 9. & alij. Sed hęc præter causam dicta sunt, vt lapidem in
 via occurrentem remoueremus.

Quod autem ad rem præsentem pertinet, ex Historicis o-
 mnibus apertè colligitur, Carolum non illo ipso anno quo
 coronatus est, Imperium armis occupasse. nam præter ea que
 dicta sunt, scribit Abbas Rhegino lib. 2. Chronici, Carolum
 ex Rauenna misso filio Pipino cum exercitu Beneuentum
 ne milite Romam venisse, atque à Pontifice, Clero, Senato,
 Populo, amicè magnificèque susceptum. quanquam neque
 in hoc anxie laborandum erat. Siquidem aduersarius in hoc
 ipso libro de translatione Imperij, quem refutandum susce-
 pimus, pluribus locis quod volumus confitetur: sic enim in
 pag. 7. *Carolus iure, ac vi belli occupauit Occidentale Imperi-
 um, antequam Leo eum coronaret.*] & pag. 15. *Constat, ve-
 quit, Carolum amplius viginti annis ante illam Leoninam
 (pene dixissem Sulpinam) Papæ coronationem, totum Occi-
 dentale Imperium occupasse, & tenuisse.*] Redit igitur argu-
 mentum nostrum. si amplius viginti annis ante illam, quam
 tu vocas Leoninam, coronationem occupauerat Carolus to-
 tum Occidentale Imperium, atque ea de causa Imperator Ro-
 manorum erat; cur amplius viginti annis Imperatorio nomi-
 ne abstinuit? cur omnes Historici à coronatione Caroli pri-
 mum annum eius Imperij numerant? cur annos solus XIV.
 quod videlicet à coronatione ad obitum eius fluxerant, Ca-
 rolo Imperatori tribuunt? cur vsque ad eam diem in Oriente
 Imperium fuisse, ac tum demum in occidentem transferri
 esse dicunt? Hęc enim omnia falsa sint necesse est, si (vt Myr-
 cu

cus dicit) viginti annis ante Leoninam coronationem Carolus Magnus Imperator fuerat.

Audi Abbatem Urspergensem, à quo non dissentiunt ceteri scriptores: *Anno, inquit, Dominica Incarnationis DCCC. I. ab Urbe Verò condita M. D. LII. Carolus Magnus, Rex Francorum, Pipini Regis filius, 74. ab Augusto Romanorum Imperator consecratus est, anno regni sui 33. Sic imperavit annis 14. Et infra: Hic est annus regni eius 33. Imperij Verò primus. Et ibidem paulò antè: Hucusq, Romanum Imperium à temporibus Constantini Magni, Helena filij, apud Constantinopolim, in Gracorum Imperatoribus mansit: ex hoc iam ad Reges Francorum, & ad Imperatores per Carolum trāsīit. Sed habet fortasse Illyricus firmissima præsidia, quibus sententiam suam tueatur. Imò verò tam sunt inepta & ridicula argumenta quæ profert, vt me illa propemodum pudeat commemorare.*

I. Primum igitur in epistola dedicatoria argumentum ducit ex historia Lucij Flori, qui in eo prælio, quo Pompeius à Cæsare victus est, & Romana Monarchia quodammodo constituta, initium victoriæ Cæsaris factum esse scribit à quibusdam Germanorum cohortibus, quæ in exercitu Cæsaris militabant. *Possis (inquit Illyricus) Verissimè dicere non tantum tempore Caroli Magni Germanorum sanguine ac virtute Imperium acquisitum, sed etiam mox ab initio constitutum: nam nemo dubitat, à Iulio Cæsare, idq, potissimum Pharsalico prælio contra Pompeium, Imperium Rom. partum, constitutumq, esse. At ibi sex illæ (teste Lucio Floro) Germanorum cohortes in subsidiis collocatae, quæ subito, & quasi vno impetu tum numerosissimum equitatum Pompei in montes fugarunt, tum argenteam sagittariorum, ac leuis armatura eiusdem numerum conciderunt, & deniq, etiam legiones ipsas Pompeij validissimas in fugam conuerterunt, principium & caput totius eius victoriæ, vt omnes Historici testantur, fuerunt.*

Quis hoc Illyrici argumentum non rideat? nam in primis omnino credibile est, eas cohortes (tres autem fuerunt, vt Cæsar significat lib. 3. de bello ciuili, non sex, vt Illyricus ex Floro falso citat) quæ initium victoriæ dederunt, non Germanorū militum fuisse, & vel corruptum esse Flori codicem, vitio librorum, vel Florum ipsum errore esse deceptum. nam Appianus Alexandrinus, lib. 2. de bello ciuili, & Dion Cassius lib.

lib. 41. historiarum, enumerant diligenter eas gentes quæ in exercitu Cæsaris erant, ac Germanorum nullam omnino mentionem faciunt, sed solum Italorum, Gallorum, Hispanorum, atque Græcorum. Deinde Appianus loco notato scribit Cæsarem maximam spem victoriæ in Italicis militibus posuisse, ipse autem Cæsar lib. 3. de bello ciuili, disertis verbis testatur, posuisse se spem victoriæ in illis tribus cohortibus, quas in subsidium collocauerat, & à quibus, vt ipse præuiderat, monuerat, initium victoriæ factum est. ex collatione Appiani & Cæsaris eas cohortes, quæ victoriæ Cæsari miserunt, Italicorum, non Germanorum fuisse, manifestè colligitur. Ad hæc Cæsar lib. 7. de bello Gallico indicat se in bellum usum esse in bello aduersus Gallos opera Germanorum sed equitum duntaxat, aut peditum leuis armaturæ, qui in equos pugnare soliti essent. At cohortes illæ, de quibus nunc loquimur, non equitum, nec peditum leuis armaturæ, sed instructissimarum legionum cohortes erant, vt idem Cæsar in 3. libro de bello ciuili demonstrat. denique cum prælium illud Pharsalicum celeberrimum fuerit, & ab ipso Cæsare, & ab abbreviatore Liuij, à Plutarcho, Appiano, Paterculo, Lucano, Tranquillo, Dione, Eutropio, Orosio, totque alijs illustribus scriptoribus memoriæ proditum sit: qui factum est, quæso, vt nulli eorum in mentem venerint Germanicæ istæ cohortes, quæ sua virtute tantam victoriæ pepererunt.

Verum quid opus est de hac re amplius litigare? etiam verum esset quod Florus dicit, quid tandem Illyricus lucraretur? num propterea Germani Romanum Imperium sibi re vindicare possunt, quia in exercitu Iulij tres Germanorum cohortes acerrimè pugnauerunt? quid enim aliud eis præter stipendium pro opere, gratia pro fide, laus pro virtute debebatur? quæ omnia cum à liberalissimo Imperatore sine dubitatione cumulatissimè fuerint persoluta: quid querunt amplius? Denique si præter stipendium, Imperium ipsum Romanum Germani milites illo die sibi pararunt: cur illud ab Iulio, vel Augusto, vel cæteris Principibus non repetebant? cur annis amplius octingentis de re tanta siluerunt? cur omnes scriptores, vt supra docuimus, primordia Germanici Imperij à Carolo Magno deducunt? Sed nolo diutiùs in his nugis occupari.

pus terere; præsertim cum his nugis aliæ nugæ successuræ sunt, quæ me, velim nolim, non paruo tempore detinebunt.

II. Igitur 2. Illyrici argumentum ducitur ab ea victoria quâ Germani duce Arminio de tribus Romanorum legionibus retulerunt. quod argumentum his verbis Illyricus proponit in eadem epistola dedicatoria: *Huc, inquit, referre possis, quod & mox post Iulium, sub Augusto, Germani duas Aquilas Romanis iustissimo bello abstulerunt. Sicut inter alios historicos idem Lucius Florus inquit: Duas Aquilas Germani caso exercitu Romanis abstulerunt, & adhuc retinent. Quibus iure belli, virtuteq; partis insignibus, etiamnum Germanorum Imperium in præstationem defensionemq; turis sui contra omnes aduersarios constanter statur, cum antè Romani simplicibus Aquilis in suis insignibus starentur.* Et Infrâ: *Quando cumque ergo vellet Romanus Sacrificus, aliq; Imperij emuli cognoscere Germanorum Monarchia originem, ac ius; intueatur modò, ac contemplantur eius gloriosa insignia, bicipitem Aquilam ostentantia, & mox ea illos de origine iureq; suo abundè edocebunt, ac vel inuitos conuincunt.* Hæc ille. Enumeremus nos modò huius argumenti peccata primùm superiori argumento repugnat. nam si Pharsalica victoria Imperium Germanis peperit, vt superiore argumento concludere conabatur Illyricus, qui fieri potest, vt origo Germanici Imperij tum cœperit, cum Germani Romanis duas aquilas eriperunt; quod longo post tempore factum est: Deinde falsum est, iustissimo bello virtuteq; Germanorum (vt Illyricus iactat) duas Aquilas Romanis ereptas. non enim bellum, sed rebellio illa Germanorū fuit, vt Paulus Orosius scribit lib. 6. siue potius perfidiæ scelus, vt eam Velleius appellat lib. 2. neque enim in acie collatis signis Germani vicerunt, sed improbitos adorti Romanos conciderunt. sic enim Florus tradit lib. 4. *Itaque, inquit, improbitum, & nihil tale metuentem improviso adorti, cum ille (ô securitas!) ad tribunal citaret, & adq; inuadunt, castra rapiunt, tres legiones opprimuntur. Varus perdit as res eodem quo Cannensem diem Paulus, & factus est & animo sequutus. nihil illa cæde per paludes, perque siluas cruentius, nihil insultatione barbarorum intoleratius, præcipuè tamen in caesarum patronos: aliis oculos, aliis manus amputabant: vnus os sutum, recisa priùs lingua, quam*

in manu tenens barbarus; Tandem (inquit) vipera fidiare
 defiste. ipsius quoque Consul's corpus, quod militum pectus
 humi abdidit, effossum. signa, & aquilas duas adhuc bar-
 bari possident: tertiam signifer, prius quã in manus hostium
 veniret, euulsit, mensamque intra baltei sui latebras gerens,
 in cruenta palude sic latuit. Hæc Florus, cuius veritas non
 legitimum prælium, sed excitatam repente seditionem, &
 furorem barbaricum descriptum videmus. Ad hæc signifi-
 cantum est Illyrici, quod Romani Imperatores bicipitem aquila-
 lam in insignibus ferant ob duas illas aquilas ab Arminio
 quondam Vari Legionibus detractas. non enim duas aquila-
 las in insignibus Imperatores gerunt, sed vnam diuisam in
duo capita: cuius rei causa illa est, quod Imperium esset
ter duos Principes diuisum, quorum alter in Occidente, al-
ter in Oriente, sedem habebat. quod præter alios scriptores,
 ipse etiam Illyricus probat Cent. 9. cap. 16. colum. 621. Deni-
 que non rectè colligit Illyricus, Germanos ius adeptos in Im-
 perium Romanum, quia duas aquilas Romanis eriperunt
 nam si ita liceret colligere, multo iustius sibi Carthaginenses,
 Parthi, Persæ, aliæque gentes Romanum Imperium vindica-
 rent, quàm Germani. Siquidem Annibal Carthaginensium
 Imperator non duas aquilas ex infidiis rapuit, sed ad Tre-
 num primò, deinde ad Trebiam, tertio ad Trasimenum, quartò
 ad Cannas totos consulares exercitus fudit, idque tanta
 Romanæ nobilitatis strage, vt ex postrema hac victoria duas
 modios annulorum aureorum Carthaginem miserit, cuius
 rei, vt omittam cæteros, testis est Lucius Florus lib. 2. Parthi
 postmodum, Orode Rege, eodem Floro teste lib. 3. cap. 11. et
 Crasso Rom. imperatore congressi, vndecim legionibus Ro-
 manorum deletis, signis quoque, & aquilis ereptis, & ipso
 imperatore occiso, victoriam de Romanis maximam reuul-
 runt. Sapores verò Persarum Rex, non exercitum solum Ro-
 manorum proffigauit, sed etiam Romanum Principem Ve-
 lerianum vi cepit, eumque ad extremam vsque senectutem
 ignominiosissimam seruitutem seruire coegit, vt scribit Eus-
 tropius lib. 9. Orosius lib. 7. aliique permulti; nec tamen ve-
 quam vel Annibal, vel Orodes, vel Sapores Romanorum se
 Imperatores appellarunt. verum ne Arminius quidem id no-
 men sibi vsurpare auderet, nisi iam tandem post mille quin-
 gentos

gentos annos eum purpura & diademate vel inuitum ornare decreuisset Illyricus.

III. Veniamus ad 3. Illyrici argumentum, quod ex verbo Dei, admirabili artificio scilicet, contextitur. Regna atque Imperia (inquit Illyricus pag. 2. 3. 4. & 5. non sacrificorum ceremoniis, sed gladio, ac iure belli Deus transferre solet. testatur id Deus illa nobili monarchiarum pictura diuinitus Danieli monstrata, Daniel. 2. & 4. Idem perpetua experientia confirmat. sic Nembrotus, Ninus, Semiramis, & alij facti sunt robusti venatores coram Deo. Sic iure ac vi belli, aut gladij, Imperium transiit à Babyloniis ad Persas, à Persis ad Macedonas, à Macedonibus ad Romanos, & à Romanis ad Germanos. Hanc rationem transferendi regna ac dominia declarat Deus Hierem. 27. & Isaiã 45. Hac igitur diuinitus ordinata via, Germanica natio longè amplissima & robustissima, Occidentale Imperium occupauit. Hæc ille. Hic ego primum quaero, an Deus plerumque solum, an verò omnino semper Regna transferre soleat vi gladij. si enim plerumque, non autem semper, dixeris; iam argumentum per se concidet. non enim rectè colliges: Plerumque Regna transferuntur vi gladij: igitur Regni Romani translatio à Græcis ad Francos vi gladij facta est. quod enim plerumque fit, potest etiam aliquando non fieri. Sin autem, semper omnino, responderis, falsum assumes. nam translatio Reipub. Hebræorum à Iudicum potestate ad Regiam gubernationem; & rursus translatio eiusdem Imperij a Saule ad Dauidem; ac deinde à Ioram ad Iehu, prophetica vnctione, non vi gladij facta est, 1. Reg. 9. & 16. & 4. Reg. 9. tametsi enim bellum fuerit Dauidicum Isboset filio Saulis; tamen sine bello regnum obtinuerat super domum Iuda. Iehu verò etsi Regem Ioram, & Iezabel Reginam, & stirpem omnem Regiam interfecit; id tamen non bellum fuit, sed vltio diuina: nec enim vllus restitit Iehu, aut cum eo more belli pugnauit. Viderit igitur Illyricus, an non sit falsum & contra Dei verbum, quod ipse confidenter asseruit, Deum non cæremoniis sacrificij, sed iure ac vi belli regna transferre. deinde translatio maximæ partis regni Hebræorū à Roboam ad Hieroboam sine bello facta est 3. Reg. 11. translationem eiusdem regni post Babylonicam captiuitatē à domo Iuda ad domū Leui, hoc est, à Ducibus ad Sacerdo-

tes, certè non bellum, sed populi consensus fecit. translatio-
nem alterius partis Romani Principatus ab Vrbe Roma ad
Constantinopolitanam ciuitatem, ex qua factum est postea
vt Græci aliquando Romanis imperarēt, nōne sine gladio,
sola Constantini voluntas effecit? translatio regni franco-
rum à Merouingis (vt Historici loquuntur) ad Carolingos,
nōne Pontificis auctoritate, & procerum consensu sine ar-
mis facta est: denique, vt alia multa præteream, translatio Im-
perij Rom. à Francis ad Saxones, nōne cum incredibili om-
nium pace & tranquillitate, sine vllius sanguine facta est: non
igitur est verum quod Illyricus ait, perpetuam experientiam
testari, Regna atque Imperia vi gladij solere transferri.

Sed rursus ab Illyrico quæro, vtrū Nembrotum, Ninum,
Semiramidem, Nabuchodonosor, Cyrum, Alexandrum, Iu-
lium, quorum similem videri voluit Carolum Magnum, iu-
re, an iniuria regna occupasse velit. si enim iniuria, responde-
rit; iniuriam faciet Carolo, & qui ei successerunt, Germanis
omnibus Imperatoribus: cū titulum iustissimū, quem per
Historicorum omnium testimonio Imperatores nostros ha-
bere defendimus, ipse illis detrahat, & pro eo latrocinium
Tyrannidemque substituatur. sin autem iure, dixerit, quod eius
verba satis apertè indicare videntur; tum sine dubio cum ver-
bo Dei, & ipsa ratione pugnabit. nam etsi Deus sit, qui, vt scri-
pturæ loquuntur, transfert Regna, atque Imperia, quique Na-
buchodonosor, & Cyro, aliisque monarchis, regna maxima
attribuit: non tamen propterea illi iustè regna aliena inua-
debant, & igni ac ferro omnia deuastantes, viam sibi ad sum-
mam potentiam, & gloriam patefaciebant.

Certè de his monarchis S. Augustinus ita scripsit lib. 4. de
Ciuit. Dei cap. 6. *Inferre bella finitimis & inde in cetera præ-
cedere, ac populos sibi non molestos sola Regni cupiditate com-
terere, & subdere, quid aliud quam grande latrocinium vo-
minandum est?* Neque huic sententiæ testimonia illa repu-
gnant quæ Deum auctorem translationis ac mutationis Re-
gnorum faciunt. Deus enim vtitur mala voluntate (quam ta-
men ipse non fecit) aliquorum hominum, ad aliorum pecca-
ta puniendā: & sic interdum admirabili ratione promidentia
suæ quibusdam Regna adimit, quibusdam largitur; vt & qui
Regno cadit, iustissimè cadat; nec tamen iustè possideat, qui
regnum

regnum inuadit. ac longè alia ratione Deus prouinciam Palæstinæ filijs Israel possidendam tradidit, quàm illam eandem vel Salmanassar, vel Nabuchodonosor postea tradiderit. si quidem filij Israel duce Iosue laudabili obedientia cum Palæstinis pugnabant; illisque ad internecionem deletis, terras eorum sibi vindicabant. Salmanassar & Nabuchodonosor detestabili sacrilegio Dei populum captiuum ducebant, nec imperio Dei, sed prauæ suæ cupiditati obsequēbatur, tametsi Deus ipsis etiam ignorantibus & nolentibus utebatur ad id, quod iustissimè fieri ipse volebat. Explicant hæc rem accuratè sanctus Augustinus lib. de gratia & libero arbitrio cap. 20. & 21. & Hugo de sancto Victore lib. I. de Sacramentis parte 5. c. 29. Sed nobis vnum scripturæ testimonium hoc loco satisfaciet. Isaia 10. sic loquitur Dominus ad Regem Assyriorum: *Virga furoris mei, & baculus ipse est in manu eius indignatio mea. ad gentem fallacem mittam eum, & contra populum furoris mei mandabo illi, ut auferat spolia, & diripiat pradam, & ponat illum in conculcationem, quasi lutum platearum. ipse autem non sic arbitrabitur, & cor eius non ita existimabit, sed ad conterendum erit cor eius, & ad internecionem gentium non paucarum, dicet enim, Nunquid non Principes mei simul Reges sunt?* Et infra: *Et erit cum impleuerit Dominus cuncta opera sua in monte Sion, & in Hierusalem, visitabo super fructum magnifici cordis Regis Assur, & super gloriam altitudinis oculorum eius, dixit enim: In fortitudine manus meæ feci, &c.* Hoc enim loco apertè videmus, missum fuisse à Deo Regem Assyriorum ad occupandam & diripiendam prouinciam Hebræorum, quòd ita essent eorum peccata promerita: ipsum tamen Regem Assyriorum non eo animo profectum, vt tanquam Dei minister peccata puniret; sed vt per aliorum cladem & subiectionem ipse cresceret, & semper longiùs latiusque regnaret. Quare nec ita missum fuisse intelligere debemus, quasi præceptum habuerit, vbi obedientia laudaretur; sed quia permisit Deus vt cupiditatem suam expleret in eum populum, qui tali vexatione dignus erat, puniendus etiam ipse postea, quòd alienam prouinciam nullo iure sibi vindicasset. Quod etiam hoc tempore de Turcarum Imperio dici posse, nemo piorum & prudentium Christianorum dubitat. quis enim ambigere potest, quin diuina

providentia, quæ transfert Regna atque Imperia, factum sit, ut ad nostra puniendâ peccata, Rex Turcarum Græcis prouincias vniuersas, & nuper etiam Rhodum, Chium, Cypriam, & magnam Pannoniæ partem Latinis eripuerit? & contra tamen nemo nisi Turca aut Turcarum amicus negabit, quam per summam iniustitiam Othomânus alienas prouincias occuparit. Hæc ego paulò fusiùs tractaui, quòd Illyricus loquatur de hac re ambigùe, ut verissima atrocitas palli prouidentia diuinæ tegere, & Principes ad aliena regna occidenda exhortari voluisse videatur. Sed de hoc 3. argumento hæc diximus. Sequitur 4.

IV. Imperialem (inquit Illyricus pag. 44. & 45.) dignitatem inde habuit (Carolus) quòd sicut Theodoricus primus Gothicus Rex fuit adoptatus à Zenone Imperatore, accepitq; domum Romam & Italiam & cum suis successoribus, ac in superioribus dignitate Odoacrem exiit: ita porro Longobardi, comprobante & iuuante Constantinopolitano Imperatore, eadem gloria iure, & possessione exuerunt Gothos, ac denique Reges Longobardicos Francici Reges, præsertim verò Carolus Magnus fecit, & dignitate possessioneq; Occidentalis Imperij super Roma ac Italia exiit, ipseq; eo iure belli potius est. quare etiam mox Romani post victos Longobardos illi iurarunt. quòd factum est amplius X. annis ante illam actionem sub Leontio Papa (ut isti aiunt) factâ, per quam Papista dicunt, esse translatum Imperium ad Francos. Hæc ille. Huius argumenti tamen mihi videntur esse mendacia, quot sunt sententiæ. Principibus non exuerunt Longobardi Gothos possessione Italiae, sed Græci Imperatoris duces Belisarius & Narses; & Procopius, Agathius, Iornandes, Leonardus Aretinus, Paulus Diaconus, & alij omnes testantur, qui de bellis Gothorum & Longobardorum scripserunt. Tantum verò abest ut Imperatore comprobante & iuuante Longobardi Italiam occupauerint, ut potius cum ipso Imperatore, & eius Exarchis longo tempore Italiae possessione pugnaverint, ut ex libris Pauli Diaconi de rebus gestis Longobardorum, & ex aliis Historicis cognoscipotest. Quid, quòd Paulus Diaconus in vita Iustiniani Imperatoris scribit, Longobardos in Italiam à Narsete inuitatos fuisse, ut Imperatorem eius prouinciæ possessione spoliarent? Quemadmodum autem Franci potuerunt Longobardis Vi-

*de Longobardis
sunt in vita Iustiniani
scribitur*

hem Romam eripere, quam illi nunquam possiderunt? si quidem ex Historiis omnibus illius temporis constat, Longobardos, etsi magna Italiae parte potirentur, nunquam tamen Urbem Romam, aut prouincias Italiae, Campaniam, Apuliam, & Calabriam, Graecis Imperatoribus adimere potuisse. En igitur quanta fide sit dignus Illyricus, qui nouas historias, repugnantibus Historicis omnibus, comminiscitur.

Porro Ciues Romani, exactis Italia Longobardis, si Carolo Magno iurarunt (nec enim eiusmodi iusurandum apud idoneos auctores inuenio) non ut Principi, aut domino, sed ut Patricio, & defensori iurarunt. Hadrianus enim Pontifex cum fideli opera Caroli magni usus esset in expellendis Longobardis, qui perpetuis excursionibus dirionem Romanam infestabant, Patricium eum Romanorum, & defensorem appellauit, ut Gratianus scribit dist. 63. can. Hadrianus. & can. In Synodo. Neque de ea re dubitari potest. cum & Hadrianus Papa in epistola ad Tarasium Episcopum Constantinopolitanum, Carolum Fracorum & Longobardorum ducem, Patriciumque Romanorum appellet, & ipse se eisdem nominibus in diplomatibus suis appellare consueuerit.

V. Restat argumentum postremum, quod Illyricus ex quatuor testimoniis texit. Primo loco pag. 45. testimonium petit ab Hermanno Comite Nouae aquilae, qui libellum de Francorum origine & sedibus ad Carolum V. scripsit, cuius auctoris verba, ut etiam quaedam aliorum, Illyricus aliquoties repetit, & tanta prolixitate, ut plane metuere libro suo videretur, si paulo tenuior appareret. Deinde pag. 57. addit testimonium Andreae Alciati, nobilis iureconsulti. Et pag. 58. & 59. adiungit his Gothfridum Viterbiensem, ac Blondum Flauium pag. 60. Quid igitur haec testimonia valeant, breuiter expendamus.

Hermannum Comitem, & Alciatum, quod nostro saeculo vixerint, non cogimur magnifacere: praesertim cum eis plurimos auctores, eosque antiquissimos & integerrimos obii- cere possimus. Videtur tamen Hermannus, ut etiam Fridericus Imperator, quem ipse citat, non tam de iure ac titulo Imperatoris, quam de possessione Imperij loqui. qua in re ab eo non dissentimus. nec enim affirmamus Leonem Pontificem armis Imperium de manu Graecorum eripuisse, ac deinde sic

partum & acquisitum Carolo donauisse: sed ius ipsum quod Græcus Imperator in prouincias Occidentalis Imperij habebat, nec non titulos, honores, ac dignitates Augustorum, à Leone Pōtifice Carolo impertitas asserimus. qua communicatione factum est, vt Carolus, & ea quæ iam bello sibi pepererat, iusto titulo, vt legitimus Imperator possideret, & ius item haberet ad ea recuperanda quæ Romani Imperatoris antè fuissent. Itaque non pugnat quod Hermannus scribit, Francorum sanguine partum Imperium, cum eo quod Historici veteres summo consensu tradunt, Imperium a Græcis ad Francos Pontificis auctoritate translatum, si ille de possessione, isti de iure loquuri esse intelligantur. Quod quidem tam perspicuè etiam Alciatus scribit, vt mirari satis non possum, cur hunc auctorem in sententiam suam Illyricus pertrahere voluerit. Hæc enim sunt Alciati verba, quæ Illyricus producit pag. 57. *Igitur, inquit, Carolus, Maximi hac expeditione apud omnes nationes nomine acquisito, nulli non formidabilis, cum arma per Germaniam omnem Pannoniam circumtulisset, & non Italiam tantum, sed & Illyrici aliquas regiones Græco eripuisset; Et iustum aliquem titulum ad imperio præterire posset, Casarem se, & Rom. Imperatorem à Pontifice, populoque Romano designari procurauit. Audistis, Illyricæ, quid tuus Alciatus dicat? iustum titulum accepisse dicit Carolum à Pontifice populoque Romano. si autem iustum titulum dare, nihil tibi esse videtur, cur paulò antè dicebas, Italiam à Zenone Imperatore Theodorico Regi fuisse donatam? neque enim Italiam à se expugnatam Zeno tradidit Theodorico, sed ius duntaxat expugnandi & occupandi dedit. Quare quemadmodum (te auctore) Zeno Italiam Theodorico verè donauit, cum ius ad eam tribuit, quam ille tamen suo labore, & Gothorum sanguine sibi parauit; ita nos patiaris cum tot supra citatis auctoribus dicere, Occidentale Imperium à Pontifice Leone Carolo Regi verè esse donatum, cum iustum titulum ei tribuerit, licet possessio eius quærenda & retinenda fuerit. Vnum tamen hoc loco non prætereundum, quod Alciatus scribit à Carolo Imperium procuratum non modò sine certo auctore, sed etiam repugnantibus plerisque veteribus auctoribus scribi. Eginartus enim, Caroli Cancellarius, Conradus Abbas Urspergensis, Alber-*

Albertus Krantzius, & Ioannes Cuspinianus, quos ca. 2. mendacio quintodecimo supra citauimus, testantur Carolo nihil tale speranti, vel etiam recusanti, Imperium à Pontifice esse delatum. quibus certè auctoribus quin maior fides quàm vni Alciato habenda sit, dubium esse nemini potest.

Sequitur testimonium Gotfridi Viterbiensis, & Blondi Flauij. Sic igitur Gotfridus: Carolus, vt fungi statuit diademate mundi, Pontificis summi manibus decreuit inungi. Blondus verò: Otho pater, inquit, filium Othonem re in Sarcenos Gracosque bene gesta, reuersum, consortem Imperij adsciuit, voluitque Imperatorem à Romano populo ex prisca consuetudine acclamari, quem Pontifex inunctum Imperiali diademate insigniuit. Ex his testimoniis colligit Illyricus, nihil omnino Pontificem Imperatori conferre, nisi theatralem & Pompaticam cæremoniam, eamque non arbitrato suo, sed Principis iussu vel nutu. At id non rectè colligi, faciliè ex his quæ diximus demonstrabitur. non enim Carolus ita fungi statuit (vt Gotfridus loquitur) mundi diademate, vt illud sibi, nullo dante, per se arripere, ac vindicare voluerit. id enim nec ab vlllo antiquo scriptore asseritur, & multis apertè repugnat. nec scriptoribus modò, sed etiam moribus & pietati Caroli Magni repugnare videtur. Itaque non antè Carolus Imperium sibi assumendum statuit, quàm illud sibi à Pontifice Maximo offerri vidit, tum verò, etsi initio recusaret, vt veteres auctores scribunt, tandem tamen assensus est, & (vt Gotfridus dicit) tum demum statuit diadema Cæsareum, & vntionem Imperialem, de manibus summi Pontificis accipere.

Eadem est ferè Blondi sententia de Imperio secundi Othonis. adscitum enim illum dicit à patre ad consortium Imperij; sed non negat id Pontifice consentiente factum esse. & quod Blondus non negat, quamuis nec asserat, asserit Vithindus, qui Othonis æqualis fuit. nam lib. 3. de rebus Saxonis extremo scribit, secundum Othonem iam antea inunctum fuisse Regem, & à beato Apostolico designatum Imperatorem. Quapropter Otho senior nullam Pontifici fecit iniuriam, si eum in Imperij societatem assumpsit, quem ab ipso Pontifice successorem designatum acceperat. Sed iam solutis omnibus Illyrici argumentis, & primo illo titulo profigato,

quo potissimum aduersarius nitebatur, minus erit in confutandis cæteris laborandum.

CAPVT VIII.

Non accepisse Carolum Magnum à Deo immediatè Imperij dignitatem.

ALTER erat titulus, Dei solius donum, nam quemadmodum Aaronem in Republica Iudæorum, & Petrum in Ecclesia Christiana non humana electione, sed Dei solius benignitas summos Antistites fecit, & Mosem, Iosue, Othonielem, Gedeonem, Saulem Imperatores & Principes solus Deus populo suo dedit: sic etiam fieri potuisset, vt Carolus Magnus sine vlla humana vel opè, vel vi, siue arte, aut industria, solius Dei voluntate ad Imperium vocaretur. Sed eiusmodi titulum Carolo Magno non conuenire, illi omnes auctores docent, quos cap. 4. 5. & 6. supra citauimus ac ne ipse quidem Illyricus, si sibi constare uelit, id negare potest. dum enim contendit, Carolus iure belli Imperium sibi parasse, & rursus illud idem, successionè hæreditaria, donatione Græcorum, & electione Romanorum obtinuisse: simul certè contendit, non accepisse id munus à solo Deo.

Duo tamen sunt loca in eo Illyrici libro quem refellendum suscepimus, quæ satis apertè significant, traditum Imperium Carolo Magno fuisse diuinitus. prior locus est pag. 5. vbi ex eo probat Illyricus, non potuisse Papam transferre Imperium, quia Dei solius est posse dicere, Mea sunt omnia, ego do ea cui uolo: ego transfero regna ac Monarchias de gente in gentem meo arbitrio. Sed si hoc argumentum aliquid efficere, efficeret etiam, nullum omnino Principem electione hominum fieri. & quoniam non solùm Dei solius est regna transferri, sed etiam non est potestas nisi à Deo, vt Apostolus ait Rom. 13. rursus efficiemus, nec Regem Prætori, nec populum magistratui, nec dominum seruis, nec parentem liberis vllam potestatem posse tribuere.

Si quis verò pro Illyrico fortè respondeat, ita esse Deum auctorem primum ac præcipuum omnis potestatis, atque ab

eo potissimum ita Imperia omnia & regna transferri; vt modò tamen id per se, modò per alios faciat: is quoq; pro nobis poterit Illyrico respondere, Imperium Romanum à Græcis ad Francos, Pontificis auctoritate translatum, à Deo esse translatum. id enim Deus fecit, sed opera Vicarij sui. nam quod Vicarius accepta à Principe auctoritate facit, id etiam Princeps ipse facit.

Posterior locus est pag. 61. vbi ex nescio qua visione Constantini Imperatoris Constantinopolitani, Illyricus probat, diuino mandato Carolum Magnum Imperatorem esse constitutum. Sed indignum est argumentum, cui respondeatur. Primum enim auctor eius visionis non satis magnam fidem apud homines doctos habere solet. nam etsi vir probus, ac pius fuerit, multa tamen fabulosa operi suo inseruit. Itaque more suo mentitur Illyricus, cum auctorem hunc antiquissimum, atque ita autenticum esse dicit, vt eius scripta Catholicis quasi propria adyta, & quasi sacra esse, videantur. Deinde ipsa visio (seu vera seu falsa fuerit) nullam mentionem Imperij facit. hæc enim est summa visionis: Cum egeret auxilio aduersus barbaros Imperator Constantinus Copronymus, per quietem à Deo monitus est, vt Carolum Regem Francorum adiutorem in eo bello susciperet. Ergo quod Illyricus addit, tum diuino iussu datum esse Carolo Imperium Occidentis à Constantino, signum Illyrici est, nisi fortè ipse quoque in quiete somnium aliquod vidisse se dicat. Sed fac postremò & visionem Constantini veram esse, & ea Carolo Imperium Occidentis promissum; quid aliud inde colligi posset, quàm id Imperatori Græco à Deo fuisse diuinitus indicatum, quod postea est factum, cum Carolus Pontificis Maximi auctoritate Imperator Occidentis salutatus est? sic enim & Nabuchodonosor somnio diuinitus immisso didicit Imperium suum ad Persas & Medos, inde ad Græcos, postremò ad Romanos transferendum: nec vllus inde colligit, iussum fuisse à Deo, Nabuchodonosor Regem regnum suum cum Persis & Medis communicare.

CAPVT

CAPVT IX.

Imperium Romanum venisse ad Carolum iure hereditario.

HERTIVS expendendus titulus est, ius successio-
 nis hereditariae. quo titulo non peruenisse ad Caro-
 lum Imperium Romanorum, nemo negare po-
 test, nisi qui aut nimium sit impudens, aut hi-
 storius nihil legerit. siquidem extra controuersiam est, Pi-
 pinum, Caroli Magni patrem, ex praefecto siue magistro aulae,
 Regem Francorum dictum esse; idque Zachariae & Stephani
 Romanorum Pontificum auctoritate. Auctores nos supra
 citauimus cap. 2. mendacio 19. Imperatorem Romanorum fuisse
 Pipinum nemo scripsit. Quare cum ex Pipini patris successio-
 ne nihil aliud Carolus habere potuerit, nisi quod Pipinus
 habuit; efficitur profecto, Carolum iure hereditario non Im-
 peratorem Romanorum, sed Francorum Regem solum, non
 sine Pontificis Maximi beneficio in patrem eius anno
 collato, esse potuisse.

Deinde certum exploratumque est, Carolum Magnum
 post obitum Patris ab Hadriano Pontifice Patricium Romani-
 norum (quae est dignitas secunda post Imperatoriam) esse crea-
 tum, ut nos supra demonstrauimus. quis uero sibi persuadet,
 Carolum Magnum passurum fuisse, fieri se ex Imperatore Pa-
 tricio? idem enim fuisse, ac si aliquis hoc tempore in suo
 regno aut Prorex, aut Praefectus urbis, honoris ergo dice-
 tur.

Accedit postremo, fieri nullo modo posse, ut successore
 hereditaria Romanum Imperium Carolus Magnus acce-
 perit, nisi falsum sit quod omnes historici summa consensione
 tradunt, fuisse Carolum Magnum, primum Imperatorem ex
 gente Francorum.

Sed videamus quid Illyricus contra proferat. Is igitur O-
 doacrem Herulum, Theodoricum Gothum, & Clotharium
 Francum, Romanos Imperatores fuisse contendit: & quoni-
 am ij Germani, vel certe ex Germania oriundi erant, eorum
 imperium hereditaria successione ad Carolum Magnum de-
 uolutum esse colligit. ac primum pag. 21. 22. 23. 24. & 25. Odo-
 acrum

acrem Imperatorem fuisse, sex rationibus probat; quas ego, Deo iuvante, sex mendacia esse demonstrabo.

Affirmat primò à Leone Bessicano, Græco Imperatore, tributum fuisse Odoacri Imperium Occidentis: ita Odoacrem Imperatoris auctoritate Imperatorem legitimè creatum. *Romani*, inquit *Illyricus*, seu potius *Constantinopolitani Imperatores*, sæpius *ius Occidentalis Imperij Germanis tradiderunt*, quod *autenticis historiis*, Christo iuvante, contra *Papalium adulatorum mendacia probabimus*. Prima igitur *translatio facta est sub Leone Bessicano Constantinopolitano Imperatore, circa annum CCCC.LX. in Othacarum, aut Odoacrem, à militibus Romanis, teste Alciato*. hec ille. Qui etsi non dicat à Leone, sed sub Leone Imperium translatum esse in Odoacrem; necesse tamen est, vt aut velit Leonis auctoritate id factum esse, aut ipse non sibi constet, proposuit enim se probaturum, sæpius Imperium à Græcis Imperatoribus traditum esse Germanis; & continuò subiungit primam communicationem sub Leone Bessicano esse factam, siue autem Alciatus id scripserit (neque enim vsquam id in Alciato reperisse potui) siue non scripserit, falsum est quod hîc asseritur. Cassiodorus enim in Chronico, sub Zenone, qui tertius fuit à Leone Bessicano, scribit Odoacrem Italiae Regem factum, Leone Bessicano iam defuncto; quod idem scribunt & cæteri grauiores historici, vt Beda de sex ætatibus in Zenone, Marcellinus comes in Chronico, Paulus Diaconus lib. 16. rerum Romanarum, Ado Viennensis in Chronico, Abbas Vrspergensis item in Chronico, Otho Frisingensis lib. 4. cap. 30. Ioannes Nauclerus gener. 16. Onuphrius in lib. 1. de Principibus Romanis; & quod magis est mirandum, Illyricus ipse Centur. 5. cap. vlt. col. vlt. ita iam eum non solùm mentiri, sed etiam sibi repugnare necesse sit. Itaque falsum est quod de Leone Bessicano hoc loco scribit Illyricus.

Sed forte erratum est solùm in nomine, & Zeno Imperator Imperium Odoacri tradidit; quod fecisse Leonem, falsò dictum fuerat. Imo non solùm in nomine, sed etiam in re ipsa erratum est. tantum enim abest vt Zeno Imperator Imperium Occidentis Odoacri tradiderit, vt nihil grauiùs tulerit, quàm ab eo Italiam per vim & tyrannidem occupatam. vt enim Abbas Vrspergensis scribit, Odoacer regnum Italiae inuito Zenone

none

none possedit: ac propterea Theodoricum Gothum cum exercitu ad Italiam Zeno misit, vt inde Odoacrem tyrannum, atque oppressorem vrbis & Italiae expelleret; quod etiam plerique alij scripserunt, vt Procopius lib. 1. de bello Gothorum, Iornandes in commentario de rebus Geticis, Leonardus Aretinus in 1. lib. de bello Italico, Paulus Diaconus lib. 16. rerum Romanarum, Blondus decadis 1. lib. 3. Nauclerus generat. 16. Freculphus tomo 2. Chronicorum; lib. 5. ca. 18. nec vllum omnino me legisse memini, qui contra scriberet, praeter vnam Illyricum.

Addit 2. Illyricus Odoacrem à militibus Romanis in Monarcham electum, cum esset ipse etiam vnus ex primoribus Ducibus ac Principibus Romanorum. Sed hic quoque eius mendacia sunt. nam historici omnes supra citati testantur, Odoacrem non alios milites habuisse nisi barbaros, reliquias videlicet exercitus Attilae Regis Hunnorum; atque ab his militibus Regem appellatum, cum capto Ticino, Romanas legiones ad internecionem deleuisset, scribit Carolus Sigonius lib. 14. de Imperio Occidentali. quod planè congruit cum eo quod scribit Procopius lib. 1. de bello Gothico, Odoacrem non à Romanis, sed à Gothis militibus petiisse, vt se Romanum Regem constituerent.

Porro summa dignitas quam apud Romanos adeptus est, antequam regnum in Italia sibi vindicaret, ea fuit (si Procopio credimus lib. 1. de bello Gothorum) vt armiger esset Orestis, magistri militiae Romanorum. quocirca non Dux aut Princeps in exercitu Romano, sed famulus vnus ex ducebat Romanis Odoacer antea fuerat. Sed placuit Illyrico eum et armigero Principem facere; & ex ordine seruorum, in ordinem Senatorum mendacio suo prouehere. quanquam eo tempore quo Rex Italiae creatus est, nihil omnino commune cum Romanis habebat. discesserat enim iam antea ex Italia; & in patriam profectus, multitudinem variam barbarorum collegerat, vt cum ea Italiam, dissensionibus Principum laborantem, opprimeret: nec solum Romani Principis dignitatem eo tempore non habebat, sed neque civilem vllum cultum, ac ne indumenta quidem, nisi rusticana, & barbarorum. siquidem iter facienti Odoacri cum exercitu per Nonnarum rura (vt scribit Paulus Diaconus in vita Augustuli, &

post eum Abbas Urspergensis in Chronico) S. Seuerinus victoriam in hæc verba prædixit: Vade nunc ad Italiam, vade Odoacer, vilissimis interim animantium pellibus indutus, multis citò plura largiturus.

Tertiam rationem sumit Illyricus ex ambiguis quibusdam verbis Blondi Flauij. Quod enim Blondus scripsit lib. 2. decadis 1. turbinem illum irruptionis Odoacris in Italiam à Romanis ciuibus Augustuli æmulis suscitatum, sic Illyricus interpretatur, vt primarij Romanorum Odoacrem vocauerint, ac Romanum Imperatorem contra Augustulum appellauerint. atque addit, non defuisse graues causas creandi noui Imperatoris, & suscipiendi arma contra Augustulum. Sed hæc interpretatio cum ipso Blondo pugnat. Blondus enim in eodem libro non modò non meminit vllius expeditionis Romanorum pro Odoacre aduersus Augustulum; sed etiam disertis verbis testatur, nullum nouum Imperatorem post Augustulum esse creatum à Romanis; sed in Augustulo periisse atque omnino extinctum fuisse Occidentale Imperium; Odoacrem verò non Romanorum Imperatorem, sed Italiæ duntaxat Regem fuisse. Itaque verba illa Blondi de turbine irruptionis Odoacris ab æmulis Augustuli suscitato; si cum alijs Blondi, ac cæterorum historicorum sententijs consentire debent; nihil aliud significare possunt, quàm ex mutuis odijs, & contentionibus Principum Romanorum, quibus ad extremam debilitatem Imperium Occidentale paulatim deuenerat, occasionem accepisse Odoacrem Italiam occupandi. Quod planius loco paulò antè notato his verbis Sigonius explicauit: Odoacer fama rerum quæ seditiosè gererentur in Italia percitus, vehementiùs ad illius cupiditatem exarsit. animus verò eius incendit, ac propè certa victoriæ fiducia incitauit ipse Imperator Momyllus, cuius in tanta populorum dissensione infirmissimas opes esse comperiebat.

Quarta Illyrici ratio similis est superiori. Nam quia Blondus Flauius lib. 3. decadis 1. scriptum reliquit, Odoacrem à Romano populo summis honoribus affectum; inde ipse colligit, Odoacrem à Romano populo Imperatorem sine dubio salutatam. Qui poterant, inquit, alij esse isti summi honores à populo tam cupidè oblatis Odoacri, nisi Imperium, de quo tunc prior Imperator victus nouo victoriq̄ cedebat? Sed non est

est

est cur in hoc argumento diluendo diutiùs hæreamus. explicat enim eodem loco Blondus, qui fuerint summi illi honores, dum ait, Odoacrem ab vniuerso populo Regem Italiae Lutatum, & in Capitolium, tanquam vrbis dominum, festiuis acclamationibus deductum. deinde quidquid ei honoris populus aut Senatus obtulerit, Imperatorios cerè titulos Odoacer nunquam admisit. siue enim verecundia Augustalis maiestatis, vt quidam volunt, permotus fuerit; siue barbara superbia euerſi potius quàm parti Imperij gloriam maluerit. Illud ex Mariano Scoto, & Aurelio Cassiodoro in Chronico constat, solo eum Regio nomine contentum, purpura, & diademate, aliisque regalibus insigniis perpetuò caruisse.

Ex quo soluitur etiam quintum Illyrici argumentum, quod ex iure belli depromptum est. id enim ius belli postulare videtur, vt victoris fiant quæ is qui victus est antea possidebat. Sed præterquam quòd Odoacer, vt supra dictum est, solo Italiae regno contentus, ad ius vniuersi Imperij, & Augustalium dignitatem minimè aspirauit; non ius, sed iniustitia bellificenda est, cum quis alienam prouinciam, nulla iniuria prouocatus, sola regnandi cupiditate inuadit: quod Odoacer fecisse Procopius scribit lib. 1. de bello Gothico. Hoc pacto, inquit, sibi tyrannidem cum comparasset, ad decimum annum tyrannidem stabiliuit. neque à Procopio scriptores ceteri dissentiant.

Sextum deniq; ac potissimum argumentum Illyricus dicit ex Augustali abdicatione. quoniam enim Odoacre Italiam inuadente, Augustulus Imperator spontè purpuram abiecit, atque ab Odoacre vita donatus est; ratiocinatur Illyricus Augustulum Imperatorem Imperium suum Odoacri pacificè tradidisse. *Non est dubitandum*, inquit Illyricus, *quod si ipsemet Regi Odoacri renunciauerit, et sibi modo vitam largiretur.* At leuior coniectura est, quàm vt opponi possit reo historicorum testimoniis, qui in Augustulo Occidentale Imperium defecisse constanter affirmant. nec enim in Augustulo defecisset, si Odoacrem successorem Augustulus habuisset. quia verò eodem in loco bis mentitur Illyricus, cum ait, Italicos scriptores solos tunc scripsisse, & ex inuidentiâ inter Imperatores Romanorum Odoacrem numerare noluisse: et scribere hîc operæ precium duxi testimonia Germanorum

qui cum Italicis in hac re describenda mirificè consentiunt.

Iornandes Gothus ante omnes Italicos de hac re scripsit, eum Iustiniani tempore floruerit, ante annos M. is igitur sic loquitur in libro de rebus Geticis, Odoacer, inquit, Turcilingorum Rex habens secum Scyros, Herulos, diuersarum gentium auxiliares, Italiam occupauit: & Oreste interfecto, Augustulum filium eius de regno pulsum, in Lucullo Campaniæ Castello exilij pœnâ damnauit. Sic quoque Hesperium Romanæ gentis Imperium, quod DCC. IX. Urbis conditæ anno primus Augustorum obtinuit Octauianus, cum hoc Augustulo periit, anno decessorum, prædecessorumue regni D. XXII. Quod idem reperit in lib. de regnorum ac temporum successione.

Idem tradit, ac propè verbis iisdem, Freculphus Lexouien-
sis tomo 2. Chronicorum lib. 5. cap. 17. qui auctor cum tem-
pore Ludouici Pij ante annos ferè DCCC. vixerit, sine dubio
plerosque Italicos scriptores antecessit. Id ipsum testantur O-
tho Frisingensis lib. 4. hist. cap. 31. & Conradus Abbas Ursper-
gensis in Chronico, cuius verba (quia diligentissimè anno-
rum numerum continent) hinc adscribam: *Augustulus*, inquit,
spontè purpuram abiiecit, & imperialem maiestatem depo-
suit. Ita Romanum Imperium toto orbe venerandum, & Au-
gustalis illa sublimitas, qua ab Augusto quondam Octauiano
DCC. IX. à condita Vrbe anno cœpit, in hoc Augustulo periit,
anno ab Vrbe condita M. CC. XXVII. à Cesare vero, qui pri-
mus singularem in ea principatum arripuit anno D. XXIV.
ab Incarnatione Domini anno CCCC. LXXVI. Hæc ille.
Consentiunt Ioannes Nauclerus generat. 16. Albertus Krant-
zius libro 1. Vandalia, cap. 35. qui Imperium in Occidente ab
Augustulo vsque ad Carolum Magnum annis plusquam tre-
centis vacasse scribunt. Quid igitur Illyricus somniabat, cum
scriberet solos Italicos tunc scripsisse, & ex inuidia Odoa-
crem Imperatorem appellare noluisse? Sed Martinus Polo-
nus, inquit Illyricus, contraria disertis verbis scribit. sic enim
ait, Augustulus cum videret Odeneum (vt ipse eum nominat)
interfecto suo patre Oreste, iam totam Italiam tenere, spontè
ei exuens purpuram, de Imperio cessit. At non rectè legisti,
aut de industria more tuo, Illyrice, peruertisti verba Martini.

a a a a

Ille

Ille enim Conradum (vt videtur) sequutus, sic ad verbū scribitur Augustulus spontē purpuram abiiciens, Imperialem deposuit maiestatem. Abiecit igitur ac deposuit Imperium Augustulus; sed neque ipse illud Odoacri tradidit; neque Odoacer, vt iam satis perspicuè à nobis est demonstratum, assumpsit.

Sed fac, si placet, Odoacrem Imperatorem Romanorum fuisse, adde etiam ab exercitu dictum, à Senatu & Populo confirmatum, atque (vt nihil desit) voluntas quoque Græci Imperatoris accesserit: quid hæc ad Carolum Magnum? Odoacer Herulus fuit, Carolus Francus. qua igitur lege hic illius hæres constituitur? Odoacer paulò postquam Italiam occupasset, à Theodorico, Rege Gothorum, & vita & regno spoliatus est. qua ratione igitur amissam hereditatem ad posteros transmisit? Odoacer Carolum annis trecentis & triginta circiter antecessit, atque interim Italia dominos sæpe mutauit Gothos, Græcos, Longobardos. quis igitur post tot sæcula, totque rerum mutationes, Odoacris hereditatem integram Carolo representauit? Ad Germanos, inquit Illyricus, Imperium pertinet: Odoacer enim Herulus fuit, proinde Germanus ut cum tam Heruli quàm Franci, Germani sint; cur ad Francos potius quàm ad Herulos Imperium delatum est? Deinde sicut Odoacer fuit Germanus; ita Seuerus, Africanus, Helioababalus Syrus, Maximinus Thrax, Philippus Arabs, Decius Pannonius, Claudius iunior, Illyrius, Diocletianus Dalmata, Theodosius Hispanus, atque, vt alias nationes omittam que Imperatores Romano populo dederunt, Iulius, Octavianus, Tiberius, Caius, & cæteri quàm plurimi, Itali fuerunt. quomodo igitur propter vnum Odoacrem Imperium ad Germanos pertinebit; propter alios tam multos ad alias nationes, atque ad Italicam præcipuè, non pertinebit? quare non necessario ad eam nationem Imperium pertinet, ex qua eligitur Imperator. Quòd verò post tempora Caroli Magni sola Germania sedes Imperij facta sit, non virtus Odoacris, neque Imperij ratio ac natura, sed solius Apostolica sedis auctoritas cit.

Atque hætenus de Odoacre. nunc de Theodorico & Clodoueo facilius explicabimus. eadem enim ferè horum atque illius est ratio. Igitur à pag. 26. vsque ad 35. de Theodorico Rege Gothorum scribit, ac docet, eum quoque Romanum Imperato-

peratorem fuisse, & per eum ad Carolum Magnum, quòd v-
 terque Germanus esset, Imperium hereditario iure peruenif-
 se. *Secunda*, inquit, *translatio aut communicatio Imperij erga*
Germanos facta est à Zenone Imperatore Constantinopolita-
no, qui de consensu totius Senatus Imperialis adoptavit sibi
Theodoricum Gothorum Regem, qui sine controuersia Germa-
nus fuit, ei que Romam, Italiam, & totum Occidentale Impe-
rium largitus est. Hic primùm dicere possemus quod de O-
 doacre diximus: quid Carolo & Theodorico; cùm ille Fran-
 cus, iste Gothus fuerit? & rursus cùm Theodorici successores
 à Iustiniano Imperatore Italia pulsì profligati que fuerint, at-
 que adeò Imperium Theodorici (si hoc nomine appellari de-
 bet) penitus interierit, quod est illud Imperium, quod à Theo-
 dorico ad Carolum hereditario iure peruenit? Sed hæc omit-
 to, ne aduersarium imitari videar, qui iisdem sapius iteran-
 dis, incredibili tædio lectorem suum fatigat.

Id vnum hoc loco statuo, Theodoricum à Zenone sibi fi-
 lium adoptatum, Consulem que ordinarium & Regem Ita-
 liæ dictum, non tamen Imperatorem & Augustum appella-
 tum; proinde Regem Imperio subiectum, non collegam &
 consortem Imperij ab Augusto assumptum, Theodoricum
 fuisse. Ita verò se rem habere testantur historici penè omnes,
 qui ab Augustulo vsque ad Carolum Occidentis Imperium
 vacasse scribunt. testantur quotquot nomina, tempora, nu-
 meros Imperatorum edidere. Siquidem in tanto numero
 Chronologorum neque vnus reperitur, qui Theodoricum
 in Imperatorum Romanorum seriem & numerum retulerit:
 ac ne ipse quidem Cassiodorus, qui Theodorici Cancellari-
 us erat, & in Chronico suo Imperatores, & Consules Ro-
 manos accuratissimè descripsit. testatur ipse Theodoricus,
 qui in tot epistolis, quas scripsit, quæ que apud Cassiodorum
 existant, nunquam se Cæsarem, nunquam Augustum, nun-
quam Imperatorem vocat. testatur Procopius, qui libro pri-
 mo de bello Gothico, Theodoricus, inquit, Romani Impe-
 ratoris, nec insignia, nec nomen sibi desumpsit, sed quoad-
 vixit, Rex est appellatus, quo nomine suos barbari nuncu-
 pant duces. Testatur denique ipsemet noster aduersarius Il-
 lyricus. Sic enim scribit Centuria sexta, capite 16. colum. 840.

Theodoricus, inquit, *Romani Imperatoris nec insignia eundem, nec nomen sibi vendicavit: sed Rex est appellatus. sicut barbari Duces Vocari solent.* Ac, ne fortè soli sibi non crederemus, idem confirmavit ex *Ioanne Cuspiniano* quod sanè *Illyrici* testimonium satis esse deberet, nisi cum homine ageremus qui modò ait, modò negat. Subiectum verò *Imperatori Regem Theodoricum* fuisse testatur in primis ipsa adoptio, cuius meminere plerique historici; *Iornandes* de rebus *Geticis*, *Procopius* lib. 1. de bello *Gothico*, *Abbas Vrspergensis* in *Chronico*, & alij. Siquidè propterea *Imperator Zeno* *Theodoricum Italiae regno* donatum, sibi filium adoptavit, ut subiectionis, atque obedientiae memor esset, quam *Imperatori Rex*, & patri filius deberet. Testatur deinde *Theodoricus* ipse, qui, *Iornande* in lib. de rebus *Geticis* auctore, servum se & filium *Imperatoris* esse, atque eius munere regnum *Italiae* possessurum dicebat; & (ut addit *Olaus* lib. 9. *historiae Gothorum*, cap. 17.) non tam sibi, quam *Imperatori Romam*, atque *Italiam* recuperandam asserbat. Testantur denique *Athalaricus* & *Theodahatus*, *Theodorici* in *Italiae regno* successores, vterque enim in epistolis ad *Iustinianum Imperatorem*, quae sunt apud *Cassiodorum* 1. lib. 8. & 25. lib. 10. obedientiam *Imperatori* debere se ingenuè confitentur. Quod idem satis indicant epistolae caeterae, tum ipsius *Theodahati*, & praedecessoris eius *Athalarici*, tum etiam *Amalafuenthae* & *Godulinae Reginae* ad eundem *Iustinianum*, & coniugem eius *Theodoram*.

Sed videamus quibus testibus *Illyricus* probet, *Theodoricum Imperatorem* fuisse *Romanorum*. Primo loco *Sigebertum* profert. At *Sigebertus* in *Chronico* anni *CCCC. LXXXVII.* (quem locum *Illyricus* notat,) *Imperij* ne meminit quidem. Haec enim sunt verba *Sigeberti*: *Zeno Imperator Theodoricum Ostrogothorum Regi regnum Italiae* donat.

Secundo *Abbatem Vrspergensis* producit. At *Vrspergensis* in eo ipso loco, quem citat *Illyricus*, contra *Illyricum* testimonium dicit, sic enim loquitur: *Eo tempore regnum Orientale Zeno Imperator habebat, qui audiens Theodoricum gentis suae Regem esse, gratè suscepit, eumque ad se Constantinopolim venire praecipit, digneque susceptum inter proceres Palatii collocavit; & post aliquod tempus in filium sibi adoptavit.*

consularibus fascibus, quæ dignitas post imperiale fastigium prima est, eum sublimauit. & infra, nulla Imperij facta mentione, subiungit, Italiam recuperandam & gubernandam eadem Theodorico à Zenone esse commissam. Vbi vides, summum honorem, quem Theodoricus Zenonis beneficio est consequutus, non Imperium, sed Consulatum fuisse. quod etiam apertè fatetur Athalaricus Theodorici nepos in epistola ad Iustinianum, quæ est prima lib. 8. apud Cassiodorum: vbi enumerans beneficia quæ ab Imperatore Gothi Reges acceperant; sellas curules, & vestes palmatas, quæ insignia Consulatus erant, in primis beneficiis numerat; Imperij ne meminere quidem. Vos, inquit, auum nostrum in vestra ciuitate celsis curulibus extulistis. vos genitorem meum in Italia palmatæ claritate decorastis.

At, inquit Illyricus, idem Abbas Urspergensis in alio loco Theodoricum Romano Imperio præfuisse scribit. Verum est id quidem, sed eum præfuisse vt Imperatorem, non scribit, nec scribere potuit, nisi secum ipse pugnare vellet; quippe qui in Augustulo periisse, nec ante Caroli tempora reuixisse Imperialem dignitatem, non semel in illo suo Chronico tradidit. Itaque præfedit Theodoricus Romano Occidentis Imperio, non tamen vt Augustus & Imperator, sed vt Rex Italiæ, ipsique Romano Imperatori subiectus.

Tertio profert Illyricus Nauclerum, qui cùm scribit Theodoricum à Zenone sacro velamine insignitum; nihil aliud significasse videtur, quàm purpura Imperatoria circumdatum, & verè ac propriè Imperatorem factum. Sed fallitur, aut fallit Illyricus. Sacrum enim illud velamen non purpura erat Imperatoria, sed publicum concessæ prouinciæ stabilimentum (vt Paulus Diaconus lib. 16. & Blondus Flavius lib. 3. scriptum reliquerunt:) nec aliter Nauclerus interpretari potuit illam velaminis cæremoniam, cùm in eodem Chronico gener. 16. paulò antè scripssisset, in Augustulo Occidentale Imperium periisse?

Profert quarto loco Illyricus Olai Magni Gothi Scriptoris testimonium, nec tamen vlla eius verba in medium adducit. sed parum certè consideratè ad Olaum Illyricus prouocauit. is enim cùm multa alia scribit quæ Illyrici causam lædant; tum illud in primis, Italiam à Theodorico non tam sibi

quàm Imperatori recuperatam. Sic enim Theodoricum Regem cum Zenone Imperatore loquentem facit Olaus lib. hist. Gothorum cap. 17. *Illud commemorare officij nostri est cogitare sapientia tua: quia si res voto responderet, sanè Italia non tam mihi recepta fuerit quàm Imperio, poteris tu quidem, quidquid erit terrarum, mariumq; quicquid prater ea corporum & exercituum, ad gloriam Imperij referre, cuius beneficio restituta sit. Neque tua minus erit Roma* (Nota) *res, quàm titulo.* Et infra cap. 18. Deinde Zeno Theodoricum lacro velamine (quod erat tunc maximum à Principe factæ concessionis stabilimentum) insigniuit.

Quintò Platinæ testimonium Illyricus adducit. Hæc autem sunt verba Platinæ: Nemine aduersante, Theodoricus totius Italiae Imperio potitus est. En audis, inquit Illyricus, Theodoricum esse factum Romanum Imperatorem. Audis, sed Illyrici, non Platinæ testimonio. nec enim est idem, Imperio Italiae potiri, & Romanum Imperatorem fieri; nisi forte in Imperij Romani Italiae finibus concludi velis. alioqui multam sæculis Germania Imper. Romanum minimè habuisset.

Postremò nec illud Illyricus omittendum putauit, quòd Theodoricus, ut se verum Imperatorem Romanorum probaret, ipsi etiam summo Pontifici Symmacho imperauit, eumque coram se accusatum iudicauit. mirum cur non etiam addiderit, Ioannem Pontificem ab eodem Rege diro carceri mancipatum, inedia, & squalore enectum. & tamen licet id quod nos de Ioanne diximus, verum sit, non tamen est verum, quod de Symmacho Illyricus dixit. Theodoricus enim toto ferè Principatus sui tempore, tametsi barbarus natione, & Arianus religione esset, moribus tamen perurbanus, clementia, iustitia, alijsque regijs virtutibus insignis fuit. quamobrem in causa summi Pontificis Symmachi non aliter se gessit, quàm se Constantinus, aut Theodosius gessisset, id est, ut Christianum & modestum Principem decebat. siquidem ex IV. Synodo Romana sub Symmacho cognosci potest querelæ de Pontifice delatæ ad se fuissent, rem totam ab Episcoporum retulit; cumque episcopi libertate sacerdotali Regi suggerere non dubitassent, Synodorum conuocatione ad ipsum, qui accusabatur, id est, ad Romanum Pontificem pertinere, cui B. Petri meritum, Domini iussio, & Conciliorum

ciliorum auctoritas, singularem tradidissent in Ecclesiis potestatem; nec vnquam tantæ sedis Antistitem minorum subiucuisse iudicio: tum verò Rex ipsum quoq; Papam in congreganda Synodo voluntatem suam literis demonstrasse significauit, quas etiam literas, Episcopis postulantibus, continuo exhiberi præcepit; ac demû legatis concilij ad se venientibus ait, in Synodali esse arbitrio in tanto negotio sequenda præscribere, nec aliquid ad se præter reuerentiam, de Ecclesiasticis negociis pertinere. Hæc ille tum, cum, historicorum omnium consensu, regis virtutibus mirificè floreret. Sed cum postea sub extremum vitæ suæ tempus, moderatum regimen in apertam tyrannidem commutasset, (quod ne ipse quidem Olaus Gothus libro supra citato negat) id fecit in Ioannem Pontificem, quod tyranni atque hæretici solent; quodque ante illum Nero, Domitianus, Decius, Maxentius, Constantinus in sanctos sui temporis Pontifices, & martyres fecerant.

Iam verò quòd Illyricus nugatur de nominibus Imperatoris, & Regis, ea solere confundi; proinde in idem recidere, siue quis Rex Italiae, siue Romanus Imperator dicatur: leuius est, quàm vt longa refutatione indigeat. Etsi enim ante Iulij & Augusti tempora Regium nomen Imperatorio maius ac venerabilius erat: tamen post constitutam Cæsarium Monarchiam, nihil in terris augustius esse cœpit nomine Imperatoris. Itaque cum aliquando Caius Imperator de nomine ac diademate regio assumendo cogitaret, admonitus est, inquit Tranquillus, se, quòd Imperator Romanorum esset, Principum ac Regum excessisse fastigia. ac licet posterioribus temporibus Imperatores Græci & Germani regio nomine interdum vsi fuerint; nunquã tamè qui solùm essent Reges, Imperatorium nomen vsurparunt. id quod in epistolis Theodoricæ, Athalarici, & Theodahati Italiae Regû, ad Imperatores Anastasium & Iustinianû, apud Cassiodorum perspicuè cernitur, nunquam enim in tot epistolis nomina (quæ p̄miscua esse Illyricus contendit) ita commutantur, vt Iustinianus vel Anastasius Rex, Theodoricus vel Theodahatus Imperator appelletur. Ipse etiam Carolus Magnus Imperator, filium suum Pipinum; deinde eo mortuo, Bernardum nepotem, Italiae Regem fecit. atque ad eundem modû longo tempore Rex Italiae non Imperator, sed Princeps Imperio subiectus fuit. ex quo manifestè colligitur,

non esse idem, Regem Italiae, & Imperatorem Romanorum. Denique Lupoldus, quem imprudenter Illyricus pro se citat, cum contra ipsum maximè faciat, in libro de Iuribus Imperij cap. 5. testatur, Henricum II. non se Imperatorem, sed Regem duntaxat appellasse ante coronationem. quod idem de aliis etiam Imperatoribus, ex antiquis historicis nullo negotio demonstrare possemus.

Venit postremò Illyricus ad Clodoveum; atque eius hereditate Imperium ad Carolum peruenisse his verbis docet pagin. 35. & sequentibus: *Tertia communicatio Imperij Germanis facta est paulò post præcedentem ab Anastasio Imperatore Constantinopolitano, qui de unanimo consensu totius Senatus aut Principum, largitus est Augustale nomen ac dignitatem Clodoveo Regi Francorum, qui primus ex illis Regibus baptizatus est, quare dignitas Imperialis semel Regibus Francorum donata, necessario etiam ad posteros per ordinem successionis permanavit. atq, ita etiam ad Carolum Magnum idem nomen ac dignitatem communicauerit Clodoveo, & Francorum Regibus, ex hisce sequentibus prorsus authenticis testimoniis liquido patet. Sibi clarè tum Augusti, tum & Imperatoris nomen legis illis à Constantinopolitano Casare communicatum esse. & infra post recitata ad id probandum testimonia Gregorij Turonici, Adonis, Hannonis, Iuonis, Sigeberti, Sabellici, & Bergomensis, ita subiungit: Quare id decus eodem inuentum etiam ad Carolum Magnum una cum reliquis Francia Monarchia insignibus peruenit, non ex donatione Papa. hæc ille. Ego verò in hac breui narratione quatuor mendacia inesse video. Primum enim, quod Illyricus dicit à septem illis supra nominatis scriptoribus memoriæ proditum, id esse falsum ipsi iidem auctores docent. siquidem Consularis, vel Patriciatus insignia Clodoveo donata ab Anastasio, omnes illi auctores testantur: Augustalem dignitatem, vel appellationem ipsi posteriores. Addunt quidem Turonicus, Ado, & quidam alij post accepta Consularis insignia appellatum Clodoveum etiam Augustum, sed à Francis, non à Romanis additam tamen eam appellationem testatur Blondus lib. 3. decadis 1. & Albertus Krantzius lib. 3. Suetiæ ca. 17. nec à vero aberrant. Hæc enim sunt Gregorij verba lib. 2. hist. Francorum cap. 3. Igitur ab*

ab Anastasio Imperatore codicillos de consulatu accepit. Et infra: Ab ea die tanquam Consul & Augustus est vocitatus.

Ado verò sic loquitur in Chronico ætate 6. Hic Anastasius codicillos Clodoueo Regi pro Consulatu misit. ab ea die & Consul & Augustus est appellatus. Hanno lib. 1. Chronicorū: Legationem (inquit) suscepit Anastasij Constantinopolitani Principis, munera epistolasque ei mittentis; in quibus literis hoc continebatur, quòd cõplacuerit sibi & Senatoribus, cum esse amicum Imperatorum, Patriciumque Romanum. His ille perlectis Consulari trabea insignitus, ascēdo equo, in atrio quod inter basilicam sancti Martini & Ciuitatem situm erat, largissima populo contulit munera. ab illa die Consul simul & Augustus meruit nuncupari. Sigebertus in Chronico: Clodoues Rex ab Anastasio Imperatore codicillos de Consulatu, & coronam auream cum gemmis, & tunicam blacteam accepit. & ex ea die Consul, & Augustus est appellatus. Ipse verò Rex coronam auream cum gemmis Romam sancto Petro misit.

Itaque vides quàm apertè auctores istī antiquiores distinguant Consulatus insignia, quæ Clodoueus ab Imperatore accepit, à nomine Augusti, quo illum postea appellatum in Francia scribunt. Porro Historici cæteri, etiam ij qui Franciis maximè fauent, Consulatum duntaxat & patriciatum Clodoueo donatū scribunt, nulla Imperialis nominis facta mentione. Vide Reginonem lib. 1. Chronici, Othonem Frisingensem lib. 5. cap. 2. Abbatem Urspergēssem in Chronico, Robertum Gaguinum, & Paulum Æmilium in vita Clodouei, ac demum Albertum Krantzium lib. 3. Sueciæ cap. 17.

Deinde mētitur rursus Illyricus, cū ait, ipsum Imperium Romanum communicatum fuisse cum Clodoueo ab Anastasio Imperatore, nihil enim ille Clodoueo dedit, præter titulos & insignia. nam nec Consulatum ipsum, cuius ferè omnes meminerunt, re ipsa Clodoueus gessit, sed solo nomine Consulis donatus, solo nomine fuit contentus. Id testantur quotquot Fastos Consulares literis mandauerunt, Cassiodorus, Marianus Scotus, Gregorius Holoander, Onuphrius, Mercator, & cæteri. nullus enim Clodoueam Regem inter Consules numerauit. Anno verò Domini D. X. quo, iuxta Chronicum Francicum Io. Tiliij, Clodoueus Consulis nomi-

ne & insignibus donatus est, Consules veri fuerunt Anastasius & Venantius, si Haloandrum sequimur; vel Euthancus & Boëtius, si Onuphrium. Quamobrem nisi tres eo anno Consules fuerint, quod est planè inauditum, Clodoueus Consul non fuit. Quod etiam de Imperio dici posset. quod enim nullus Historicus aut Chronologus Clodoueam inter Imperatores Romanos vnquam retulerit, argumento est, cum Imperatorem Romanum re ipsa non fuisse, quidquid de nomine & insignibus fuerit.

Tertium Illyrici mendacium in ea sententia est, cum nomina & insignia Clodoueo ab Imperatore collata, ad posterum eius pertinere contendit, atque inde iure hereditario ad Carolum peruenisse. Nam cum post obitum Clodouei nullus omnino ex Francorum Regibus Consul aut Patricius, sed dum Imperator & Augustus ante Carolum Magnum aut se ipse appellauerit, aut ab aliis fuerit appellatus: mirum est, unde Illyricus colligere potuerit, munus illud Anastasij, non proprium Clodouei, sed cum omnibus Regibus Francorum fuisse commune. Deinde cum inter Clodoueam, & Carolum trecenti anni circiter intercesserint; qua ratione, quomodo potuit Carolus à Clodoueo hereditaria successione accipere, quod intermedij Reges nunquam habuerunt.

Postremum, idque certissimum crassissimumque mendacium est, Clodouei Monarchiam ad Carolum Magnum, sine Romani Pontificis auctoritate, successione hereditaria peruenisse. Quis enim Historicorum tacuit, Carolum Magnum Pipino patri successisse; Pipinum autem non iure hereditario, sed Pontificis Maximi sanctione, Regnum Francorum adeptum, cum antea in Hilderici Regno, Praefecti aulae munere fungeretur? testimonia supra citata sunt cap. 2. mendacio 19. ac ne vnum quidem scriptorem contra Illyricum proferre potuit, aut vnquam potuisset. siquidem id Historici omnes summa consensione, & quasi vna voce testantur. Cum igitur Pipinus, non iure hereditario, sed Papæ beneficio, ut loquitur Io. Tilius in Chronico Francico) regnum Gallie obtinuerit; certè eidem Pontifici Carolus Magnus Pipinifilius idem regnum acceptum referre debet. adde quòd etiam solium Pipinum sanctus Bonifacius Archiepiscopus Moguntinus inunxit: postea tamen Stephanus Papa in Gallias venit,

Pipinum

Pipinum simul, & filios eius, Carolum Magnum, & Caroloman-
num, Reges Francorum inunxit, eisq̄ regnum Fran-
corum perpetuò possidendum confirmavit, vt iidem Histo-
rici testantur. Mentitur igitur Illyricus cùm ait, Carolo Ma-
gno sine Pontificis auctoritate Monarchiam Clodouei esse
delatam.

CAPVT. X.

*Non accepisse Carolum Magnum Imperij
dignitatem auctore Senatu, populòue
Romano.*

VARTVS erat titulus, Beneficium S.P.Q.R. Illy-
ricus enim, vt nihil intactum relinqueret, tametsi
aliquoties in suo libro significauerit, nihil à Sena-
tu, populòue Romano Carolum accepisse; tamen
obiccit etiam aliquot auctores, qui populo ac Senatui potiùs
quàm Pontifici Imperium à Germanis acceptum referri de-
bere scripserint. hi sunt Sigebertus, Blondus, Leopoldus, Æ-
neas, Vincentius, & Onuphrius, quorum sententias sic refert
Illyricus pag. 7. 55. & 56. vt licet non omnino eas recipiat, ta-
men probabiliore existimet iis quæ translationem Imperij
Romano Pontifici tribuunt. At nos inprimis iis auctoribus,
quos testes producit Illyricus, opponere possumus illos om-
nes quos supra citauimus, hoc est, plures paucioribus, & an-
tiores recentioribus. illi enim supra triginta erant; isti sex:
illorum nonnulli scripserant ipso Carolo viuente; multi non
diu postea: ex istis autem vnus Sigebertus trecentis annis Ca-
rolo posterior fuit; reliqui quingentis, aut sexcētis, aut etiam
septingentis & eo ampliùs annis posteriores fuerunt. quis i-
gitur non videat vtri maiorem fidem mereantur, quos nos ci-
tauimus, an quos Illyricus citat?

Neque tamen concedimus sex istos scriptores omnino ef-
se à nostra sententia alienos. nam Sigebertus, qui eorum est
vetustissimus, & qui Sigebertum sequutus est Vincentius Be-
luacensis, nihil tribuit Romano populo in Imperij trāslatio-
ne præter assensum & acclamationem. Hæc enim sunt verba
Sigeberti & Vincentij: Romani, qui ab Imperatore Constan-
tinopo-

tinopolitano iam diu animo desciuerant, nunc accepta occasione oportunitate, quia mulier ex cæcato Imperatore Constantino filio suo eis imperabat, vno omnium consensu Carolo Regi imperatorias laudes acclamant, eumque per manus Leonis Papæ coronat, Cæsarem & Augustum appellant. Pipinum verò filium eius Regem Italiæ ordinatum collaudant. Hic nullam plebisciti, nullam Senatus consulei mentionem fieri audio, sed solius laudis, & acclamationis. & quamquam non aperte Sigebertus explicet, vtrum populi acclamatione coronationem, an coronatio acclamationem præcelleret: tamen dubium esse nemini debet, quin coronationem Pontificiam præcessisse Sigebertus intellexerit. alioqui enim pugnaret cum omnibus historicis, qui ante ipsum de eadem coronatione & acclamatione scripserunt.

Quod verò Sigebertus ait, à populo Carolum per manus Leonis coronatum, non rectè interpretatur Illyricus, Leonem vt ministrum, ac delegatum populi, coronam imperialem Carolo imposuisse: cum potius ea verba significant, se placuisse populo id quod Princeps eorum & Pastor summus fecit; ac si ipsi per manus eius id fecissent. quod quidem ex frequentibus verbis illustrari potest. Nam de Pipino, quem et consensu omnium Historicorum Leo Papa tum Regem Italiæ declarauit, cum ipsum Carolum Imperatorem fecit, sic loquitur Sigebertus: Pipinum verò filium eius, Regem Italiæ ordinatum collaudant. Vbi vides ordinationem Regis, Pontifici; laudationem quæ sequuta est, populo tribui.

Iam verò Blondus nihil omnino sententiæ nostræ officium nam (vt notauius cap. 3.) etsi scitum populi Romani in coronatione Caroli non defuisse scribat, tamen id contra fidem antiquorum tradit. ac præterea non significat eiusmodi plebiscito Imperatorem Carolum appellatum, sed cum ad Imperium à Pontifice Maximo postulatum. nam, vt ibidem Blondus ait, precibus populi Romani Leo Pontifex Carolum Imperatorem dixit.

Porrò Lupoldus non meminit Plebisciti, aut Senatus consulti, sed solum recitat cap. 3. extrema verbi Vincetij, quæ sunt illa quæ habet Sigebertus, de quibus iam diximus. ex propriis autem sententiis passim Lupoldus repetit translationem factam esse per Pontificem, ac præter alia sic ait cap. 4. de

bus Imperij: Leo Papa, consideratis omnibus quæ dignè ac bene sufficiebant pro translatione Imperij de Imperatoribus Constantinopolitanis ad Reges Francorum facienda, ipsum Carolum Romæ in Ecclesia sancti Petri in die Natalis Domini, sub anno eiusdem Domini DCCC.I. acclamante ac petente populo Romano unxit & coronauit Imperatorem & Augustum, per quas unktionem, & coronationem dicta translatio peracta fuit: Et etiam dixi supra capitulo primo, & capitulo precedenti in fine. Et infra cap. 12. proponit opinionem quorundam, qui dicebant, populum Romanum posse leges condere, & Imperium transferre. deinde subiungit: *Sed hæc responsio, saluo meliori iudicio, mihi non placet, ex quo enim Imperium Romanorum tempore dicta translationis, & etiam longo tempore ante ipsam, non fuit apud Romanos, sed potius apud Græcos; nec etiam hodie apud Romanos, sed apud Germanos existit: non occurrit ratio, quare populus Romanus tempore translationis predicta habuerit, vel etiam hodie habeat maiorem potestatem circa translationem Imperij, quam quicumque alius populus Imperio Romano subiectus* Hæc ille.

Viderit igitur Illyricus qua fide auctores citet. certè Lupoldus non poterat clariùs negare id quod ab eo affirmari Illyricus scripsit. De Ænea Syluio facilis responsio est. nã & in iis verbis quæ Illyricus citat (quæ tamen, vt verum fatear, adhuc in operibus Æneæ inuenire non potui) non excluditur consensus Romani Pontificis. & in abbreviatione Blondi lib. 1. decadis 2. precibus Romanorum scribit idem Æneas à Leone Pontifice Carolum coronatum: & denique in epistola ad Regem Turcorum, quàm supra citauimus, disertis verbis idè auctor affirmat à Pontificibus, præcessoribus suis (fuit enim & ipse summus Pontifex) in Reges Francorum Imperium esse translatum.

Solus igitur Onuphrius est, quem pro se Illyricus allegare potest. cuius testimonium tribus rationibus non modò infirmari, sed omnino refelli ac profigari potest. Primùm, constat aliquando Imperatores inuito, ac repugnante populo Romano, creatos fuisse, quos tamen veros ac legitimos Imperatores cum ipse Illyricus, tum etiam Historici omnes agnoscunt. Exemplo esse potest Fridericus I. quem, repugnante populo Romano, coronauit Romæ in Templo sancti Petri

tri Adrianus Papa IV. quam Historiam vide apud Othobertum Frisingensem lib. 2. de rebus gestis Friderici, cap. 22. Deinde cum Historici vetustissimi, tum Latini, vt Eginartus, Hincmarus Diaconus, Aimoinus, Ado, Regino, & ceteri; tum Graeci, vt Cedrenus & Zonaras, in describenda translatione Imperii, aut nullam populi atque Senatus mentionem fecerint, aut eam solum acclamationem, Carolo iam coronato, tribuerint, unde, quæso, post octingentos fermè annos Onuphrius dicitur S.P.Q.R. suffragiis Carolum Magnum Imperatorem & Augustum appellatum?

At credibile est ita rem accidisse: ita enim fieri decuit. Respondedo quod Onuphrius ipse rectè monuit in libro de comitiis Imperatoriis, non esse fidelis Historici rem describere, vt fieri debuisset, sed vt facta est, alioqui enim non res describuntur, sed mendacia obruduntur. Quid autem factum sit, non ex Philosophiæ promptuariis hauriendum est, sed eorum narratione, ac fide, qui interfuerunt; vel qui ab aliis interfuerunt, acceperunt; aut certè qui aliorum testimonio sibi commendata, literis ac memoriæ tradiderunt. Deinde Romani Principes post constitutam à Julio & Augusto Monarchiam, aut ab alio Principe nominabantur, aut ab exercitu creabantur, quos Senatus aut populus creauit, ij & patet sibi fuere, & non diu tolerati. Certè in tanto numero Principum Romanorum, tres tantum Onuphrius in libro de comitiis Imperatoriis nominat à Senatu electos, Neruam, Maximum cum Balbino, & Tacitum. Neruam à Senatu creatum Dion Cassius, quem solum Onuphrius citat, non dicit; Arrelius Victor arbitrio legionum (quanquam id non in omnibus codicibus haberi animaduerti) Neruam Imperatorem factum scripsit. Eutropius lib. 8. fauore Præfecti prætorio, Neruam delatum Imperium testatur. ipse quoque Onuphrius dicit à Senatu Neruam creatum Imperatorem scripsit, vt non negauerit accepisse etiam suffragium militum prætorianorum, quæ ne quo videlicet irrita fuisset electio. Maximus & Balbinus inuito exercitu lecti, prima data occasione, à militibus interfecit, siquidem (vt scribit Herodianus lib. 8.) cognabantur milites sibi à Senatu Principes datos, quos & Senatorios Imperatores per ludibrium appellabant. Tacitum à Senatu quidem dictus est, sed militibus iubentibus; vt Flavianus Vopiscus

Vopiscus scribit in eius vita: senatus enim ad milites Imperatoris electionem reiciebat, probè intelligens nõ placiturum militibus Principem, quem ipsi non elegissent. Itaque rectè S. Hieronymus in epist. 85. ad Euagrium, Imperatorem ab exercitu creati dicit. Cùm igitur hæc fuerit apud Romanos eligendi Principis ratio, multorum sæculorum consuetudine roborata; quis credat post annos DCCC. Romanum Senatum, aut populum, quando nullius fermè auctoritatis erat, id fuisse a futurum in electione Principis, quod antea, cùm floret, minimè audebat? Quare consultius fecit Ioannes Auentinus, quem Illyricus & Onuphrius præter cæteros laudant. is enim cùm Senatusconsultum, & Plebiscitum in Imperij translatione omnino habere vellet; & tamen non auderet contra fidem omnium veterum id asserere, tacitum Senatusconsultum, & Plebiscitum factū fuisse scribit, & primas partes eius actionis Pontifici Romano attribuit. Sic enim loquitur lib. 4. Annalium Boiorum: *Pontifex, Senatus, populusq; Romanus Imperium transferre iure suo in Germanos, Carolumq; tacito Senatusconsulto, Plebiscitoq; decernunt.* Nimirum sic interpretari voluit hic auctor acclamationem populi Romani, Carolo à Pontifice coronato. de qua veteres loquuntur, vt videlicet illa acclamatio quoddam veluti *Plebiscitum* fuisse videretur. Sed de his satis. nam neque aduersarius (vt supra diximus) hunc Imperij titulum agnoscit.

CAPVT XI.

Non deuenisse ad Germanos Imperium donatione Græcorum.

RESTAT postremus titulus, Principis Orientalis donatio, siue communicatio. quem titulum Illyricus non solùm agnoscit, sed etiam pro viribus defendere nititur. tot verò fraudibus & mendaciis in hac vna re explicanda vtitur, vt mirum sit, si non ipse sibi apud sanos lectores existimationem fidemque detraxerit. Nobis autem ad hunc titulum explodendum duplex via, etque expeditissima, sese offert. Primùm enim Historici tum veteres, tum recentiores scribunt, Græcos Imperatores, cùm primùm

primùm ad eos fama perlata est coronationis Caroli, rebe-
 menter commotos atque indignatos fuisse. quod sane argu-
 mentum est euidens, Imperium Carolo non esse Græcorum
 donatione tributum. Sed verba Historicorum audiamus. E-
 ginarthus, Caroli Magni (vt suprâ diximus) Cancellarius, in
 vita eiusdem Caroli, posteaquàm exposuit coronationem,
 ita subiecit: Inuidiam suscepti nominis, Constantinopoli-
 tanis Imperatoribus super hoc indignantibus, magna tulit pa-
 tientia, vicitque eorum contumaciam magnanimitate, qua
 eis procul dubio longè præstantior erat, mittendo ad eos
 ambas legationes, & in epistolis fratres eos appellado. Sigebertus
 in Chronico anni DCCC.V. & Conradus Abbas Vripen-
 gensis in Chronico, vbi refert compendio res gestas Caroli
 eiusdem ferè verbis indignationem Imperatorum Græcorum
 describunt, quos sequutus Albertus Krantzius lib. 2. Sancti
 cap. 8. ita scripsit: Inuidiam suscepti nominis, Constantino-
 politanis Imperatoribus non dissimulantibus, magna super-
 uit pecunia: vicitque eorum contumaciam magnanimitate,
 qua Græculis multum præstabat.

Deinde ex historiis constat Græcos Imperatores agnosce-
 re tandem vel inuitos Imperium Caroli, sed non antequàm
 Pontifice Imperator appellatus, & Augustali diademate in-
 dignatus est. vt non nisi impudentissimo mēdacio Illyricus
 habere potuerit pag. 48. & 52. multis annis ante Caroli corona-
 tionem concessum eidem Carolo fuisse Imperium Occiden-
 tis ab Imperatore Græco.

Exstant Annales Francorū accuratissimi, ipso Caroli tem-
 pore conscripti. In his anno Domini DCC. XCVIII. ponitur
 prima legatio Irenes Imperatricis ad Carolū nondum Impera-
 ratorem, qua legatione non Imperij communicatio tractata
 est, sed restitutio captiuorum. Deinde anno DCCC. I. descri-
 bitur Caroli coronatio Romæ facta à Pontifice Leone. Tum
 anno DCCC. II. qui fuit vltimus Irenes, narratur alia legatio
 eiusdem Irenes ad Carolum Imperatorē, pro pace inter Gra-
 ecos & Francos impetranda. Sed neque in ea legatione vlla
 mētio communicationis Imperij facta est. Anno DCCC. III.
 describitur legatio Nicephori Imperatoris, qui Irenæ successit,
 ferat, ad eundem Carolum pro impetranda pace; de Imperij
 communicatione nulla mentio. pacem enim optabant Graeci

ci à Rege Francorum potentissimo, sed nondum (quod ex veteribus colligatur) Carolum salutare Imperatorem & Augustum dignabantur. Anno DCCC. XII. qui fuit ultimus Nicephori, commemoratur legatio Michaëlis, qui successerat Nicephoro, ad eundem Carolum, & tum demum scribit auctor Annalium, à Legatis Græci Imperatoris Carolum Magnum, cum iam annos XII. imperaret, Imperatorem & Augustum salutatam. Denique anno DCCC. XIV. scribit auctor obitum Caroli, quem annis XIV. in Imperio fuisse testatur: ac proinde non numerat annos Imperij à consensu Græcorum, sed à coronatione, quam à Leone Pontifice Romæ susceperat. consentiunt his Annalibus omnes Historici grauiores, Aimoinus lib. 4. cap. 90. & 91. Paulus Diaconus lib. 23. rerum Rom. Ado Viennensis in Chronico 6. ætate, Regino Prumiensis lib. 2. Chron. Otho Frisingensis lib. 5. cap. 31. & sequentibus, Cedrenus in Compendio historiarum, Zonaras in annalibus, Abbas Urspergensis, Hermannus Contractus, & Sigebertus in Chronico, Blondus lib. 1. decadis 2. Platina in vita Leonis III. & (quod magis est admirandum) Illyricus Cent. 9. cap. 16. column. 621.

Videamus nunc quid Illyricus in libro de translatione Imperij aduersus hanc notissimam certissimamque historiam, aduersus scripta sua priora, & (ni fallor) etiam aduersus propriam mentem & conscientiam adferat. *Habuit* (inquit pag. 47.) *Carolus Magnus Imperialem dignitatem concessione, ac consensu Constantinopolitanorum Imperatorum, quod aliquanto clarius ordineque deinceps exponam.* Nec nos diffitemur, consensisse tandem Græcos in Imperium Caroli, sed inuitos; & ut tu ipse loco notato in Centuriis dicis, quod mutare non possent, quod à Leone Pontifice iam factum erat. sed perge, & expone quod proposuisti. *Platina* *Et homo Italus, & Papis suis addictissimus, studio rem totam obscurat: ac cum narrasset, Roma Carolum, acclamante ei populo (Sic Imperatori) à Leone coronatum esse, mox addit hæc verba: Interea vero Constantinopolitana Imperatrix missis in Italiam Legatis cum Carolo fædus & pacem iuit, Imperiumque hisce terminis diuisit, &c.* quibus verbis ostendit quidem Imperatricem proculdubio de consensu Imperialis Senatus Carolo Magno concessisse Occi-

6666

dentale

dentale Imperium, & haud dubiè etiam nomen ipsum *re*, sicut omnes alij Historici scribunt: sed tamen non *vult* clarè dicere, an antea Papa *populusq;* eum coronauerint, aut *verò* Imperatrix illi eam dignitatem, & potentiam concesserit.

At certè Platina satis clarè expressit, post peractam Caroli coronationem, Legatos de pace ab Irene ad Carolum venisse. Sed fac Platinam vt Italicum, & Papis addictum, rem obscurasse: quid respondebis ad Annales Francorum, ad tot Historicos supra citatos, Græcos, Germanos, Gallos, ad ipsum denique? certè illi nec Italici erant, nec Papis addictissimi; & tamen coronationem Caroli antea factam quam Legati de pace ab Irene mitterentur, clarissimè docuerunt.

Quod autem addis, omnes Historicos testari, nomen Imperatorum cum ipsa re, quæ tanto nomini responderet, Carolo ab Irene concessum, mendacium est apertissimum: nullum enim Historicum reperire potui (euolui autè plurimos) qui id villo verbo significaret quod tu dicis, quin potius Annales Francorum, Ado Viennensis, & Regino Prumiensis in Chronico anno DCCC. XII. tanquam rem nouam & insolitam referunt, quòd legati Michaelis, qui tertius fuit ab Irene, laudes Imperatorias Carolo dixerint, eumque Imperatorem Basileum appellauerint. Perge. *Verum quod antea Imperatrix id fecerit quàm Papa, vel populus, inde liquidissime apparet, quia, teste Mattheo Palmerio Florentino, & Martino Polono, antea est Irene Imperatoria dignitate spoliata per Nicephorum, quàm Papa Leo, populusq;, eam actionem cum Carolo Romæ habuit. Sunt verò isti duo vel diligentissimi supputatores temporum.*] Et hîc ni fallor, contra conscientiam loqueris.

Nam imprimis, qua fronte audes Martinum Polonum diligentissimum temporum supputatorem appellare, quem constat omnium ferè Historicorum fuisse negligentissimum: ac ne longiùs abeamus, in descriptione annorum Irenes, Nicephori, Michaelis, & Caroli Imperatorum, quæ omnia vix duas paginas explèt, sex commisit errores. Primum Irenem solum tribus annis imperasse dicit. at Paulus Diaconus, qui Irenes tempore vixit, lib. 23. rerum Romanarum, quinque annos & aliquot menses illi tribuit, & singulorum annorum acta describit.

scribit. Idem facit auctor Annalium Francorum, qui Pauli Diaconi æqualis fuit. Idē Cedrenus, Græcus auctor, in compendio Historiarum. Idem alij veteres. & ex recentioribus Onuphrius lib. 2. de Principibus Romanis Irenæ soli tribuit annos quinque, menses vndecim, dies 16. Deinde Nicephorum, qui Irenæ successit, Martinus Polonus solū mēsis novem imperasse scribit. at Paulus Diaconus, Cedrenus, Annales Francorum, & omnes alij veteres, octo annos, & eo amplius Nicephoro tribuunt: Onuphrius lib. 2. de Principibus Romanis annos octo, menses octo, dies 26. & ne putetur esse librorum error in numero; quid singulis annis Nicephorus egerit, Paulus Diaconus & Cedrenus diligenter perscripserūt. Tertio Michaëlis Imperium constituit Martinus Polonus anno DCCC. contra omnium aliorum Historicorum tum veterum, tum recentiorum fidem. Quarto Caroli Magni initium ponit anno DCCC. II. neque errore librorum id factum existimari debet. siquidem eodem in loco Carolum imperasse dicit annis XIV. mense vno, & diebus quatuor, ac deinde consequenter initium Ludouici, qui Carolo successit, ponit anno DCCC. XVI. At Carolum imperare cœpisse primo die anni DCCC. I. si à Natali Domini initium anni sumatur, vel octo diebus ante exitum anni DCCC. si exordium anni ducatur à Kalendis Ianuarij; tot, & tam graues auctores scribunt, vt mirum sit Martinum Polonum vigilasse, ista cū scriberet. Vide testimonia quæ suprà citauimus cap. 4. Quinto idem Martinus ibidem Leonem III. qui Carolum coronauit, quartum appellat, contra cæteros omnes Historicos, eique tribuit ædificationem vrbs Leoninæ; quam tamen constat ab alio Leone esse factam, quem alij omnes quartum, ipse verò quintum vocat. Sexto in eadem pagina idem Martinus scribit anno DCCC. XIV. Stephanum Papam IV. venisse in Gallias, & honorificè susceptum à Ludouico Imperatore. At si Ludouicus imperare cœpit anno DCCC. XVI. vt paulò post idem Martinus docet: quomodo potuit anno DCCC. XIV. Imperator Ludouicus Stephanum Pontificem ad se venientem suscipere? Itaque Martinus Polonus, diligentissimus scilicet supputator annorum; tam Pontificum quam Cæsarium annos vt plurimum perperam disponit.

b b b b 2

Quod

Quod verò idem Illyricus ait, ex Matthæo Palmerio licet dissimè apparere, Irenem antè Imperio spoliatam fuisse, quâ Pontifex Leo Carolum coronauerit, liquidissimum quoque mendacium est. Palmerius enim in additione ad Chronicum Eusebij, tamen in eo labitur, quòd Irene post filij exactionem solùm quatuor annos tribuit, cùm Paulus Diaconus, Annales Francorum, & Cedrenus quinque annos, & aliquot menses illi tribuant, tamen ipse idem coronationem Caroli ponit anno DCCC. I. & initium Imperij Nicephori anno DCCC. II. constat autem ex Cedreno, & Paulo Diacono, eadem die Nicephorum imperare cœpisse, qua Irene se abdicare Imperio coacta est. ex quo intelligimus Palmerium non solùm quatuor annos integros, sed etiam aliquot menses tribuendos existimasse, licet solum perfectum numerum expresserit. proinde ex Palmerij sententia postèrus Irene Imperio spoliatam, quàm Carolus fuerit coronatus.

Sed audiamus iam cætera. *Testatur quoque Platina, Nicephorum Imperatorem, oppressorè, aut successorem Irenes, non initio fœdus Irenes de Imperij diuisione cum Carolo renouasse. Et hæc quoque fuerit confirmatio Imperij Occidentalis à Constantinopolitanis Carolo facta. porro Nicephorum hunc Imperatorem collocat Martinus Polonus Pœnitentiarius Papa Archiepiscopus Constantinus in annum Domini DCC. XCII. omnino eum clarissimè preponit illi Romana coronatione Caroli, sicut & Sebastianus Francus, qui & Iacobus Philippus Bergomensis.* De Martino Polono iam antè respondimus, eum in manifesto errore versari, cùm Imperium Nicephori refert ad annum Domini DCC. XCIX. quod ad annum DCCC. II. referre debuisset. Sebastianum Francum non solum nec multum laboro quid ille dixerit, cùm auctor fuerit admodum recens, & à Catholica Religione alienus.

Iacobum Philippum Bergomensem more tuo fraudulenter citas, ille enim etsi lib. II. supplementi commemorat diuisionem Imperij inter Carolum & Irenem, antequam coronationem eiusdem Caroli coronationem Romæ factam: tamen hæc per anticipationem, vt expediat ea quæ ad Græcorum Imperium pertinent. nam postea loco suo ad ordinem temporum rediens, disertis verbis docet, Imperium à Græcis ad Francos translatum.

translatū fuisse Pontificis auctoritate anno Domini DCCC
 exeunte, vt etiam supra citauimus in 4. capite. *Preponit quoq;*
 (addit Illyricus) *Martinus Michaëlem Imperatorem eidem co-*
ronationi, qui ibidem illud fœdus renouauit cum Carolo. De-
niq; & *Chronicon D. D. Achillis Cassari initium principatus*
Nicephori ponit in Annum DCC. XCVIII. facta vero est illa
renouatio conceſſi Imperij à Nicephoro mox initio ſui Imperij.
quare ex hiſce licet colligere ſt minimum tres donationes aut
conceſſiones Imperij per Conſtantinopolitanos Imperatores fa-
ctas ante illam Romanam actionem, nempe Irenes, Nicephori,
& Michaëlis, ſel certè illas duas priores.]

Colligebat olim Virgilius aurum ex Ennij ſtercore: at no-
 ſter Illyricus (vt video) ex Historicorum auro ſtercus colligit.
 nam cū veteres ac probati Historici, & illi ipſi, qui tempo-
 re Caroli Magni vixerunt, tam perſpicuè tradant, anno quin-
 to Irenes Carolum Magnum à Pontifice Maximo coronat-
 um, ac deinde poſt eam coronationem, Irenæ ſucceſſiſſe Ni-
 cephorum, & Nicephoro Michaëlem: quis non intelligit er-
 rante Martinum Polonum, &, qui eum ſequuti ſunt, recentio-
 res Historicos, qui ſine vlla ratione ex ſola imperitia veteri-
 bus contradicunt? quāta autem impudentia eſt, eiſmodi er-
 rores tam diligenter conſectari, & demum in obſcuris aucto-
 ribus vix repertos ita proponere, ac ſi nihil verius literis man-
 dari potuiſſet: & tamen pergit Illyricus, atque ait: *Ex hiſce e-*
tiam licet colligere, temerè, ſel potius fraudulentè à Sabelli-
co conceſſionem Imperij ab Irene poſt factam coronationem
Leonis Papa pont. redarguitur enim manifeſtè ratione tem-
porum. pleriq; ſanè omnes Irenem aiunt poſtremo ab Imperio
 deſiſtam eſſe ante illam actionem Romanam. aliqui autem
 eodem anno. Igitur oportet translationem Imperij antea in
 Carolum factam eſſe à Conſtantinopolitanis quàm à Roma-
 nis.]

At ſi temerè vel fraudulentè Sabellicus antepoſuit Caroli
 coronationem Irenes abdicationi; num etiam Paulus Dia-
 conus, Annales Francorum, Cedrenus, Zonaras, Ado, Rhe-
 gino, Otho, Conradus, Sigebertus, & alij veteres, temerè vel
 fraudulentè id egerunt? Certè Sabellicus veteres Historicos
 ſequutus eſt. Et qui nam ſunt, Illycice, illi plerique omnes, qui
 Irenem

Irenem aiunt postremò ab Imperio depositam esse ante illam actionem Romanam? nimirum Martinus Polonus, qui unus est instar omnium. an non te pudet tam apertè mentiri? sed perge.

Porro illam translationem de pace Imperioq, inter Irenem & Carolum factam, collocant Ado Viennensis, & Annales Caroli in annum Domini DCC. XCIX. praponunt igitur tam Et minimum integro quadriennio coronationi Leonina. Paulus quoque AEmilius in sua Francorum Historia affirmat ferriam sollicitamq, actionem & legationem Irenes ad Carolum longè præcessisse illam Romanam Coronationem. Id verò, Illyricè, non est solum audacter mentiri, sed etiam configere oculos hominibus, ut non videant ea quæ clarissimè patent. quidem Ado Viennensis, & Annales Francorum duas post legationes Irenes ad Carolum, vnam pro pace, & restitutione captiuorum, ante Caroli coronationem, anno DCCC. LXXIIX. alteram pro pace iterum renouanda, post Caroli coronationem, anno DCCC. II. & quamuis Platina dicat hanc legatione posteriore procuratam esse Imperij diuisionem, tamen Ado Viennensis, & Annales Francorum nullam Imperij mentionem faciunt, nisi multò inferiùs, vbi describunt legationem Michaëlis anno DCCC. XII. Hæc enim sunt verba: Adonis: Anno DCC. XCIX. Irene ad excellentissimum Regem Carolum legationem pro pace seruanda misit. Et infra, postquam narrauerat coronationem Caroli factam anno DCCC. I. ira subiungit: Anno DCCC. II. Irene Imperatrix ad Imperatorem Carolum misit pro pace inter Francos & Græcos firmanda. Et infra, Anno DCCC. III. Irene ab Imperio deposita est: & Nicephorus Imperator Constantinopoli creatus, qui Legatos suos, vna cum Legatis Imperatoris Caroli remisit. nam Imperator Carolus Iesse Episcopum Ambianensem, & Elinigandum Comitem, Constantinopolim direxerat. Susceperunt autem legati Nicephori Imperatoris epistolam scriptam de fœdere pacis, sicque tali pacto Constantinopolim reuersi sunt. Denique infra Anno DCCC. XII. in eius locum Michaël gener eius Imperator creatur, cuius legati Aquisgrani ad Imperatorem Carolum missi laudes more suo dixerunt, Imperatorem & Basileum illum appellantes. His consentiunt tum Annales Francorum (nam inde hæc omnia Ado

Ado Viennensis accepit) tum etiam Paulus Æmilius in lib. 3. de rebus Francorum, ut quiuis per se cognoscere potest.

Nouum enim mendacium est, quod paulò post Illyricus addit, cum ait: *Mihi verò verisimile est, mox initio illius restaurati Regni Irenes esse factam talem transactionem de Imperio inter eam & Carolum, quo constabiliret adhuc principio dubium, & inuidiosum regnum, quod & Æmilius affirmat.* Hoc (inquam) apertum mendacium est, cum Paulus Æmilius non solum non dicat ullam factam esse transactionem de Imperio inter Irenem & Carolum, sed contra potius asserat inuita Irene & Nicephoro Augustis, Carolum à Pontifice magno, procerum Romanorum assensu, Imperatorem factum. id illa verba indicant de legatis quos Irene misit ad Carolum iam à Pontifice coronatum. Augustæ legati fœdus petebant, ægritudine animi interim dissimulata. & illa de Nicephoro: Hactenus Carolum Augustum, magno patientissimoq; animo Nicephori similitatem inuidiamq; tulisse.

Sed pergamus ad reliquas nugas Illyrici, ut hunc locum aliquando claudamus. *Credibile* (inquit Illyricus) *tamen profecto valde est, Irenem cum filio Constantino multo antea illam dignitatem, & possessionem Imperij cum Carolo communicasse.* Vnde autem id credibile sit, multis verbis conatur ostendere. sed summa est, quia Carolus deuictis Longobardis, iam magna Italiæ parte, & ipsa Vrbe potiebatur, & Constantinus Imperator Constantinopolitanus filiam Caroli in matrimonium sibi dari petierat. *Expendat*, inquit, *quæso totum hoc negocium quis intelligens: quomodo potuit Constantinus Imperator ambire aut impetrare filiam Caroli non facta pace? quomodo autem potuit inter eos fieri pax, non concessit Carolo Occidentali Imperio, quod iam fortiter occupauerat, & firmiter retinebat? necessario igitur in tali nuptiarum filia Caroli pactioe diuiso Imperij facta est.* Egregia sanè demonstratio, quasi non possit Imperator cū Rege potentissimo pacem facere, & affinitatem contrahere, nisi Imperialem dignitatem cum eo communicare voluerit. qua igitur ratione Carolus V. Imperator cum Francisco Rege Francorum pacem fecit, & Leonoram sororem ei in matrimonium collocauit, nec tamen eum in Imperio collegam accepit? At Carolus Magnus Occidentale Imperium armis acquisitum posside-

bar: nec pacem cum Imperatore Constantinopolitano fecisset, nisi ei Imperium iam occupatum retinere permissum esset. Verum, non est, ut supra diximus, de possessione provinciarum Imperialium questio; sed de titulo, de iure, de nomine, de dignitate, ac Maiestate Augustuli tota controuersia est. neque enim inficiamur, Carolum bellica virtute Longobardos ex Italia exegisse, eamque provinciam suam fecisse, quae aliquando Romani Imperij provincia fuerat. sed quemadmodum hoc tempore Reges Francorum, & Hispanorum, Romani Imperij provincias tenent, nec tamē sunt Romani Imperatores, & Imperator cum eis pacem & affinitatem habet: ita quoque fieri potuit, ut Carolus Magnus aliquot Romani Imperij provincias sine nomine, & Iure Imperatorio teneret, & tamen cum eo Imperator Constantinopolitanus pacem, atque affinitatem habere cuperet.

CAPVT XII.

*Romanum Pontificem iure suo Imperium à
Graecis in Germanos transtulisse.*

DEMONSTRAVIMVS haecenus, Carolum Magnum, quem Imperatorem Romanorum fuisse nemo negat, eiusmodi Imperium nullo alio titulo adeptum, nisi Pontificis Maximi auctoritate. Nunc quoniam Illyricus inter alia argumenta, quibus efficere nititur, Imperium non peruenisse ad Carolum Magnum Pontificia auctoritate; etiam illud affert, quod Romanus Pontifex non habeat ius Imperia transferendi: nos contra, Deo iuvante, ad demonstrandum aggrediemur, posse Romanum Pontificem, si causa postulet, id facere, non quidem Regia, aut Imperatoria, sed Apostolica, id est, summa atque eminentissima Ecclesiastica potestate.

Pendet autem tota haec res ex duabus sententiis: altera, Romanum Pontificem totius Ecclesiae, id est, omnium Christianorum Patrem & Pastorem esse; altera, summum Ecclesiae totius Pastorem ita non modò priuatis hominibus, sed etiam Regibus & Imperatoribus Christianis praesse; ut, si causa Christi & Ecclesiae id exigat, possit eos Regnis, atque Imperiis exuere,

exuere, eaque regna, & imperia ab aliis ad alios transferre. nemo est enim qui non intelligat, si hæc duæ sententiæ veræ sint, continuò illud etiam effici, vt Romanus Pontifex certis de causis Imperia transferre possit?

Priorem sententiam multi ex nostris accuratissimè ac fustissimè demonstrarunt. quod etiam nos præstitimus in libris quinque, quos de summi Pontificis institutione & potestate scripsimus. quare hoc loco satis erit, si eam sententiam confirmemus testimoniis Imperatorum, atque eorum potissimum qui Romanæ sedi infesti fuerunt. si enim ipsos Imperatores, ubi de iure ipsorum agitur, testes habemus, frustra aliorum testimonia desideramus.

Carolus Magnus Imperator primus ex gente Francorum non semel primatum Romani Pontificis agnoscere se ac venerari professus est. Exstat priuilegium eiusdem Caroli, quod Bremensi Ecclesiæ dedit, apud Albertum Krantziū lib. I. Metropoliis cap. 7. in hæc verba: *Summi Pontificis, & vniuersalis Papæ Hadriani præcepto, nec non & Moguntinensis Episcopi Lullonis, omniumque, qui assuere Pontificum consilio, eandem Bremensem Ecclesiam cum omnibus suis appendiciis vtilitudo, probabilis vita coram Deo & Sanctis eius, commissimus.* Exstant item libri nomine Caroli Magni aduersus Synodum Græcorum de cultu imaginum: quos libros etsi ego non esse Caroli Magni arbitror; tamen quia ab aduersariis Carolo tribui constanter video, sumam etiam inde testimonium. Sicutigitur habet liber primus cap. 6. *Sicut cæteris discipulis Apostoli, & Apostolis omnibus Petrus eminent: ita nimirum cæteris sedibus Apostolica, & Apostolicis Romana eminere dignoscitur. Hæc enim nullis Synodicis constitutis cæteris Ecclesiis prælata est, sed ipsius Domini auctoritate primatum habet.* Denique; vt ex Platina in vita Leonis III. & Paulo Æmilio li. 3. de rebus gestis Francorum, ac Iacobo Wymphelingio in epitome rerum Germanicarum ca. 9. cognosci potest, cum aliquando idem Carolus Romæ sententias Episcoporum qui ex tota Italia & Francia conuenerant, rogasset de vita & moribus Papæ Leonis, atque ab iis vna voce responsum esset, sedem Apostolicam, omnium Ecclesiarum caput, à nemine iudicari debere; continuò acquieuit, ac permisit, vt summus

bbbb s

Pon-

Pontifex Leo solo iureiurando crimen, quod ei falsò obicitur, dilueret.

Otho magnus.

Otho Magnus, qui primus ex gente Saxonica Romani Imperij gubernacula rexit, eundem primatum Romane Ecclesie disertis verbis confessus est in epistola quam scripsit ad Ioannem XII. Romanum Pontificem, quae exstat apud Luitprandum Ticinensem lib. 6. cap. 9. Hæc enim est inscriptio litterarum: *Summo Pontifici, & vniuersali Papæ Domino Ioanni, Otho diuina respectu clementia Imperator Augustus.* Fuit quoque hic Otho Magnus Romane Ecclesie acerrimus defensor, vt Iacobus Wymphelingius testatur in Epitome rerum Germanicarum cap. 18. Vt autem omnes intelligant non solum Imperatores amicos, sed etiam hostes Romane Ecclesie Pontificis primatum agnouisse, subiiciam testimonia omnium ferè Imperatorum, qui Romanam Ecclesiam hõnoliter persecuti sunt.

Henricus IV.

Henricus IV. qui primus ex Germanicis Imperatoribus cum Romano Pontifice graues inimicitias gessit; eisi ceteris de causis Gregorium VII. Pontificem oderat, auctoritatem tamen Romane sedis super omnes homines, atque adeò se per ipsos Reges & Imperatores, nunquam negauit. Exstat epistola eius ad Principes Imperij, quam totam refert Conradus Abbas Vrspurgensis in Chronico anni M C. V. In ea epistola hæc habentur: *Præterea, inquit, Domino Papæ in presentia Legati sui & vestra obedire parati sumus: & nunc parati sumus ei omnem debitam reuerentiam & obedientiam sincerè corde, & deuotione presentialiter exhibere.* Et infra: *Rogamus vos per auctoritatem Romana Ecclesie, cui nos committimus, & honorem regni, ne super nos, & fideles nostros. Senus. Et infra: Si interpellatio vestra, nullaque alia interuentio ad presens prodesse poterit, appellamus Romanum Pontificem, & sanctam vniuersalem Romanam sedem, & Ecclesiam.* Hæc ibi. Rursus autem idem Henricus quartus in postrema epistola ad Principes: *Appellabimus, inquit, & accitio appellamus Dominum Romanum Pontificem vniuersalem, & sanctam, & vniuersalem Sedem, & Romanam Ecclesiam.*

Henri-

Henricus V. tamen non paruo tempore propter Episcoporum inuestituras Romanam Ecclesiam vexauit & afflixit, eius tamen primatum semper agnouit. Sic enim de eo scribit Abbas Urspergensis in Chronico anni M C. X.

In Epiphania Domini Ratispona Henricus colloquium cum Principibus faciens, animi sui propositum eis aperuit, scilicet quod Transalpinis partibus se exhibere uellet, quatenus & benedictionem Imperialem à Summo Pontifice, Romana, quæ caput mundi est, in Urbe perciperet, & latis Italia prouinciis in Societatem regni Germanici fraterna pace, & iustitiis ac legibus antiquis componeret, insuper ad omnia quæ defensio posceret Ecclesiastica, ad nutum Patris Apostolici se promptum demonstraret. Et infra in Chronico anni M C. XVII. ubi exposuisset Abbas terrificæ signa, quæ de cælo ostendebantur aduersus impietatem eiusdem Henrici, qui summum Pontificem captiuum facere, atque ab eo per vim extorquere inuestituras Episcoporum ausus esset; ita subiungit: His, & eiusmodi cladibus Rex Henricus corde reuus sauciatus, non cessat legationes satisfactorias ad Apostolicam sedem destinare. Et infra in Chronico anni M C. XXII. pacem inter Calixtum Pontificem & eundem Henricum Imperatorem his uerbis Abbas describit: Facto, inquit, vniuersali conuentu apud Urbem Vangionum quæ nunc Vormacia dicitur, sicut longum, ita & incredibile memoratu est, quàm prudenti, quàm instanti, quàmq; per omnia sollicito cunctorum procerum consilio, pro pace & concordia per vnam, & vel amplius, hebdomadam certatum sit; donec ipse in cuius manu cor Regis est, omnem animositatem Augusti sub Apostolica reuerentia obedientiam, caussa matris Ecclesia, etiam & ultra spem plurimorum, inflexit.

Fridericus I. Imperator, & Romani Pontificis Alexandri III. hostis acerrimus, Romanæ Ecclesiæ primatum & rebus & uerbis confessus est. Nam cum in Italiam venisset, Hadrianum IV. Pontificem ita veneratus est, ut ad eius pedes primum venerabundus accideret. deinde descendenti ex equo stapedem teneret; ut refert Albertus Krantzius libro sexto, Saxonix, capite 16. Quod idem postea fecit etiam Victori, quem verum Pōtificem, cum schismaticus esset, existimabat.

Sic

Henricus V.

Fridericus I.

Sic enim scribit Radeuicus lib. 2. de rebus gestis Friderici I. cap. 70. *Ibi, inquit, religiosissimus Imperator ante ianuam Ecclesie eum suscepit, & descendenti de equo strepam humiliter tenuit, & apprehensum per manum & sive ad altare perduxit, & pedes eius est osculatus.* Itaque Fridericus Imperator re ipsa, & factis satis declaravit, quo loco Romanus Pontifex haberi deberet. Nec tamen solis factis, sed etiam verbis sententiam suam aperuit, nam in epistola ad omnes Imperio Romano subiectos, quæ exstat apud Radeuicum lib. 1. cap. 10. Romanum Pontificem caput sanctæ Ecclesiæ nominat: & rursus in epist. ad Hadrianum IV. Pontificem, apud Radeuicum lib. 2. cap. 16. Romanam Ecclesiam matrem omnium Ecclesiarum & ipsius Imperij vocat. denique in epistola ad Hermannum Episcopum Brixinensem, apud eundem Radeuicum lib. 2. cap. 56. ubi deplorat schisma quod in Romana Ecclesia fuerat exortum, ita loquitur: *Cum, inquit, unus Deus, unus Pater, unus Imperator sufficiat, & una Ecclesia Dei esse debeat, quod sine dolore dicere non possumus, duos Apostolicos in Romana Ecclesia habere videmur.* Et infra: *Pro tanta namque, & tam perniciose Ecclesia iactura, tota nimirum Italica Ecclesia conturbatur, & dissensiones, schismate orto in capite, iam in inferiora membra defluxissent, & totum Ecclesie corpus defecissent, nisi nos consilio, & auxilio religiosorum Sarrorum, qui spiritu Dei aguntur, tam impudica iniquitate iniquitate rigorem opposuissent.* Et infra: *Ut iusto declaretur examine, quis illorum regimen & universalis Ecclesia de iure debeat obtinere.* Vides certè, Lector, ex sententia Imperatoris Friderici, unum esse debere Papam, qui ut caput toti corpori Ecclesiæ præsit, & cui Ecclesiæ vniuersalis regimen debeat.

philippus.

Philippus Imperator creatus in schismate contra Orthodoxum IV. licet à Pontifice Innocentio III. ab Imperio repulsius esset; is tamen (ut scribit Abbas Urspergensis in Chronico) cum audisset se in excommunicationem Pontificiam incidisse, humiliter à Legato Pontificis absolutionem petiit, quod certè nunquam fecisset, nisi summum Pontificem, pastorem suum, ac proinde aliorum etiam Principum & Regum fuisse credidisset. si enim sola Romana ciuitas, & non Ecclesia vniuersa, ad curam Romani Pontificis pertineret: quam obrem
Princeps

Princeps Germanus Romani Pontificis censuram tantoperè timuisset?

Fridericus II. Ecclesiæ Romanæ longo tempore hostis, & persecutor, timuit tamen Romani Pontificis, vt veri Christi Vicarij, latam in se Ecclesiasticam censuram. sic enim scribit de hoc Friderico Abbas Urspergensis in extremo Chronico: *Nihilominus quoq; omni tempore, quando denuntiabat eum Papa excommunicatum, beneficium absolutionis humiliter cum omni obedientia, & deuotione, & iustitia exhibitione postulauit.* & Iacobus Wymphelingius in Epitome rerum Germanicarum cap. 35. *Fridericus, inquit, secundus in Cyprum & que nauigans, Aconem tandem peruenit, nuncijs rogans Pontificem, vt se absolueret anathemate: quoniam in eius potestate deinceps semper sit mansurus.*

Ludouicus IV. Imperator, & armis & scriptis Ioannem XXII. Pontificem oppugnauit: tantum tamen abest, vt existimauerit summi Pontificis auctoritatem de Ecclesia esse tollendam (vt eam Illyricus sublatam cupit) vt cum verum Pontificem sibi fauentem habere non posset, falsum Pontificem creandum curauerit; nec interim tamen vnquam destiterit varias rationes querere, quibus vero legitimoque Pontifici reconciliari posset. nam per Ioannem Regem Boemiæ, & literis & nuncijs tentauit, si posset in gratiam Ioannis Pontificis redire, paratus Antipapam suam deponere, sequere eum grauissimi criminis agnoscere, ac misericordiæ Pontificiæ totum permittere. De qua re vide literas Ioannis Pontificis ad Ioannem Regem, apud Robertum Arboricensis, tomo 2. de vtroque gladio, theoremate 7. Deinde mortuo Ioanne Pontifice, cum audiuisset idem Ludouicus Imperator, Benedictum Papam ad amicitiam suam esse propensum, continuò ad eum legatos misit, qui demississimis precibus absolutionem ab excommunicatione, & restitutionem ad Imperium peterent. cuius rei testis est Albertus Argentinensis in Chronico, qui illo ipso Benedicti & Ludouici tempore floruit.

Neque solum post tempora Caroli Magni, sed etiam antea Romani Imperatores Pontificem Romanum Ecclesiæ Catholicæ caput esse professi sunt. Atque vt nomine omnium aliorum duo testimonia, vnum Latini Imperatoris, & Græci alterum

alterum proferamus; exstat epist. Valentiniani III. ad Theodosium iuniore inter epistolas præambulares ad Concilium Chalcedonense. in ea epistola sic loquitur Imperator: *Debemus dignitatem propria Generationis B. Apostolo Petro nostris temporibus conseruare; quatenus beatissimus Romana ciuitatis Episcopus, cui principatum sacerdotij super omnes antiquitas contulit, locum habeat & facultatem de his sacerdotibus iudicandi.* Exstat quoq; epistola Iustiniani Græci Imperatoris ad Ioannem II. Romanum Pontificem in ipso primo titulo Codicis. in qua epistola hæc habentur verba: *Nec enim patimur quidquam quod ad Ecclesiarum suam pertinet, quod non etiam vestre innotescat sanctitati, quæ put est omnium sanctarum Ecclesiarum.*

Habemus igitur Imperatorum testimonia, veterum, recentiorum; Latinorum, Græcorum; amicorū, & inimicorū, quibus testimoniis prior illa sententia, quam confirmanda suscepimus, satis munita, quod ad præsentem controuersiam de translatione Imperij facit, & constituta esse videtur.

Iam verò summum Ecclesiasticæ Hierarchiæ Principem (quæ erat altera sententia) regna atque imperia Christianorum, si necessitas Ecclesiæ id postulet, posse transferre, demonstratum est à nobis in li. 5. de Pontifice, ex quo libro huc vnam vel alteram rationem transferemus.

Primum igitur, licet potestas Ecclesiastica, quæ in summo Pontifice potissimum residet, & potestas politica, quam præter cæteros Principes Imperator Romanus habet, non modo duæ sint, ac distincte finibus & officiis, sed etiam separatim interdum inueniantur (nam aliquando Ecclesia nullos habuit politicos Principes, & nunc etiam multi sunt Principes ac Reges extra Ecclesiam) tamen quando Principes sunt Christiani, & in Ecclesiæ Catholicæ membris ac filiis numerantur, duæ illæ potestates ita coniunguntur ac conueniunt inter se, vt vnam Rempublicam, vnum regnum, vnam familiam, imò & vnum corpus efficiant. vnum enim, vt Apostolus ait Rom. 12. sumus corpus in Christo; singuli autem alterius membra. In hoc autem corpore mystico Ecclesiæ, potestas Ecclesiastica veluti animus quidam est; politica autem, veluti corpus, vt S. Gregorius Nazianzenus docet in oratio-

ne ad populum timore percussus, & Imperatorem irascentem. Neque in controuersiam id reuocari potest; cum constet Ecclesiasticam potestatem spiritalem ac cœlestem esse; politicam uero, humanam ac terrenam: & rursus illius finis æterna beatitudo sit; huius autem, pax & tranquillitas temporalis: illa animos & corda potissimum regat; ista in corporibus vim suam habeat: illa legibus diuinis, & cœlestibus oraculis; ista iure ciuili ac gentium nitatur: illa denique auctorem immediatum Deum habeat; ista per ius gentium, & consensum populorum ad Principes deriuetur. Igitur quemadmodum distincta sunt animi & carnis munera, & separata etiam inueniuntur in Angelis, qui corpore vacant; & belluis, quæ rationis sunt expertes; & tamen in homine quia vnâ hypostasim efficiunt, ita conueniunt, & coniunguntur, ut animus præsit, caro subiiciatur; & possit animus iure suo carnem ieiunius, vigiliis, aliisque laboribus coercere, ne impediatur munera spiritus, vel etiam si opus sit ad finem ipsius spiritus consequendum, possit spiritus carni imperare, ut se, ac sua exponat omnia, etiam cum detrimento vitæ, ut sanctos Martyres facere videmus: pari ratione in Ecclesia Christi, si uerè vnum corpus sit, tantam esse oportet coniunctionem Ecclesiasticæ ac politicæ potestatis, tantumque inter eas ordinem, & vnus ad alteram subiectionem; ut in his quæ ad æternam salutem adipiscendam pertinent, Ecclesiastica potestas politicam dirigat, ei que imperet; & si opus sit, cohibeat, & coercet, ne ademptionem proprii finis impediatur etiam cum detrimento propriæ potestatis; ut eo modo iuxta B. Gregorij sententiam lib. 2. epist. 61. terrestre regnum cœlesti regno famuletur.

Huc accedit quod cum Principes politici ad Ecclesiam ueniunt ut Christiani fiant, recipiuntur illi quidem, sed cum pacto expresso, vel tacito, ut sceptrum suum Christo subiiciant, & Ecclesiam Catholicam non euertant, sed tueantur pro viribus ac defendant; & nisi id fecerint, puniri possunt etiam regni amissione, non enim est aptus regno Dei, nec tunc ad sacramentum baptismi admitti potest, qui non est paratus Christo seruire, & propter ipsum amittere quicquid habet; cum Dominus dicat in Euangelio Luc. 14. Si quis uenit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, adhuc autem,

&

& animam suam, non potest meus esse discipulus. & rursus in eodem loco: Sic ergo omnis ex vobis qui non renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Quæ loca (vt S. Augustinus rectè exponit in epist. 5. ad Marcellinum) sic intelligenda sunt, vt is non possit Christi esse discipulus, qui non est paratus carere potius vxore, liberis, parentibus, opibus, honoribus, atque ipsa etiam vita, quam vt Christum offendat. Quæ cum ita sint, nullam profectò iniuriam facit summo Principi politico Princeps summus Ecclesiasticus, si eum admoneat, illique imperet, vt politica sua potestate rectè vtatur, legibus & pœnis impios ac blasphemos coercat, fidem Catholicam protegat, aduersus infideles Ecclesiam oppugnantes arma suscipiat. Quòd si is aut ex oue lupus eruat, & hæreticos ac sectarios sequens, fidem Catholicam deserat, aut velut aries furiosus contempto pastore in oues sibi libertas grassetur, aut certè instar languidi ac timidi canis, propter ignauiam ac segnitiam, gregem Domini à luporum moribus defendere non audeat: cur quæso non poterit summus Pastor, & qui Christi ipsius vices in terris gerit, lupum illum ab ouili arcere, atque ouibus imperare ne illum vltra sequatur; & arietem furiosum recludere, ac prohibere ne gregem deinceps ducat; ac deniq; imbecillo cani valentjorem alium substituere, qui gregem, vt oportet, custodiat ac defendat.

Ergo hac potestate Ioiada Pontifex Athaliam Reginam tyrannidem in populo exercentem, à regno amouit, & Iosabab Regem constituit; vt legimus lib. 4. Reg. cap. 11. & lib. 2. Paralip. cap. 23.

Hac potestate Gregorius Papa II. Leonem Imperatorem Iconoclastarum hæresi studentem, atque eam in Italiam inducere molientem non solum excommunicauit, sed etiam vectigalibus Italiæ prohibuit, vt Cedrenus & Zonaras in eisdem Leonis vita scriptum reliquerunt. hac potestate Pontifex Zacharias Hilderici regnum, quod eius socordia Catholica religio in Galliis non modicum detrimentum pateretur, in Pipinum, & filios eius transtulit, vt supra multis testimoniis demonstrauimus.

Hac potestate Leo III. Pontifex Regem Nordamhumberum regno suo iniquè pulsum, atque ad se tanquam ad om-

nium Christianorum caput & Principem confugientem per Legatos suos in regnum restituit, vt Aimoinus scribit lib. 4. de rebus gestis Francorum cap. 56. & Rhegino libro 2. Chronici anno DCCC. VIII.

Hac denique idem Leo Romanum Imperium à Græcis ad Francos transtulit; quòd iam longo vsu didicisset, Græcos aut non posse, aut nolle laboranti Ecclesiæ opem ferre: ac tum maximè id metuumdum videretur, cum, Imperatore Constantino fraude suorum excæcato, fœmina, quod antea nunquam acciderat, Romano Imperio præfideret.

Porro diuino consilio eam translationem factam, testantur in primis victoriæ, ac triumphi, quos de omnibus suis hostibus Carolus reportauit. Vt enim Deus ostenderet suum esse illud opus, ita Carolum Magnum pietate, fortitudine, iustitia, clementia, omnibusque regiis virtutibus ornauit, eiusque Imperium tantis opibus, tanta beneuolentia populorum, tot clarissimis victoriis, tot sacrarum ædium magnificentissimis ædificiis nobilitauit, vt post Magnum Constantinum nullus Imperator felicior, nullus Ecclesiæ vtilior fuisse videatur. testatur deinde consensus & approbatio orbis terræ. siquidem Carolo Magno à Leone Pontifice Imperatore appellato, nõ modò Romanus populus lætissimis vocibus acclamauit; nec solùm vniuersa Italia, Gallia, Germania, Pannonia, torus denique Occidens, nouum Imperatorem gratissimè excepit: sed etiam ab Asia & Africa maximorum Regum legationes gratulatoriæ cum magnis muneribus ad Carolum aduenerunt. ipsi etiam Græci Imperatores, tametsi alioquin æmuli & hostes Latinorum (vt supra demonstraui) per Legatos Imperium Caroli agnouerunt, eumque Imperatorem & Augustum salutarunt. De quibus legationibus vide, si placet, Annales Francorum, Adonem, Rheginonem, & Abbatem Urspergensem in Chronico anni DCCC. I. DCCC. II. DCCC. III. DCCC. VII. & DCCC. XII. nec non Orthonem Frisingensem lib. 5. hist. cap. 31. & 32. Testantur denique omnes consequentes ætates, siquidem ab anno Domini DCCC. I. quo anno in Germanos Imperium translatum esse constat, omnes omnino Christiani Romanum Imperium apud Germanos esse crediderunt; neque vllus fuit Princeps aut Rex Christia-

nus, qui Caroli Magni successores vt veros legitimosque Imperatores non agnouerit, aut qui se eis posthabitu agere tulerit. Soli sunt Lutherani, qui dum Germanicum Imperium Antichristi miraculum esse contendunt, Germaniam suam legitimo Imperio sine dubitatione spoliare nituntur.

Sed occurrit Illyricus, & aduersus ea quæ hæcenus diximus, obiicit Ius Canonicum & diuinum, quo politica potestas omnino Pontificibus interdicitur. sic enim probat in libro suo de translatione Imperij, pag. 6. non esse translatum Imperium à Græcis ad Francos Pontificis Maximi auctoritate: *Quia Papa, inquit, testantibus id ipsorum propriis Iuris, non sunt à Deo constituti domini aut gubernatores temporalium dominiorum; sicut ipsemet Christus negat suum regnum esse de hoc mundo, negat se esse constitutum iudicem rerum litium terrenarum: prohibet quoque Apostolis ne dominentur politicè, inquit, Reges gentium dominantur, eos autem non sic iubet eos esse seruos, & omnium minimos. quin D. Petrus, quo se isti fundatore iactant, iubet presbyteros politicis gubernatoribus obtemperare, quod igitur ius Christus hic in terris non habuit, & non tantum non tradidit suis Apostolis, sed etiam seuerissimè prohibuit; id profectò nec Petrus, nec Papa, etiamsi centies Sicarij Christi essent, habere poterunt.*

Verùm tota hæc Illyrici argumentatio vno verbo destrui potest. nam tametsi fateremur, Romanum Pontificem nec ipse habere, neque etiam habere posse vllam politicam potestatem; non tamen inde rectè colligeretur, Imperium à Græcis ad Germanos ab eodem Romano Pontifice non potuisse transferri. non enim politica, sed Ecclesiastica potestate, quæ politica longè maior & sublimior est, quæque politica præest, eamque regit ac dirigit, vt supra diximus, ea translatio facta est. siquidem Papa, non quòd esset Rex Regum, aut summus temporalis Monarcha, qualis Augustus & Constantinus fuere, Occidentale Imperium à Græcis ad Francos transfudit; sed quòd Pastor Ecclesiæ vniuersæ à Christo ipso cum summa potestate constitutus, inter oues suas etiam Reges & Imperatores numeraret, possetque ac deberet operam dare, ne

Reges,

Reges, & regna Christianorum, Christi regnum impediunt, néue Ecclesiæ obsint, sed eius potiùs honori, atque vtilitati deseruiant.

Sed ne forrè queratur Illyricus suam argumentationem nimis breuiter refutatam, excutiamus paulò diligentius. Ait primò summos Pontifices (testantibus id propriis ipsorum Iuribus) non esse constitutos à Deo dominos aut gubernatores temporalium dominiorum. At iisdem Iuribus testantibus, constituti Pontifices sunt pastores ac præsules animarum, quarum æternæ saluti omnia temporalia bona deseruire debent: proinde licet, dum Reges Christiani regna sua (vt Christianos decet) administrant, non debeat summus Pontifex eorum regnorum curis ac negociis se implicare, vbi tamen ij cœperint à via desectere, & in detrimentum animarum regnis suis abuti, potest ac debet remedia congruentia (vt saepe diximus) adhibere. quare translationem Imperij à Græcis ad Germanos, Apostolicæ sedis auctoritate factam esse, omnia Iura clamant. vide quæ suprâ citauimus cap. 6.

Ait 2. Illyricus, Christum ipsum non fuisse Regem de hoc mundo, nec iudicem litium terrenarum. at non negabit (opinor) Illyricus, potuisse Christum nihilominus, si ita expedire iudicasset, regna mutare, atque transferre: neque idcirco non fuit Christus Rex temporalis, nec lites terrenas iudicauit, quia non potuit, sed quia noluit.

Addit 3. interdictum seuerè Apostolis, ne dominarentur sicut gentes faciunt, & contrâ eis imperatum, vt essent minimi, atque omnium serui. sed facilis responsio est. siquidem hæc omnia ad commendationem humilitatis faciunt, quæ virtus cum superbia pugnat, non cum potestate. nam vbi Christus Apostolis imperauit, vt non dominarentur more Gentilium, sed minimi essent, ac serui; ibidem de se ait: Sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare. & rursus: Ego autem in medio vestrum sum sicut qui ministrat. & tamen idem ipse dixerat se habere potestatem omnis carnis, & sibi omnia tradita esse in manus, & se esse Dominum & magistrum.

Addit Illyricus postremò, Apostolum Petrum presbyterum mandasse, vt politicis gubernatoribus obtemperarent. cui locus in neutra B. Petri epistola inuenitur. hæc enim sola de presbyteris verba leguntur apud Apostolum Petrum: Seniores ergo, qui in vobis sunt, obsecro consenior, & testis Christi passionum, qui & eius, quæ in futuro reuelanda est, gloriæ communicator, pascite qui in vobis est gregem Dei, prouidentes non coactè, sed spontaneè secundum Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntariè: neque vt dominantes in cleris: sed forma facti gregis ex animo. & cum apparuerit Princeps Pastorum, percipietis immarcescibilem gloriæ coronam. i. Petri 5. quæ verba non presbyteros magistratibus politicis, sed magistratus potius, vt cæteros laicos, presbyteris subiiciunt.

CAPVT XIII.

Soluuntur, aut soluta demonstrantur argumenta Illyrici.

ET si ex iis quæ hæcenus dicta sunt, profligata videtur omnis controuersia, & argumenta omnia, quæ ab aduersario adferebantur, dissoluta: quia tamen Illyricus in ipso primo capite sedecim obiectiones quasi totidem cohortes aut legiones produxit inuicem, quas non eodem ordine, sed prout se obrulit occurrere, variis in locis confecimus; operæpretium visum est, hoc loco singulas iterum inspicere, & vel locum annotare vbi soluta sunt, vel breuiter refellere, si qua fortè adhuc restat, quæ cupit attollere videatur. Trahitur ille præfatur: Quod non sit facta per Papas Imperij translatio à Græcis ad Germanos, probatur sequentibus argumentis.

Primò, quia id asserunt probantque duo summi viri, idque non temerè, suæ arbitrio, sed ex vetustis historiis, nempe Nicolaus Cusanus Cardinalis, & Henricus Kaltheslen, Archiepiscopus Nidrosiensis, & Papæ domesticus, qui ante centum annos mortui sunt, quorum testimonia in fine adiciam. Non opinor duos istos tuos milites tam esse temerarios, vt

audacter stare velint in acie aduersus nostros circiter quinquaginta, partim historicos, partim etiam summos Principes & Pontifices. Sed quid si demonstrare potuero, ne istos quidem, Illyrice, tibi fauere?

Nicolaus Cusanus, vir alioqui doctus & pius, iniuria temporum, tanta librorum veterum penuria laborauit, vt aperte dicat lib. 3. Concordantiæ Catholicæ cap. 3. quem solum locum Illyricus citauit, in nullis historiis se reperisse Carolum Magnum verum Imperatorem fuisse: proinde contendit Germanorum Imperium in Othone I. ita cœpisse, vt nullus prædecessorum eius inde vsque ad Carolum Magnum Imperator fuerit. placetne tibi Illyrice, vt auctore Cusano, negemus etiam nos, Carolum, Ludouicum, Lotharium, & cæteros tam multos Imperatores fuisse? Deinde nullum omnino Historicum, neque priscum, neque recentem Cusanus nominatim citat, excepto Luitphrando Ticinensi. quid igitur tibi volebas cum diceres, Cusanum non temerè, suæ arbitrio, sed ex vetustis historiis sententiam suam munire? Ad hæc tuus ille Cusanus tota illa disputatione sua nihil molitur aliud, nisi Imperium non esse translatum à Græcis ad Francos Hadriani vel Stephani Romanorum Pontificum auctoritate; nam de Leone III. cui omnes historiis veteres translationem hanc Imperij tribuunt, nihil omnino Cusanus dixit, ac Leonem III. nec nominauit quidem. quæ igitur est hæc noua Dialectica: Hadrianus & Stephanus Carolum Magnum, Patricium Romanorum, non Imperatorem & Augustum appellarunt: nemo igitur postea Roman. Pontifex eundem Carolum Imperatorem fecit.

Sed annotabo alium etiam insignem lapsum Cusani, vt Illyricus discat in aliis rebus magis, quàm in historiis, fidem habendam esse Cusano. Scribit igitur Cusanus loco notato, in generali Concilio Basileensi I. anno M. L. XI. Cadolum Parmensem à Legatis Romanis, communi omnium consilio electum Papam; Anselmum verò Lucensem à certis Romanis & Normannis item electum cathedram occupasse. At vnde ista Cusanus hauserit, ipse viderit. constat enim ex Lamberto Schaffnaburgensi, qui tum viuebat, Cadolum Parmensem non in Concilio generali, neque anno M. L. XI. neque à

cccc 3

Legat-

Legatis Romanis, sed ab Imperatore Henrico puero, & illi quot Principibus intrusum in sedem Apostolicam anno M. LXIII. contra verò Anselmum, qui in Pontificatu Alexander II. appellatus est, Romæ communi consensu Romanorum electum, ac deinceps ab omni Ecclesia, & ab ipso etiam Imperatore Henrico, qui Cadolum elegerat, verum Christi Vicarium habitum. nec dissentiunt ab historia Germanica Lamberti, Chronica Mariani Scoti (qui etiam tunc vivebat) Othonis Frisingensis, Sigeberti, Martini Poloni, & aliorum. Atque hæcenus de Cufano. De Henrico Kalthaisen nihil est quod dicam. nam ipse etiam Illyricus cum aduertisset nihil in eo esse præsidij, nullum eius testimonium protulit. Pergamus ad cætera.

Secunda, inquit, *ratio sit, quia Papa, testantibus id ipsum propriis Iuribus, non sunt à Deo constituti Domini.* Vide solutionem capite præcedente, ubi totam hanc Illyricam argumentationem excussimus.

Tertio, quia ipsemet Carolus iure, ac & si belli occupavit occidentale Imperium. Vide solutionem cap. 7.

Quarto, quia alij historici id factum Senatui populoque Romano tribuunt, non Papa. Vide solutionem cap. 10.

Quinto, quia eam dignitatem habuit Carolus multiplici iure à suis maioribus iure gladij, & super ex concessione Constantinopolitanorum Imperatorum. Vide solutionem capite 7. & 10.

Sexto, quia incertissima narrationes illius translationis eam Vanitatis redarguunt. Respondeo, omnes probatos historicos summa consensione translationem factam literis mandasse à Leone III. anno D C C C. I. inchoante, ipso die Natalis Domini in Basilica S. Petri. testimonia supra scripta sunt in cap. 3. nam Ioannem Andream, Vincentium Gallum, Antonium Rosellum, & Glossam decretalium, quos auctores inter se dissidentes Illyricus citat, nihil moramur, quòd illi & posteriores sint, & in historiis parum omnino versati.

Septimo, quia evidens indicium falsitatis istius translationis illud quoque est, quòd Gratianus, qui diligentissime talia congescit, nullam istius translationis Imperij mentionem facit, cum alioqui ambitiosè omnia Pontificum decora ostendit.

ter, imò amplifcet, & si quid in Imperatores beneficij contulerint, pradicet. Respondeo, Gratianum decreta & canones tum ex Pontificum epistolis, & Conciliorum definitionibus, tum ex libris sanctorum Patrum satis diligenter collegisse; de rebus gestis Pontificum & Imperatorum non laborasse. Quare nemini mirum videri debere; cum de translatione Imperij nullum sit factum decretum, sed res tantum publicè gesta; si de ea re Gratianus mentionem non fecerit. Porro Gratianum ambitiosè ostentare atque amplificare omnia Pontificum decora, tam est à veritate alienum, quàm quod maximè. Sed non miror Illyricum tam liberè mentiri de Gratiano. quoniam enim iam dudum apud Lutheranos Gratianus publico igni exustus fuit, existimavit Illyricus, saltem apud suos mendacia esse in tuto: quippe quæ codicibus iam sublatis detegi non possent.

Octavo, cognatum huic est, quòd Leo VIII. in restitutione aut recognitione priuilegiorum Othoni I. facta, cum concessionis, aut potius confessionis Adriani II. qua se cum populo Romano Carolo subiecerat, mentionem honorificam faciat, nihil prorsus, ne verbulo quidem unico, de translatione Imperij dicit, cum multo profectò istius huius tanta rei meminisse debuisset. quarit enim in veteribus actis fundamentum huius sua noua concessionis, aut largitionis, quod centuplo iniustius posuisset in illa tam gloriosa Imperij translatione, si qua a Leone facta fuisset, & isti fingunt, quàm in Adriani sola patriatus concessione, quare cum in illa tam seria solenni que actione inter Leonem VIII. aut potius totam eius Synodum, & Othonem I. nulla prorsus mentio fiat istius translationis, merum profectò figmentum esse liquido patet. Hac profectò euidentiissima demonstratio est.

Multa sunt hoc loco Illyrici ornamenta numeranda, atq; admiranda: primùm insignis memoria, aut historiarum peritia, cum Adriano II. tribuat, quod annis plus octoginta ante Adriani II. Pontificatum gestum esse constat. deinde non vulgare studium veritatis, cum scribat Adriani confessionem existare, qua se cum populo Romano Carolo Magno subiecerit; & ea confessio tamen nusquam existet. nam apud Gratianum can. Adrianus. & can. In Synodo dist. 63. ad quæ loca

Illyricus respexit, legimus quidem concessum ab Adriano Carolo Regi ius eligendi Romanum Pontificem; at ius imperandi Pontifici, eumue iudicandi, quod verè ac proprie ad subiectionem Pontificis pertinuisset, concessum non legimus. non est autem idem ius eligendi Pontificem, & ius Pontifici imperandi, alioqui etiam Cardinales Pontifici imperarent, & Canonici Episcopo, & populus Regi, & Principes Imperatori; quòd Pontifices à Cardinalibus, Episcopi à Canonicis, Reges à populis, & Imperatores à Principibus eligantur. Tertio cernimus in Illyrico egregiam Iuris cognitionem, qui id in Iure perspicere potuit, quod ibi nunquam fuit, nam Leo VIII. (vt ex can. in Synodo, iam citato, intelligi potest) renouare voluit maiorum suorum decretum de electione Pontificum, atque id Othoni I. concedere quod illi Carolo Magno concesserant, videlicet, vt ius esset Imperatori nominandi tum ipsum Romanum Pontificem, tum etiam Episcopos ceteros. quoniam autem Carolo Magno Leo II. nihil eiusmodi dederat, sed Adrianus I. cum Episcopis sui temporis id fecerat: propterea Leo VIII. exemplum sequi se dixit Adriani, in ea concessione; Leonis autem III. non meminit, quòd eius mentio ad rem non pertineret. quod si in eo decreto Leo VIII. mentionem fecit patriciarus, quem Adrianus Carolo eodem tempore tribuit, id ea de causa fecit, quia simul, & iure electionum, & patricij dignitate Adrianus Carolum ornauerat. noluit enim ea separare quæ coniuncta erant, tametsi ad rem suam, aut solùm, aut certè potissimum pertineret concessio iuris Pontificis eligendi. Agnoscimus postremò nouam in Illyrico formam demonstrationum, cum hæc sit (illo auctore) euidentissima demonstratio: Leo VIII. in suo quodam decreto non dicit, Imperium translatum ad Francos, siue Germanos Romani Pontificis auctoritate: igitur merum figmentum esse liquet quidquid historici tradunt de illa translatione.] Egregie omnino, quasi continuò debeat esse falsum quidquid Leo VIII. non dixit.

Nonò, quia multi id factum adscribunt Senatui, populoque Romano; alij ipsi Carolo, qui sibi id <ro sumpserit suo arbitrio, ac iure, &c. Sed hæc est meta repetitio tertij & quarti argumenti.

Decimi

Decimo, quid impudentius, aut Vanius fingi potest, quam Papam, aut plebem Romanam, potuisse, vel etiam ausos esse transferre, aut donare cuiquam supra se Imperium, qui iam dudum amissa libertate, iurata mancipia Imperatorum erant: ipsimet Carolo iam amplius viginti annis antea sub Adriano omnem potestatem Imperatorum Constantinopolitanorum in Romam, Italiam, & Papas ipsos (quam ipse alioqui armis acquisierat) Pontifex, ac Romani, integrasq; Synodus, adhibitis etiam iuramentis, & Anathematibus consenserant, eiusq; sese subditos, & veluti mancipia recognouerant, aut confessi fuerant, ut id ipsum proprium eorum ius, dist. 63. & omnes Historiae testantur.] Diximus de hac re satis multa in secundo capite: veruntamen nihil oberit hinc adscribere quidquid habetur apud Gratianum dist. 63. ut Illyrici mendacia eo teste detegantur, quem ipse pro se protulit. sic igitur loquitur Gratianus: Hadrianus Papa Romam venire Carolum Regem ad defendendas res Ecclesiae postulavit. Carolus vero Romam veniens, Papiam obsedit; ibiq; relicto exercitu, in sancta Resurrectione ab Hadriano Papa honorifice susceptus est. post sanctam Resurrectionem reuersus Papiam, cepit Desiderium Regem. deinde Romam reuersus, constituit ibi Synodum cum Hadriano Papa in Patriarchatu Lateranensi, in Ecclesia sancti Saluatoris: quae Synodus celebrata est à 153. Episcopis, Religiosis, & Abbatibus. Hadrianus autem Papa cum vniuersa Synodo tradiderunt Carolo ius & potestatem eligendi Pontificem, & ordinandi Apostolicam Sedem: dignitatem quoque patriciatu ei concesserunt. insuper Archiepiscopos & Episcopos per singulas prouincias ab eo inuestituram accipere definiuit, ut, nisi à Rege laudetur, & inuestiatur Episcopus, à nemine consecretur: & quicumque contra hoc decretum ageret, anathematis vinculo eum innodauit: & nisi resipisceret, bona eius publicari praecipit.] Haec Gratianus. quae ad verbum reperiuntur etiam apud Sigebertum in Chronico anno DCC.LXXIII. ceteri autem Historici veteres Regino, Ado, Otho Frisingensis, Lambertus Schaffnaburgensis, Marianus Scotus, & Abbas Vrspergensis in Chronico eiusdem anni, & sequentium, nihil omnino hac de re scripserunt.

Dicat igitur nobis Illyricus, vbi sit in verbis Gratiani &

Historicorum, datam esse Carolo ab Hadriano omnem potestatem Imperatoris Constantinopolitani; item datum esse Carolo Imperium in Romanos Pontifices; item adhibitum iusiurandum quo Papa subiiceretur Regi; item agnouisse & confessos esse Pontifices se Caroli esse mancipia. nihil certe horum legitur nec in Gratiano, nec in vlllo scriptore. proinde necesse est Illyrici esse mendacia.

Deinde quo pacto non secum ipse pugnasset Hadrianus, si se Regis mancipium agnouisset, & tamen eidem dignitatem patriciatu, & ius eligendi Pontifices concessisset? nisi forte illius temporis mancipia ea prædita auctoritate erant, ut eum patricos facere, & Reges ipsos nouis dignitatibus augere possent. quid quod Rhegino in Chronico anni DCC. LXXXVII. scribit, Carolum Regem & patritium subditum Hadriani Pontificis agnouisse: Rex autem (inquit Rhegino) ad postulata respondit, se per multa tempora quæsiuisse, sed minimè obtinere potuisse: ne tamen inobediens videretur esse monitis Apostolicis, asseruit se in eiusdem Papæ præsentia, cum eisdem missis pacem velle firmare. *Vndecimo Testatur quoque omnes Historici, etiam ij qui Papis sunt aduersissimi, Leonem Papam, mox ut electus fuit in Papam, misisse ad Carolum Magnum legationem Sna cum clauibus sancti Petri, quod est Papale insigne, & vexillis Urbis Roma cum aquilis: petisseq; iuxta Synodum Hadriani confirmationem sui, & ut aliquis mitteretur, qui Romanos Carolo denuò; iuramento adstringeret quod fuit extrema subiectionis indicium. quare etiam paulo post orto dissidio inter Papam & Romanos, tum ipse Papa ad Casarem ut suum superiorem confugeret, tum & Romani eòdem suos accusatores miserunt, ut sic & triq; sint restati eum esse suum legitimum iudicem ac dominum. quam facta ergo tandem est ista Vanitas, quòd Papis a singulis illos seruos, aut mancipia Caroli Imperium Romanum in Carolum transtulisse, eumq; sibi ut vasallum quendam dato fendo obligasse; & ut nunc artissimis iuramentis Casares sibi obstringunt, & etiam ad turpissima pedum oscula adigunt.]* Non satis scio quid in hac obiectione magis admirer, impudentiam, an impudenciam. Claues sancti Petri à Leone ad Carolum missas, doctus Illyricus Papale insigne interpretatur, quia

quasi Pontifex Leo Pontificatum suum Carolo Magno, vel dono dederit, vel certè subiecerit. At clauēs illæ nihil erant aliud, nisi thecæ quædam preciosæ, quibus reliquiarum fragmenta seruabantur. Solebant enim Pontifices, cùm summo aliquem munere afficere uoluissent, rasuram cathenarũ sancti Petri, aut aliquid aliud generis eiusdem, clauicula aurea vel argentea inclusum mittere. Audi sanctum Gregorium in epist. 23. libri sexti ad Theotistum & Andream: Præterea, inquit, benedictionem sancti Petri Apostoli, clauem à sacratissimo eius corpore transmisi. Et in epist. 126. libri septimi ad Rhechardum Regem Visigothorum; Clauim, inquit, paruulam à sacratissimo B. Petri Apostoli corpore pro eius benedictione trãsmisimus, in qua inest ferrum de cathenis eius inclusum; ut quod collum illius ad martyrium ligauerat, uestrum ab omnibus peccatis soluat. Crucem quoque deditatori præsentium uobis offerendam, in qua lignum Domini-cæ crucis inest, & capilli B. Ioannis Baptistæ: ex qua semper solatium nostri Saluatoris, per intercessionem præcursoris eius, habeatis. Talem igitur clauem non insigne Papale, sed religiosum munus Christianissimo Principi summus Pontifex misit. nã idcirco Rhegino in Chronico anni DCC. XCVI. Ado Viennensis in Chronico sexta ætate, & Abbas Urspergensis item in Chronico eiusdem anni, has ipsas clauēs, confessionis sancti Petri, id est, sepulchri, clauēs appellant, & pro munere missas à Leone ad Carolum scribunt. qui etiam auctores in Chronico anni DCCC. simile quoddam donum ab Episcopo Hierosolymæ ad eundem Carolum transmissum his uerbis tradunt: *Eadem die Zacharias pater cum duobus monachis, uno de mōte Oliueti, altero de Bethlehem, Romam uenit, quos Episcopus Hierosolymorum ad Regem direxit, qui benedictionis causa clauēs sepulchri Domini, ac loci Caluarie, clauēs etiam ciuitatis cum vexillo detulerunt.* hæc illi. Nec sanè dubitari vlla ratione potest, quin fuerint omnia illa religiosa munuscula, non insignia dignitatũ: quare Paulus Æmiliius in uita Caroli, pia magis quàm magnifica munera esse dixit.

Quod secundo loco addit Illyricus, postulasse Leonem, ut à Carolo mitterentur, qui Romanos eidem Carolo iuramento adstringerent, iam supra discussum est in primo capite, ubi

ex

ex ipso Illyrico demonstrauius, Leonem à Carolo postulat. se, qui Romanos iureiurando adstringerent, non Carolo sed Leoni. & sanè ratio erat magna, cur nouo Pontifici Leonino uum sacramētum populus præstaret; cur autem Carolo præstaret, nulla erat. Quæ cum ita sint; euanuit (credo) iam illud extremæ subiectionis indicium, quod ex missis clauibus, & Legatis postulatis, qui ad iurandum Romanos adigerent, Illyricus fabricauerat.

At, inquit, dissidio inter Papam & Romanos exorte, ut Carolus dominum ac iudicem appellarunt. Nusquam hæc nomina legi, iudicis, & domini. res autem gesta narratur Othone Frisingensi lib. 5. cap. 30. his uerbis:

Anno ab Incarnatione Domini DCC. XCIX. Leo Papa Adriano successerat, in Litania maiore à Romanis flagrantissime, ita ut oculi eius eruti uiderentur, tractatur: qui ad regem Carolum ueniens, euentum rerum deplorat. Igitur Carolus uictoriosissimus, qui iam subiugatis sibi Batauis, Aquitanis, Saxonibus, Danis, Nortmannis, Britannis, Pannonibus, multisq; alijs prouincijs, regnum Francorum plurimum aditauerat, dignus qui altius proueheretur, Papam salutis ad urbem tēdebat: cui pridie quàm urbem intraret, Leo ad duodecimum lapidem occurrit, eumq; honorifice suscepit. mox facto, urbem ingressus, à Pontifice ac cuncto populo susceptus, in Ecclesiam B. Petri inducitur. post, septem diebus transactis, Rex concione facta, causam aduentus sui exponit. Leo quoque, cui amuli sui magnum crimen imposuerant, nemine cogente, ex bona conscientia de obiecto crimine coram omnibus supra sacrosancta Euangelia se purgauit. hæc ille. ex qua narratione discimus, Carolum Romam uenisse, non ut Pontificem iudicaret, sed ut iniuriam illi factam uisceretur, & Leonem Pontificem nō ab aliquo iudicatum, sed à se ipso, nemine cogente, iureiurando purgatum. nec dissentiunt Historici ceteri, sed Regino, atque Abbas illud etiam addūt, Pontificem ad Carolum uenientem summo cum honore ab eodem Carolo susceptum; quod utrum uilissimis mancipijs satis conueniat (quales fuisse eo tempore summos Pontifices mentitur Illyricus) Illyricus ipse iudex esto.

Iam uerò quod in postremis uerbis Illyricus habet, adigi

nunc à Pontificibus Imperatores ad iusiurandum, & oscula pedum, Otho Magnus, & Fridericus I. (vt alios prætermittā) nobis etiam tacentibus satis refellunt. siquidem ille Ioanni XII. Pontifici iusiurandi sacramentum, antequam Urbem ingrederetur, à nemine coactus, nisi ab ipso iure & æquitate, præstitit; quod exstat adhuc apud Gratianum can. Tibi Domino Ioanni. dist. 63. iste autem (vt capite superiore ex Krantzio & Radeuico demonsttrauimus) Hadrianum IV. humi prostratus sponte sua veneratus est, & Victori IV. quem ipse Pontificem in Schismate quodammodo fecerat, nemine cogente pedes osculari coram vniuersa Ecclesia non erubuit. Sed de hac obiectione satis multa dicta sunt. pergamus ad cæteras.

Duodécimo, ipsa vox Translatio eos euidentissimè mendacij redarguit. nã si transtulerunt Imperium à Græcis ad Francos; sequitur Græcos esse planè priuatos Imperiali dignitate.] & infra: Decretalis, solita, clarè Constãtinopolitanum Regem vocat Imperatorem Romanorum.] At hæc obiectione nulla est, non enim Imperium vniuersum, sed Occidentale solùm translaturum esse dicimus à Græcis ad Francos. Græci siquidem cùm Gothos, Belisario & Narsete ducibus, Italia exegissent, Occidentale Imperium Orientali iterum adiunxerunt: postea verò quàm à Leone Pontifice Carolus Magnus Occidentalis Imperij iure donatus est, Græcus Imperator Occidentali Imperio caruit, Orientale retinuit. atque ex eo tempore Augusti duo pari potestate Romanum Imperium tenuerunt.

Decimotertio, quacunq;e omnino parte, aut quasi lacinia quis istam narrationē translationis Imperij apprehendit, mox liquidò animaduertit esse vanissimum mendacium fingunt enim illi Carolum ignorasse Papæ consilium, &c.

Ista verò est noua forma Syllogismi, constat enim tota argumentatio ex tribus manifestissimis crassissimisque mendacijs, quæ sunt à nobis supra capite secundo notata, & refutata, vide igitur cap. 2. Mendacia 15. & 16.

Decimoquinto (nam decimum quartum præ festinatione Illyrico excidisse videtur, nisi forte sit error in numeris) Quis (inquit) dubitat, si Papa, ac Romani spõte, suoq; arbitrio Imperium à Græcis in Francos transferre tunc potuissent, soluisentq;, eos certis firmisq; pactiõibus ac cõditionibus cum Ca-

volo acturos fuisse, quibus tum sibi, tum etiam aliis regionibus,
 & hominibus caussent de certa quadam libertate, &c.] An
 turidiculus non es, Illyrice, cum pactum de libertate recimen-
 da commemoras, ubi de Imperatore ac domino constituen-
 do agitur? quibus enim, quæso, iste Cæsar imperabit, si omnes
 homines, ac regiones quæ ad illius Imperium pertinent, sibi
 diligenter de libertate conseruanda caueant? Sed nimum
 magistrum tuum sequutus es Lutherum, qui in libro de uotis
 monasticis iubet monachos futuros hac forma uerborum u-
 ri, cum Deo sua uota nuncupant: Voueo paupertatem, casti-
 tatem, & obedientiam usque ad mortem liberè, id est, ut mu-
 tare possim quando uolo, nec unquam ea uota teneam obli-
 uare. Audi igitur, Illyrice: si pacta nulla inter Leonem & Co-
 rolum intercessissent, mirum uideri certè non deberet: dabo-
 tur enim Imperium uirtutibus Caroli, dabatur meritis eius,
 nec non patris & aui, quæ multa & magna in Ecclesiam Ro-
 manam exstabant. ueruntamen accesserunt etiam pacta, non
 quidem, ut tu dicis, de libertate gentium & populorum con-
 seruanda, sed de Ecclesia uniuersa, ac potissimum de Apo-
 stolica Sede perpetuè defendèda. est enim Imperator Romanus
 (ut iura passim loquuntur) proprius Ecclesiæ Catholicæ, &
 præcipuus aduocatus. Porro continetur hoc pactum tum in
 eo sacramento quod Reges Romanorum Pontifici Romano
 præstare solent cum ad coronam accipiendam ueniunt: tum
 etiam in ipsa uoce translationis Imperij: idcirco enim nõ nou-
 uum Imperium erectum, sed antiquum trãslatum ad Germa-
 nos dicitur, ut meminerint Germani Imperatores, non mo-
 dò ius & potestatem imperandi, sed etiam curam & sollicitu-
 dinem Ecclesiæ tuendæ, Constantini, Theodosij, Mariani,
 Iustini, Tiberij, aliorumque ueterum ac piorum Cæsarum ad
 se translata. quæ etiam causa est, ut aliquãdo Romani Pon-
 tifices certos Imperatores & Ecclesiæ communionem, & Impe-
 rij dignitatē priuarint; quòd uidelicet aduersus inita & iurata
 pacta, non se illi aduocatos, sed hostes Ecclesiæ præstitissent.
 sed de his satis.

Decimo sextò, Verum, inquit, ut hisce quoque argumen-
 tationibus, sententiæque finem imponamus, hoc unū quero
 à Pontificiis seductoribus: cum constet Carolum amplius uiginti

ginti annis ante illam Leoninam (penè dixissem vulpinam) Papa coronationē totum Occidentale Imperium occupasse, & tenuisse; hoc, inquam, quæro, num iure occupauit, & tenuit, fuitq; legitimus eius Monarchiæ possessor? Iniuste eum occupasse, ac tenuisse, non audebunt (credo) dicere. Si verò iuste occupauit, ac tenuit totum Occidentale Imperium tot annis ante Papatum Leonis; quomodo potuit Leo Imperium Romanum in eum transfuisse, aut quid tandem ei adiecit?] Sed hæc obiectio soluta est in sexto capite, vbi ostendimus, Carolum Magnum ante Leonis III. Pontificatum, iusto bello occupasse, ac tenuisse, non quidem vniuersum (vt Illyricus dicit) Occidentis Imperium (nec enim Hispaniam, Africam, Illyricum, Britanniam, Apuliam, Calabriam, Siciliam, aliasque nonnullas Occidentalis Imperij prouincias eo tempore Carolus occupauerat) sed magnam tamen eius partem, id est, Galliam, Germaniam, Pannoniam, atque Italiæ partem quādam. cæterum ea ipsa loca non iure Cæsaris, sed partim iure regio, partim iure patricio Carolum possedisse. Idigitur Imperij translatio effecit, vt Carolus Magnus illa ipsa quæ iam habebat, non tantum vt Rex, aut Patricius, sed vt verus Imperator & Augustus retineret: vtque ius haberet ad alias item prouincias, quas Occidentalis Imperij fuisse, atq; iniuriā ab aliis occupatas esse constaret: vt denique nominibus, titulis, honoribus omnibus veterum Cæsarium vteretur, atq; eo nomine oēs alios Reges, ac Principes, tum ipse, tum eius successores, ac posterii anteirent, etiam si aliquando contingeret, vt essent alij Christiani Reges, ipso Cæsare longè posteriores. Ac ne id parum fortasse Illyrico videatur, reuocet ad memoriam quæ de Zenone & Theodorico ipse scripsit. non modò enim affirmavit, sed etiā multis testibus asserere conatus est, Theodoricū Gothum, Zenonis Imperatoris beneficio, Occidentale Imperium accepisse. cui si nunc obiiciamus, Theodoricū ne vno quidem milite aut obolo à Zenone adiutum, sua tantum, ac suorum virtute, multis exantlatis laboribus, multoque sanguine effuso Italiæ possessionē adeptum; nihil aliud inueniet quod respondeat, nisi ideo verè Theodoricū à Zenone Imperium (vel Regnum potius Italiæ) accepisse, quod ab eo, ius, titulū, dignitatem, ac potestatem regiam accepisset.

LIBER